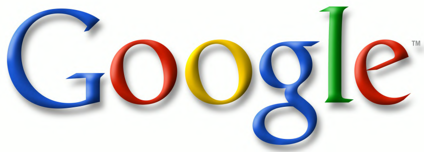

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 08186289 2

1160

KUNST-AKADEMIET

OG

HESTSTATUEN PAA AMALIENBORG.

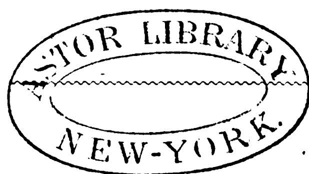
ET BIDRAG

TIL

DEN DANSKE KUNSTHISTORIE

AF

J. M. THIELE.

KJÖBENHAVN.

C. A. REITZELS FORLAG.

THIELES BOGTRYKKERI.

1860.

Oversigt.

Udgang.

Indgang.

Forfatteren vilde gjerne her fortælle, hvad han har samlet sammen om Kunst-Akademiets Oprindelse og ældste Historie, men det har sin Nød med at finde Begyndelsen, — det vil sige — Begyndelsen paa Begyndelsen.

Man mener maaskee, at han blot kunde begynde med det gamle Sagn, om hvorlunde Hr. Ulrik Frederik, Kongens Søn, med det Navn Gyldenløve, lod Kallø-Slot nedbryde og Stenene føre til Kjøbenhavn, da han fik i Sinde at bygge sig den store Gaard, som siden blev indrettet til et Kunst-Akademie; thi om Charlottenborg skal dog nok den hele Historie dreie sig?

Nei — Talen er endnu langtfra ikke om Charlottenborg.

Den gamle Kunstskole, som der skal begyndes med, laa rigtignok ogsaa paa Hallandsaas, men paa den anden Side af »Hesten», og inden vi komme til Akademiet paa Charlottenborg, maa vi først føre Læseren ned bag Børsen, thi Akademiets Historie har ogsaa sin »fabelagtige Tid».

Naar vi derfor alligevel søge Enden af Traaden paa Charlottenborg og endogsaa gaae ud fra det Navnechiffre, som endnu den Dag idag smykker Skorsteenspiberne, saa røber der sig heri en vis Forkjærlighed, eftersom det dog er

temmelig vist, at Gyldenløve ikke har tænkt paa at bygge Kunsten en Skole, da han flyttede Kallø-Slots Ruiner herover.

Men meget heldigt er det for Forfatteren, som unægtelig er i denne Forkjærlighed, at han i en gammel Bog har fundet den Beretning, at baade Grev Ulrik Frederik som ogsaa en anden Gyldenløve dog have gjort Noget for Kunsten, hvoraf Forfatteren kan udlede — om endog ved en meget tynd og skrøbelig Traad — en Begyndelse paa den Historie, han har at fortælle.

Det hedder nemlig, at omtrent paa den Tid, da Christian den Femtes Heststatue blev reist paa Hallandsaas, kom de to Gyldenløver, Ulrik Frederik og Admiralen, hver for sig, til at fremhjælpe en ung Mand til Kunsten, og disse to, unge Mænd bleve ikke alene berømte Kunstnere i Danmark, men de fik ogsaa Indflydelse paa, at der i Kjøbenhavn blev oprettet en Kunstskole.

Den ene var en norsk Bondekarl fra Hedemarken; den Anden en Kjøbmandssøn fra Flensborg.

Det er med deres Historie, at vi ville begynde Kunst-Akademiets.

Magnus Berg.

(1688).

Medens Grev Ulrik Frederik Gyldenløve var Statholder i Norge, hændte det sig en Dag, som han gik i sin Have, at han blev overrasket ved at see nogle Billeder, udskaarne af Træ, der vare opstillede til Smykke, uden at Greven vidste, hvor de vare komne fra.

Det var en af hans Tjenere, Magnus, som selv havde forfærdiget dem, og ihvorvel det ikke var usædvanligt, at en norsk Bondekarl forstod at bruge Kniven, saa var dette dog noget Andet, og kunde næsten sættes ved Siden af, hvad Greven havde ladet gjøre af ordentlige Mestere.

Han tog da Knøsen for sig og udspurgte ham.

Magnus Berg var dengang vel omtrent en Snees Aar gammel; han var født den 28de November 1666 i Romsdalens Præstegjeld i Hedemarken, hvor han endnu havde sin gamle Fader og nogle Sødskende. Men af Kunsten havde han aldrig lært Andet, end hvad han havde kunnet lære sig selv, — dog, meente han, at, om han kunde faae nogen Underviisning, saa skulde det nok blive til Noget.

Den naadige Herre var af samme Mening, men gav derhos at forstaa, at skulde Tingen læres fra Grunden af, maatte det skee i Kjøbenhavn, og derimod havde Magnus Intet at indvende, alsomhelst Greven var tilsinds, at ville give ham et Brev med til Kongen.

Saaledes kom Magnus Berg, i Aaret 1688 til Kjøbenhavn, hvor Hans Majestæt, Kong Christian den Femte, tilsagde ham sin Beskyttelse.

Da der dog paa samme Tid var en Franskmand i Kjøbenhavn, ved Navn Abraham César l'Amoureux, — en rigtig Billedhugger, som var indkaldet, for at forfærdige Kongens Heststatue til den store Haveplads paa Hallandsaas, skulde man nu have troet, at Kongen nærmest kunde have sendt Magnus Berg til denne Mester; men det gjorde han ikke. Paa Frederiksborg havde han sin Hofmaler, Mester Peder Andersen; hos ham[1]) skulde Knøsen oplæres i Ridsning og Tegning, eftersom han ikke havde lært Sligt tilforn. Og, da han havde »en opvakt Geist og extraordinaire Naturens Gaver,» var han snart saavidt, at han endog »efter egen Invention» dristede sig til at male nogle smaa Billeder til Kirken, hvilke endnu ere der at see.

Det lader til, at Farverne just ikke har været Magnus Bergs Sag; disse Billeder vare malede, som man kalder det, Graat i Graat, og det var ikke historiske Fremstillinger, men Ornamenter.

Da disse Arbeider nu vakte nogen Opmærksomhed, kan det nok hændes, at den unge Normand, som vel allerede har haft høie Tanker om sig selv, har givet Mesteren Anledning til Misfornøielse, saa at han ikke oftere fik Lov til, saaledes at arbeide paa egen Haand; men dette blev udlagt som Misundelse. Og, da Lærlingen af og til havde sin Gang ved Hoffet, hvor han maaskee uforbeholdent udtalte saadanne

---

[1]) Denne Maler har i gamle Documenter selv skrevet sit Navn: »Peder Andersen Normand». Han var altsaa maaskee en Normand, og saaledes kan det forklares, at M. B. sendtes til ham.

Meninger, forbød Mesteren ham fra nu af, »at lade sig see ved Hove«[1]).

Magnus Berg, som upaatvivleligt har været af et meget choleriskt Temperament, blev gjenstridig, og denne Uenighed synes endog at have deelt Hoffet i to Partier, for og imod Mester og Lærling, idet nemlig den unge Kronprinds og hans Cavalerer vare Magnus Berg imod, medens Kongen selv, og især Overkammerjunkeren v. Knuth, tog ham i Beskyttelse.

Herom fortælles det endvidere[2]), at da Magnus Berg ikke agtede paa sin Mesters Forbud, men vedblev at besøge Overkammerjunkeren, paadrog dette ham ikke alene haarde Ord, men endog, at Peder Andersen »tracterede ham paa en værre Maade«.

Saaledes gik Læreaarene, og, da de vare tilende, gav Peder Andersen Magnus Berg det Skudsmaal, »at der aldrig vilde blive noget Godt af ham«.

Desuagtet besluttede dog Kongen, nu at sende ham til Italien, »at han der kunde perfectionere sig udi Malerkunsten«.

Det er kun saare lidet, hvad vi vide at fortælle om hans Studeringer i Italien, men i den Kongelige Kobberstiksamling findes der adskillige Rødkridstegninger, som siges at være fra hans Haand, og efter disse at slutte, har han tegnet efter Raphaels Billeder i Stanzerne.

Fra Italien kom han til Frankrig og blev et Aar i Paris. Her var han vistnok gjerne blevet noget længer, men derhjemme blev det fortalt, at han misbrugte den kongelige

---

[1]) Peder Andersen var dengang endnu ikke meget gammel i Kongens Tjeneste. I 1683, d. 14de Marts, var han bleven ansat som Hofmaler med 400 Rd. aarlig Gage.

[2]) Danske Magazin. I. p. 226. seq.

Naade, og ganske uventet fik han Ordre, strax at komme tilbage.

Dette gik ham nær til Hjerte. Han skrev tilbage, aflagde Regnskab for den velanvendte Tid og bad ydmygst, om blot at maatte blive der et halvt Aar endnu, men forgjeves. Ordren lød, at han stax skulde indfinde sig.

Saa kom han da tilbage og meldte sig ved Hoffet. Men her var der Ingen, som saae til ham; man vilde ikke engang lade Hans Majestæt vide, at han var kommen.

Medens han stod og ventede, indfandt Overkammerjunkeren sig i Forgemakket. Magnus Berg traadte da frem og hilsede paa sin fordums Velynder, men denne mødte ham med Bebreidelser og erklærede ligefrem, at han ikke vovede at melde Kongen hans Ankomst, saa misfornøiet var Majestæten.

Da imidlertid den første Overraskelse havde lagt sig, meente Overkammerjunkeren dog, at det var bedst, om Magnus Berg bragte sine Tegninger, saa vilde han see til, om han ved Leilighed kunde præsentere dem for Kongen.

Dette lykkedes. Samme Aften blev Magnus Bergs hjembragte Tegninger henlagte saaledes i Kongens Sovegemak, at de næste Morgen maatte falde i Øinene, og, da Kongen havde gjennemseet dem, lod han Overkammerjunkeren kalde.

»See engang her,« udbrød han, idet denne traadte ind, »hvad Magnus Berg har gjort udenlands»! — Overkammerjunkeren bukkede og smilede. »Dette er visseligen ikke saa Lidet!« vedblev Kongen. »Han har gjort det artigt nok! — Han er visselig ikke saa slet, som der er sagt om hannem!« Overkammerjunkeren bukkede, bragte Tegningerne tilbage til Magnus Berg og befalede ham fra Kongen, uden at yttre sig videre, at han havde at begive sig til Frederiksborg — Peder Andersen var afgaaet ved Døden — der skulde han nu

indtage sin forrige Mesters Værksted og Bolig, indtil Kongen lod ham kalde.

Efter denne Besked vidste Magnus Berg endnu kun lidet, om han var i Gunst eller i Ugunst; men næste Dag blev han kaldet til v. Knuth, som nu bragte ham den Ordre, at førend han begav sig til Frederiksborg, havde han at indfinde sig paa Jægersborg, hvor Majestæten opholdt sig i disse Dage.

Han fremstillede sig da og blev af Kongen modtagen med stor Bevaagenhed.

Hans Majestæt overdrog ham nu, at han skulde udarbeide nogle Tegninger, Graat i Graat, hvorefter der »paa den da brugelige, franske Maneer« skulde væves Tapeter, men han havde som snarest at sætte dette i Værk.

Saaledes kom Magnus Berg tilbage til det gamle, velbekjendte Værksted paa Frederiksborg, og nu var han selv Mesteren.

Otte Dage efter indfandt han sig igjen paa Jægersborg, og da Hoffolket formodentlig endnu ikke vidste, at Vinden havde vendt sig, fik han Lov at staa i Forgemakket den hele Dag fra om Morgenen af, da Ingen vilde melde ham.

Hen paa Eftermiddagen indfandt Overkammerjunkeren sig, og, da han saae Magnus Berg staa der saa ørkesløs, foer han i ham med de Ord: »Hvad! Staaer I her, istedetfor at være ved Jeres Tegninger paa Frederiksborg?»

Men Magnus Berg rakte ham Tegningerne; han havde bragt dem med sig.

Dette var til stor Overraskelse for Overkammerjunkeren, som strax gik ind til Kongen, for at melde ham. Kongen blev saa glad og var saa tilfreds med Tegningerne, at han ved Afskeden lovede Magnus Berg, at han ad Aare igjen skulde komme til Italien og tillagde ham strax en aarlig

Pension af 400 Rd. med Tilsagn om flere Bestillinger, som han skulde udføre paa Frederiksborg.

Da han nu kom ud i Forgemakket, — hedder det i den gamle Beretning, — mærkede han selv, at Vinden havde vendt sig, thi fra alle Sider blev han complimenteret. Men han gav sig ikke Tid til at nyde al denne Artighed, eftersom han endnu samme Aften vilde til Kjøbenhavn, for næste Morgen at tiltræde Reisen til sit Frederiksborg.

Nu skulde han da i Peder Andersens Værksted udrette store Ting; men som Maler blev der dog, efter Mesterens Spaadom, ikke noget Stort af ham. Alt, hvad der i denne Retning udgik fra hans Haand, synes kun at have været det saakaldte Grotesk-Arbeide, Graat i Graat, til Dekorationer, og efterhaanden har han vel selv med nogen Græmmelse følt, at han her var kommen ind paa en anden Bane, end den han oprindelig havde valgt sig.

De Bestillinger, han fik fra Kongen, vare til det gamle Kjøbenhavns Slot; de forestillede, de Kongelige Regalier: Kronen, Scepteret, Sværdet og Rigsæblet, baarne af Genier. Men disse fire Malerier bleve i høi Grad dadlede, — ikke blot af hans — »Misundere.»

Hans Stilling var bleven betænkelig, og den blev det end mere, da hans kongelige Velynder afgik ved Døden den 25de August 1699, og den unge Konge just ikke var imellem hans Beundrere.

Magnus Berg sad da derude paa Frederiksborg og lurede paa, hvad der nu vilde skee, — men der skete slet Intet.

I den første Tid havde han holdt sig reisefærdig; men man havde, til hans Forundring, Andet at tænke paa i Kjøbenhavn, og da et Aars Tid var hengaaet, blev det vel besluttet, at Magnus Berg skulde forlade Værkstedet paa Frederiksborg,

men at han skulde beholde sin Pension, imod at overtage de Kongl. Prindsers og Prindsessers, samt Pagernes Underviisning i Tegning. Han maatte altsaa flytte til Kjøbenhavn, hvor, som det hedder, ingen af Hoffet vilde benytte hans Veiledning, »undtagen den fromme Prinds Vilhelm«[1]).

Med alt dette var han dog nu nogenlunde sikkret for sit Udkomme og giftede sig med Raadmand Jens Kuurs Datter. Men, da han kort Tid efter var bleven Enkemand, lagde han Pensel, Palet og alle hovmodige Tanker tilside og tog i den megen Fritid atter fat paa Kniven, for nu, efterat han havde vundet større Færdighed i Tegning, atter at skære i Træ og i Elfenbeen.

Saaledes var der allerede hengaaet nogle Aar, da han i 1706 overraskedes af en Bestilling paa nogle Dørstykker til et Galeri paa Frederiksborg Slot, samt paa nogle Plafondmalerier til »Amagergaarden,« — det Lystslot, hvilket Kongen allerede som Kronprinds havde bygget paa Tulles Høi udenfor Kjøbenhavn, — siden kaldet Frederiksberg. Men disse Bestillinger paa Malerier vare nok komne til Magnus Berg ved en Feiltagelse, som man havde begaaet under Kongens Fraværelse, thi da vor Kunstner netop var færdig med Tegningerne, — og Kongen var kommen tilbage fra sin italienske Reise, blev denne Ordre tilbagekaldt og Bestillingen overdragen til den anden unge Kunstner, om hvem vi nu ogsaa jevnsides skulle fortælle Lidt.

[1]) En Søn af Chr. V, som døde 1705.

Hendrik Krogk.

(1688).

Der var paa Kong Christian den Femtes Tid en velhavende Kjøbmand, Valentin Krogk, i Flensborg, som havde en Søn, ved Navn Hendrik, der naturligviis var forud bestemt til, engang i Tiden at overtage Handelen. Men som det jo næsten altid er gaaet med dem, der engang skulde blive store Malere, røbede ogsaa denne Kunstner sig tidligt, ved allevegne at søle Alting til, naar han blot fik et Stykke Kridt imellem Hænderne, saa at Kjøbmanden, hans Fader, da han mærkede, at der stak en Kunstner i Drengen, sendte ham til Husum, hvor der paa den Tid var en anseet Portraitmaler, ved Navn Eyerschöttel, hos hvem Hendrik Krogk skulde oplæres til Kunsten.

Dette tildrog sig i Aaret 1682. Drengen, som var født d. 21de Juli 1671, var altsaa dengang kun elleve Aar gammel, men, som han voxede op, lærte han at tegne og at male, og da han var 17 Aar gammel, blev han indskreven i Lauget. Mesteren, som, uden at have haft denne Dreng i Lære, neppe var bleven omtalt udenfor Husum, fik ved ham sit Navn indskrevet i Kunstens Aarbøger.

Hendrik Krogk skulde nu sendes til Kjøbenhavn, og her blev han sat i Lære hos Kongens egen Hofmaler paa Frederiksborg, den omtalte Mester Peder Andersen.

Det kunde vel være hændet, — thi dette er blot Noget, vi antage, — at Kjøbmandssønnen fra Flensborg her er truffen sammen med Magnus Berg, der var et Par Aar ældre, og af dette Møde kan man jo udtænke sig Adskilligt om, hvordan de have haft det tilsammen.

Efter nogle Aars Forløb havde Hendrik Krogk bragt det saavidt, at man nu tænkte paa, at sende ham ud i fremmede Lande til andre Mestere, som kunde lære ham endnu mere, og da netop General-Admiral Ulrik Christian Gyldenløve paa samme Tid, — det var i 1693, — agtede at foretage en Reise til Italien, og han formodentlig havde haft Leilighed til at kjende den unge Hendrik Krogks Anlæg og Lyst til Kunsten, tog han ham med sig.

Hans Excellence blev vel ikke længe i Rom, men da han med Tilfredshed havde iagtaget sin Yndlings Flid og Fremgang imellem Roms Kunstværker, lod han ham blive der, da han selv reiste tilbage. Ved sin Tilbagekomst omtalte han den unge Kunstner for Kongen med megen Roes.

I Christian den Femtes sidste Regeringsaar, 1698 eller 99, vendte Hendrik Krogk tilbage fra denne Reise, rigt forsynet med Modelfigurer, Anatomitegninger og deslige, »paa det vakkreste tegnet», hvilket han havde den Ære at præsentere ved Hoffet, og Kongen, som kjendte ham af Gyldenløves gode Anbefaling, var nu saa naadig, at han bestemte, atter at sende ham ud til Italien og Frankrig, og skjenkede ham dertil en aarlig Pension.

Hvorlænge han blev paa denne Reise, og hvorledes han benyttede den, derom tales der Intet i det gamle Skrift[1]), hvoraf vi have denne hans Historie, men det har sandsynligviis været i det første Aar af det nye Aarhundrede, da Kong Frederik den Fjerde havde besteget sine Fædres Trone.

Allerede som Kronprinds havde den unge Konge haft stor Yndest for Hendrik Krogk, ligesom han, som sagt, ikke havde haft meget tilovers for Magnus Berg, og det var altsaa

[1]) Danske Magazin. III. p. 142.

ikke noget Under, at det med Bestillingerne hos Magnus Berg gik, som det gik.

Da den unge, velanseete Maler var kommen tilbage fra sin anden, italienske Reise, overdrog Kongen ham nemlig de nævnte Bestillinger, og Hendrik Krogk, malede nu det Loftmaleri, Neptun og Galathea, som er at see paa Frederiksberg-Slot.

Et Spor af en Kunstskole i Kjøbenhavn.

(1700).

Ved Aarhundredets Begyndelse var der i Kjøbenhavn en Forening og Sammenkomster mellem Kunstnerne, og i deres Tal nævne vi altsaa først Magnus Berg og Hendrik Krogk, som begge havde været udenlands og kjendte Udlandets Kunstnerskikke.

Kongen havde nu selv nyligt været i fremmede Lande, han havde seet Kunstværkerne og Kunstnerne i Italien og paa adskillige Steder ogsaa bemærket, hvorledes de, der dyrkede Kunsten, forenede sig i Akademier til de Yngres Oplærelse og Veiledning. Han kunde altsaa nu, i det Forhold, hvori han stod til sit eget Lands Kunstnere, ikke uden med Bifald og Opmuntring befordre en saadan Forening. For Kunstnerne selv var allerede det, derved at kunne behage Majestæten, et tilstrækkeligt Bindemiddel.

At der paa denne Tid har været en saadan Forening er vitterligt, og vi vove vist ikke Noget ved at antage, at der neppe har været en nogenlunde anseet Kunstner tilstede i

Kjøbenhavn paa den Tid, — selv ikke Magnus Berg, der dog maaskee var misfornøiet, — uden at han har været Medlem af dette Samfund og har taget Deel i disse Møder til Kunstens Tarv og Fremme i det Ahlefeldtske Huus[1]) paa Kongens Nytorv, ligeoverfor Charlottenborg.

Hvilke Kunstnere og hvormange dette Samfund bestod af, derom vide vi ikke det Allermindste. Derimod kunde man vel nok faae en Fortegnelse bragt istand over de Kunstnere, som paa denne Tid have levet i Kjøbenhavn, og, paa det Uvisse ville vi nævne dem, af hvem vi, paa egen Haand, tro at kunne sammensætte dette Kunst-Akademie.

Vi have allerede udhævet Hendrik Krogk og Magnus Berg. Endvidere var der Christian den Femtes og Frederik den Fjerdes Hofmaler, Jacques d'Agar[2]), den italienske Historiemaler Miani, Portraitmaleren William Wilcken Riboldt, Portraitmaleren Nicolai Wichman, Tegnelæreren hos Sø-Cadetterne, Jacob Fosie, som ogsaa var Medlem af Akademiet i Florents, Portraitmaleren Bendix Grotschilling, senere, i 1718, »Inspecteur ved Kunstkammeret«. Af Billedhuggere var der I. C. Sturmberg, F. Ebish, Just Wiedevelt og Didrick Gercken; af Kobberstikkere Andreas Reinhard, og af Medailleurer Peter Berg og Anton Maybusch.

Herimod kan der vel neppe være Meget at indvende, om vi endog i Et eller Andet skulde have taget feil.

---

[1]) Siden det Grammske Palais, fortiden Hôtel d'Angleterre.

[2]) J. d'Agar, født i Paris 1640 og en Elev af Vouet, blev af Christian V. indkaldt 1683 til at være »Ober-Contrafeyr« (Premier Peintre du Roi), med en staaende Gage af 1600 Rdl. aarligt. Senere fik han Titel af Kammerjunker og døde i Kjøbenhavn 1716.

Lucasfesten.

(1701).

De unge Kunstnere af dette Akademie, som nyligt havde været i Rom eller andre Steder i Udlandet, havde blandt Andet ogsaa hjembragt den Skik, at festligholde St. Lucasdagen, den 21de October, og da denne Dag laa saa nærved Hans Majestæt Kongens Fødselsdag, som var den 11te Octob., skulde denne Fest nu i Aaret 1701 afholdes til Ære for Kongen.

Vi have i Frederik den Fjerdes Dagsregister[1]) en omstændelig Beskrivelse af denne Fest, der især har den Fortjeneste, at den bringer os det første Vidnesbyrd om, at der paa den Tid har været en Kunstskole i Kjøbenhavn, og at den har staaet under hans Majestæts Beskyttelse.

Der fortælles nemlig, under 21de October 1701, at, »det lovlige Kunstakademie i det Ahlefeldtske Huus paa Kongens Nytorv» paa denne Dag havde høitideligholdt sin Lucasfest med Allegorier til Kongens Ære.

Iblandt andre Inventioner var der bleven forestillet Gudinden Pallas, præsenterende Hans Majestæts Portrait, med Kunstvidenskaberne, Architecturen, Musikken og Arithmetikken paa høire og Malerkunsten, Billedhuggerkunsten, tilligemed Astronomien paa venstre Side; alle Figurerne med deres Attributer.

Disse Figurer, som tilsammen forestillede de fra Italien flygtede Videnskaber og Kunster, der søge hen under Kongens Beskyttelse, vare »naturel pousserede», det er, modelerede,

[1]) Bussæus pag. 58.

saa at de »mod de mange antændte Lys, vare at ansee som levende Guder», hvilke tiltalte Kongen saaledes i et latinsk Vers[1]), der i det danske Sprog lyder saaledes:

»Udstødte fra vort Fædreland, som var saa sødt at elske
»Og drevne gjennem Krigens Brand fra vore Egne velske,
»Vi flyer, Frederich, til Dig, og paa din Godhed stoler,
»Hvorunder Kunsterne for sig har faaet oprettet Skoler.
»Foragt ei os, Landflygtige, men tag mod Os i Naade,
»Vor mægtige Beskyttelse bliv til vor Tarv og Baade».

I en Illumination i Vinduerne, hedder det fremdeles, blev Billedhuggerkunsten forestillet, i Begreb med at »faconnere« Kongens Billede, og nedenunder var der skrevet: »Merito Te destinat ævo», det er »Dine Fortjenester ere bestemte at bevares for Eftertiden», og nederst: »Modo fas sit fingere Numen», det er »Om det ellers er billigt, at gjøre sig en Guddom.»

I et andet Vindue saae man Malerkunsten, ifærd med »at skildre Dronningens Portrait». Ovenover dette var skrevet: »Arte est formosior omni», det er: »Hendes Deilighed overstiger al Kunst», og nedenunder: »Sed virtute Dea est non effingenda colore», det er: »Men i Henseende til Dyden er hun en Gudinde, som ikke kan skildres».

For nu at gjøre det mere antageligt, at Magnus Berg, der jo var Hoffets og Pagernes Tegnemester, ogsaa har været Medlem af dette Samfund og en virksom Deeltager i saadanne

---

[1]) Nos patriæ fines et dulcia linquimus arva,
Italico expulsæ, Marte furente, solo,
Ad Te confugimus, fretæ bonitate perenni,
Artibus a teneris qua, Frederice, faves
Excipe clementi vultu, nec sperne fugatas
Præsidium in nostrum sceptra tremenda vibra.»

Festligheder, ville vi henvise til et Par Tegninger i den Kongelige Kobberstiksamling, som bære hans Navn, og hvoraf man vil see, at han ikke stod udenfor den Kreds af Kunstnere, der paa den Maade bragte Frederik den Fjerde sin Hyldest.

Det er et Udkast i Sepia til en Allegorie, i hvilken en fyrstelig Person er fremstillet, siddende paa Tronen og omgiven af de tre Løver. Ved Tronens Fod ere tre, quindelige Figurer anbragte, nemlig Sculpturen, Malerkunsten og Architecturen med deres Attributer. Dette Blad er signeret: »Berg Fe».

Paa Bagsiden af dette samme Blad findes et andet Udkast til en lignende Composition. Her er Kongens Buste opstillet paa en Piedestal, bekrandset af en svævende Fama. Under Busten hænger en Laurbærkrands, og inden i denne antyder et F, at Kongens Navn er Frederik. Paa hver Side af Piedestalen en Statue, Minerva og Herkules; nedenunder knæle Figurerne Billedhuggerkunsten, Malerkunsten og Architecturen.

Hendrik Krogk.

(1702—1710).

Da Hendrik Krogk var færdig med sit Loftmaleri til Frederiksberg Slot, Neptun og Galathea, mødte det vel hans høie Velynders Bifald, men der var dog Noget deri, som forekom Kongen ikke rigtig færdigt, ihvormeget man end roste det ihenseende til Tegning og Composition.

Hans Majestæt fandt derfor, at Hendrik Krogk kunde have særdeles godt af, at lære lidt Mere i Italien, og Enden blev, at han for tredie Gang blev sendt til Rom.

Denne Reise tiltraadte han i Aaret 1702, og om den vide vi dog lidt Mere, end om hans tidligere Reiser.

Paa Udreisen besøgte han Venedig, Bologna og Florents, og allevegne, hvor han kom, arbeidede han flittigt i Akademier og Museer.

I Rom, som var det egentlige Maal for hans Reise, var han saa heldig, snart at komme i Gunst hos den berømte Carlo Maratti, saa at han nød hans daglige Underviisning og Veiledning og blev endog saa hjemme der i Huset, at han gik ud og ind som en Søn*).

Her copierede han sin store Mesters Billede: De hellige, tre Kongers Tilbedelse, og componerede selv et andet: Flugten til Ægypten.

Af det store Antal Malerier, som der siges, at han har copieret efter Billeder af de største Mestere, seer man, at han maa have arbeidet baade hurtigt og vedholdende, og i Akademiet tegnede han baade efter Modeller og studerede

*) Danske Magazin III. 146.

Hænder og Fødder, Anatomi og Drapperi saa utrætteligt, at han ved sin Tilbagekomst, hedder det, »fyldte et Par Dragkiste-Skuffer« alene med saadanne Tegninger.

Saaledes havde han tilbragt to eller tre Aar, da han tiltraadte Tilbagereisen.

Førend han vendte sig mod Nord, gjorde han en Udflugt til Neapel, hvor han tegnede Vesuv, og denne Tegning omtales blandt hans Efterladenskaber.

Han reiste nu til Frankrig, og blev ved Akademiet i Paris saalænge, indtil han der havde vundet to Sølvmedailler, som han vilde bringe hjem med sig.

I Efteraaret 1705 kom han tilbage og blev, som man kan tænke, modtagen i al Naade af Kongen, der nu overdrog ham, at male fire Loftmalerier og to Dørstykker til den saakaldte »Løngang« i det gamle Slot, og med disse sex Malerier var han færdig inden næste Efteraar.

De to Dørstykker fremstillede Bacchus og Ariadne, og Latone med Apollo og Diana.

Den første Plafond var et Architectur- eller Perspectivmaleri med siddende Figurer paa Cornichen.

Den anden fremstillede Kjærlighedsguden, som krones af Justitia, Fortitudo, Prudentia og Moderatio.

Den tredie fremstillede, under Billederne af tre, allegoriske Figurer, Den Kongelige Høihed, den Kongelige Prægtighed og den Kongelige Ædelmodighed.

Det fjerde Plafondmaleri fremstillede Tiden, som fører Dyden med Ungdommens Genius frem for Apollo, der sidder i Ærens Tempel, hvor han uddeler Krandse; de fire, frie Kunster anbragte nedenunder med en Fama, som udbasuner deres Pris.

Det er vel ikke let at forstaa, hvorledes disse sex Arbeider, alene betragtede som Compositioner, skulde kunne være eet Aars Arbeide, men saaledes siges der [1]), og Hendrik Krogks hele øvrige Kunstnerliv bærer, som man vil faae at see, et mærkeligt Exempel paa en hurtig Pensel.

Og dog fik han i dette travle Aar Tid til ved Midsommer at gifte sig med Enken efter en islandsk Kjøbmand, Hans Rafn. Hendes Pigenavn var Helle Catharina Robring, og med hende levede han i 10½ Aar og havde en Søn, som overlevede Faderen.

Kongen benyttede utrætteligt Hendrik Krogks Utrættelighed.

Da disse Arbeider vare fra Haanden, fik han Ordre, formodentlig i 1708, at male et stort Loftmaleri til Slotskirken, et Billede af 14 til 16 Alens Bredde til en Længde af nogle og tredive Alen.

Det bestod, ifølge Beskrivelsen, af fire Afdelinger, der vare forenede ved Stuccaturer.

I den første Afdeling fremstilledes Opstandelsen, i den anden den yderste Dom. De to andre Afdelinger fremstillede Himmerig og Helvede.

Om denne sidste Fremstilling hedder det i en anden Beretning [2]), at man senere fandt sig foranlediget til, »paa denne græsselige Forestilling at skjule Enden og Hjørnerne med visse anbragte Zirater, paa det at frugtsommelige Koner ikke skulde tage Skade ved at see derpaa.«

---

[1]) Danske Magazin III. pag. 145.
[2]) Jonge, Kjøbenhavns Beskr. pag. 539.

Denne Sikkerhedsact er formodentlig bleven foretaget dengang man, under Nedbrydelsen af det gamle Slot, flyttede saavel dette som de andre Malerier over til det ny Slot, hvor de, som bekjendt, senere brændte.

Det næste Arbeide, Kongen overdrog ham at udføre, var til den store Sal i tredie Etage af Rosenborg Slot, og hertil malede Krogk Det danske Vaaben, omgivet af fire Malerier, der fremstille Genier med Regalierne, Kronen, Sceptret, Sværdet og Rigsæblet [1]).

Endvidere malede han til Frederiksborg Slot fire Dørstykker: Justitia, Temperantia, Fortitudo og Prudentia, samt et Maleri med Figurer i Legemsstørrelse: Bacchus og Ariadne, maaskee en Gjentagelse af den tidligere nævnte Composition. Disse Arbeider udførtes i Aaret 1709 [2]).

Med al denne Duelighed var Hendrik Krogk dog ikke Portraitmaler. Han malede vel et Portrait af Frederik den Fjerde i Legemsstørrelse til Conseilgemakket, som dengang var i Cancellibygningen, men en anden Portraitmaler, Nicolai Wichman, maatte her overtage at male Ansigtet.

Hans Majestæt behøvede altsaa en Portraitmaler og indkaldte derfor i dette Aar (1709) [3]) Benedict Coiffre, som i Løbet af de otte Aar, han opholdt sig her, foruden en Deel Portraitmalerier, ogsaa overtog at male Plafondmalerier til Frederiksborg Slot, men uden at dette synes at have gjort det mindste Afbræk i Krogks Virksomhed.

---

1) Thura, Vitruvius I. pag. 47.
2) Danske Magazin III. pag. 156.
3) Ifølge Weinwich. Denne Angivelses Rigtighed betvivles imidlertid, da der skal kunne paavises Arbeider af B. Coiffre baade før og efter den her nævnte Epoche.

Hendrik Krogks Værksted i Palaiet bag Børsen.

(1712.)

Paa den Tid, vi her omhandle, laa der bagved Børsen, mellem Cancellibygningen og den nu saakaldte Lerckes Gaard, et Palais [1]), der ved en Løngang igjennem Provianthuus-Bygningen stod i Forbindelse med Slottet.

I dette Palais havde Kongen i 1712 ladet indrette Bolig for sin Elskede, Frøken Anna Sophie Reventlov, som han den 26de Juni d. A. havde bortført fra Moderen under en Hoffest paa Koldinghuus.

Men Palaiet trængte til at udsmykkes af Krogks Haand, og, da der var tilstrækkeligt Locale, lod Kongen Maleren anvise store Værksteder i denne samme Gaard.

Alle de mange Tegninger, Krogk havde bragt hjem fra sine Reiser, bleve nu ophængte paa Væggene i dette rummelige Værksted og flittigt benyttede af de unge Kunstnere, som han oplærte til sine Medhjælpere.

Da Tegneskolen i det Ahlefeldtske Huus havde sin Understøttelse af Kongens Velgjørenhed og af ham var stillet under Krogks Tilsyn, vil det neppe findes at være for dristigt, naar vi antage, at saavel Skolen som Kunstnernes Sammenkomster, under disse Omstændigheder, ere blevne flyttede fra det Ahlefeldtske Huus til Palaiet bag Børsen, hvor vi senere skulle finde den igjen under Navn af Akademiet i det gamle Posthuus, en Benævnelse, som har sin Oprindelse af, at,

[1]) »Kongens Gaard bag Børsen«. Af et Brev fra Frederik den Fierde, dat. Kiøbenhafn, d. 19de Febr. 1717, sees det, at denne Eiendom tidligere har tilhørt en Knud Pedersen Storm, og at Kongen havde kiøbt den af Kammerraad Jean Mathias Leers.

da Fyrstinden af Slesvig (1721) flyttede som Dronning ind paa Kjøbenhavns Slot, blev Palaiet bag Børsen benyttet til adskillige Regerings Collegier, deriblandt ogsaa til det Kongelige Posthuus, hvoraf denne Bygning fik dette Navn.

Men nu ville vi see ind til

Magnus Berg.

(1715.)

Under al den Medgang og den ustandselige Virksomhed, hvori han saae sin lykkelige Rival, havde vor djerve Normand trukket sig saalangt bort fra Verden, som han kunde.

Hans ydre Forhold vare ved Kongens Naade forblevne uforandrede; han underviste dem af Hoffet, som vilde benytte hans Veiledning, var endnu stadigt Lærer hos de Kongelige Pager, og i sin Fritid hengav han sig til gudelig Læsning og Betragtninger, for at faae Bugt med sit heftige Sind.

Efterhaanden havde han skudt den forfængelige Lyst, at blive Maler, tilside; nu arbeidede han for sin egen Fornøielse i Elfenbeen.

Ene var han; hans Kone var død og havde forladt ham barnløs, og i denne Eensomhed følte han snart, at det var hans gode Engel, som havde bragt ham alle disse Ydmygelser og Krænkelser.

Vi finde ham nu i det stille Kammer midt i Stadens Vrimmel, kun i Samqvem med nogle faa Venner og mange Fattige. Dem understøttede han, saa godt han kunde, baade med hvad han kunde afsee og med den aandelige Trøst, hvori han nu selv havde fundet sin Styrke.

Hans religiøse Betragtninger førte ham ind i mørke, theologiske Undersøgelser og Grublerier, og ved Siden af Billedskjæreriet udviklede han en overraskende, theologisk Forfattervirksomhed.

Der er i de gamle Optegnelser, som en af hans Venner har efterladt os [1]) en Fortegnelse paa et Antal af theologiske og asketiske Skrifter af ikke ubetydeligt Arkeantal, som han under en Vedholdenhed, der først endte med hans Død, efterlod i Manuscript.

Men der er ogsaa en Fortegnelse paa henved 30, større eller mindre, i Elfenbeen udskaarne, Arbeider, af hvilke de fleste nu bevares i vore Museer som sjeldne Kunstværker.

Ved Siden af den lykkelige Hendrik Krogks Navnkundighed og Anseelse voxede ogsaa Magnus Bergs Kunstnernavn en stille Væxt, og uagtet det vel maatte synes baade ham selv og Andre, at Skjæbnen var ham imod, vandt han dog, uden selv at vide af det, et ligesaa berømt Navn som hans lykkelige Rival. Men herom skulle vi fortælle omstændeligere, inden vi afslutte vort Mellemværende med ham.

---

[1]) Danske Magazin I. pag. 226.

Hendrik Krogk.

(1717—1724.)

I Aaret 1717 forlod Portraitmaleren Bened. Coiffre igjen Danmark, men i hans Sted indkaldte Kongen, to Aar efter, en Portraitmaler fra Dresden, Johan Salomon Wahl. Vi skulle nærmere meddele det Lidet, vi vide om ham.

Krogk var imidlertid stadigt beskæftiget med de Malerier, han havde at udføre til Palaiet bag Børsen. Disse, som formodentlig vare af erotisk Indhold, bleve senere, da det ny Kjøbenhavns Slot var færdigt, efterat det gamle Slot var bleven nedbrudt i 1713, flyttede til de nye Kongelige Gemakker.

Til det ny Slot i Kjøbenhavn, som stod færdigt 1720, skulde der foruden de ældre Arbeider, som flyttedes derhen, nu ogsaa males en Altertavle til Slotscapellet, og Krogk malede hertil et Billede, Christi Opstandelse, som dog ikke længe blev der paa Stedet. Thi, da Frederik den Fjerde atter i 1727 havde ladet en Deel af Slottet ombygge, passede dette ikke længer, men flyttedes til Helliggeistes Kirke, hvor det Aaret efter brændte med Kirken i den store Ildebrand, 1728.

Men han var neppe færdig med de sidstnævnte Malerier, da han i 1720 kaldtes til Arbeide paa et nyt Sted. Kongen havde faaet sit Lystslot ved Asminderød istand; det fik i Anledning af Freden Navnet Fredensborg, og her skulde Hendrik Krogk nu udføre store Værker.

Til Spisesalen malede han et Plafondmaleri, forestillende Freden, som knæler for Jupiter, der sidder omringet af Olympens Guder og Gudinder, bedende for Danmark og Norge.

Foruden dette Maleri, der bestaaer af nogle og tyve Figurer i Legemsstørrelse, malede han til Kronprindsens Sovegemak et Billede, som forestiller Diana med hendes Nympher, samt Morpheus og Morgenstjernen; dernæst en Plafond af femten Figurer i Legemsstørrelse: Viinhøsten.

Endvidere til Kongens Gemak et Loftstykke med tolv, legemsstore Figurer: Parnasset, et Plafondmaleri af ni Figurer til Kronprindsens Audients-Gemak: Juno og Æolus og En Offring til Ceres, femten Figurer, alle i Legemsstørrelse.

Vi ere nærved at svimle ved Optællingen af alle disse Figurer i Legemsstørrelse, og dog ere vi ikke endnu færdige med Fredensborg.

Til alt det Øvrige kommer endnu en Plafond, forestillende Polyphem med Cykloperne, der fremstille sig, — elleve Figurer i naturlig Størrelse, — for Vulkan og Venus; endelig endnu en Plafond, Venus omgiven af sine Nymfer, ni Figurer, naturligviis i naturlig Størrelse.

Dersom man i vore Dage havde overdraget een dygtig Maler, at male alt dette, som Krogk her malede til Fredensborg, saa havde han haft mere end nok for sin Levetid.

Da Palaiet bag Børsen ved Formælingen, 1721, var blevet ledigt, indrettedes nu denne Bygning, som allerede nævnt, til Brug for Generalitets og Commissariats Collegiet og til andre Regerings Collegier, og da Loftmalerierne vare henflyttede til Slottets Gemakker, maatte Hendrik Krogk sørge for andre Malerier i deres Sted.[1])

Saaledes malede han til Krigs-Cancelliet, i Overkrigs-Secretairens Forgemak, et Loftstykke, forestillende Seieren i sin fulde Rustning, ledsaget af Pallas til Ærens

---

[1]) Danske Magazin III. pag. 153.

Tempel, medens Avind ligger nedkastet under hendes Fødder.

Til Kammer-Collegiets store Sal malede han en Plafond, forestillende Guds Forsyn, som regerer alle Ting, et meget vidtomfattende Emne, vistnok med mange Figurer; til et andet Gemak: Flittighed og Aarvaagenhed; til Geheime-Conseillet: Freden, som knæler for Jupiter, — maaskee en Reprise fra Fredensborg, og endelig i et hosliggende Gemak en Plafond: Retfærdigheden og Freden, som kysse hinanden.

Under al denne Virksomhed havde han i Aaret 1718 mistet sin Kone.

Da han i 1722 havde afleveret en Deel af de sidstomtalte Arbeider, udnævnte Kongen ham, under 16de Januar, til Cancelliraad, og Aaret efter giftede han sig igjen med Jomfru E. W. M. v. Cumen, Datteren af en lyneborgsk Land-Physikus. Men denne Kone mistede han Aaret efter i hendes første Barselseng tilligemed Barnet, og stod nu ene med den syttenaarige Søn af første Ægteskab.

Han indgik derfor Aaret efter (1724) det tredie Ægteskab og giftede sig med en Steddatter af Geheimeraad von Hagen; hendes Navn var A. S. Kofod, Datter af en Amtsforvalter Absalon Kofod i Haderslev. Dette Ægteskab var barnløst; men hun overlevede Manden.

Magnus Berg.

(1716—1723.)

I 1716 havde Magnus Berg naaet de Halvhundrede Aars Alder, og i gamle Dage var man gammel, naar man kom saavidt. Hans Helbred var desuden svækket, og hans Hænder rystede, saa at det var til Alles Forundring, at han dog endnu baade kunne føre Pennen og skjære i Elfenbeen. Men han hjalp sig ved at holde den ene Haand med den anden, og saaledes havde han endnu stadigt den Fornøielse, paa Nytaarsdag at kunne bringe Kongen eller Dronningen et lille Arbeide i Elfenbeen og forresten at skrive theologiske Afhandlinger, som neppe Nogen læste.

For at forsøge om muligen at faae sin Helbred igjen, udbad han sig Orlov til at reise til Sundhedsbrønden ved Pyrmont, og da Kongen havde sikkret ham, fremdeles at blive i Tjenesten som Tegneinformator, tiltraadte han denne Reise i Foraaret 1722.

Men hverken Brønden eller Badet hjalp ham mod hans Svaghed. Han besluttede derfor, fra Pyrmont at reise lidt om i Tydskland og i Nederlandene, da han dog ønskede at see, hvad man andre Steder havde frembragt i det Kunstfag, som han nu dyrkede, og han havde ogsaa medtaget adskillige af sine Arbeider, for at forevise dem ved fremmede Hoffer.

Ihvorvel det ikke var hans Hensigt eller hans Ønske at afhænde disse Arbeider, da han vilde, at de engang skulde tilhøre Danmark, saa blev dette ham dog vanskeligt ved den Beundring, de overalt mødte. I Wien maatte han give efter, da baade Keiseren og Keiserinden meldte sig som Kjøbere, og, da han kom til det Sachsiske Hof, gik det ham ligedan der.

Men paa begge Steder fik han sine Arbeider »meget raisonnabelt betalte«.

I Hessen-Cassel vilde Landgreven afkjøbe ham alt det øvrige; men her stod han imod. Han erklærede, at Hs. Majestæt, Kongen af Danmark, havde betalt det saa rigeligt og overflødigt, at ingen Potentat kunde overbyde Ham.

Da Landgreven altsaa ikke kunde faae sit Ønske opfyldt, gjorde han Magnus Berg det hæderlige Tilbud, at saafremt han engang skulde ønske at forlade Kongen af Danmarks Tjeneste, skulde han kun komme hid. Men Magnus Berg svarede, at Danmark skulde have baade ham selv og hans Værker.

Han forlod altsaa Cassel og reiste til Hannover, men her, hedder det, var Kongen netop i Begreb med at reise til England, og Kunstneren maatte nøies med den Roes, de tilstedeværende, høie Herrer ydede hans Arbeider.

Paa Reisen i Nederlandene opholdt han sig først i Rotterdam, men kom siden til Amsterdam, og her traf han sammen med en Prinds fra det Hessiske Hof, som han nylig havde forladt. Da Prindsen havde erfaret, at Magnus Berg nu var der tilstede, overraskede han ham en Dag uanmeldt. Vor Kunstner, som endnu ikke var paaklædt, gjorde Hans Høihed Undskyldninger, men fik til Svar, at en Mand, som han, ikke maatte besværes med Ceremonier.

Den rette Grund til Besøget var imidlertid den, at der samme Dag skulde afholdes en stor Auction over Malerier, og her ønskede Prindsen Magnus Berg som Raadgiver.

Kunstneren, som fandt sig meget smigret, maatte klæde sig paa i Prindsens Nærværelse, og kjørte nu med ham i hans egen Eqvipage.

Følgen var, at Magnus Berg ved denne Leilighed kjøbte for egen Regning et Antal af 24 Malerier, hvilke han førte med sig til Danmark ved sin Hjemkomst 1723[1]).

Paa den Udenlandsreise, som Magnus Berg saaledes havde tilbagelagt, havde han paa sin Kunsts Vegne haft et særegent Formaal.

I flere Aar havde han haft et Arbeide under Hænderne, som han ikke ved sin egen Kunstfærdighed formaaede at gjøre ganske færdigt efter den udkastede Tegning. Det var en meget stor Elfenbeens Vase, som ved sine Ornamenter var en Allegori paa Vandets Element. Tegningen til dette Arbeide, saaledes som han havde tænkt sig det, findes endnu fra hans egen Haand i den Kongl. Kobberstiksamling, og efter denne er det senere blevet fuldført.

Ifølge denne Tegning var der adskillige Dele af Orneringen, som skulde udføres i Sølv, Kobber og andre Metaller, og hertil var det, at han behøvede fremmed Hjælp. Men disse Bestræbelser paa Reisen havde kun kostet ham endeel Penge, uden at han havde fundet en Bistand, som han kunde benytte.

Men her ville vi nu ved hans Tilbagekomst i 1723 igjen vende os til

---

[1]) Blandt disse nævnes 2 Billeder af Titian, 2 af Paul Veronese, 1 af Tintoretto, 1 af Mich. Ang. Caravaggio, 1 af Albano, 1 af Rubens og 1 af Gerh. Hondthorst.

Hendrik Krogk.

(1730—1738).

Ved Siden af den kongelige Gunst og Beskyttelse kunde Hendrik Krogk ogsaa smigre sig med at være vel anskreven hos de høie Herrer, der stode Hoffet nærmest. Blandt disse maa vi især fremhæve Geheimeraad Plessen, som i 1730 lod ham udføre adskillige Arbeider til hans Gaard, Selsø, i Hornsherred paa Sjælland.

Her malede Krogk et stort Plafondmaleri, forestillende Bacchi og Ariadnes Bryllup, og til samme Sal to store Vægmalerier: Sabinerrovet og et mythologisk Billede, Vestalinder, som bevise deres Uskyldighed ved at bære Vand i Sold; dertil fire Dørstykker nemlig: Apollo med Muserne, badende Nymfer, en Bacchusfest og Apollo med Marsyas.

I Forbindelse hermed ville vi endnu nævne, at han for den samme høie Velynder, der var Patron for Petri Kirke i Kjøbenhavn, malede et Maleri, Himmelfarten, til denne Kirke, og dette Maleri synes han at have gjentaget for en Kirke paa Selsøgods.

Men Krogk viste sig ogsaa taknemlig imod Kirkepatronen, idet han til Petri Kirke forærede en Altertavle: Jesus i Gethsemane.

Endvidere nævnes et Maleri, Dommedagen, som skal have været i denne Velynders Besiddelse, men dette turde maaskee have været Skizzen til det tidligere nævnte Loftmaleri i Slotskirken.

Henimod Udgangen af dette Aar (1730) døde Kong Frederik den Fjerde, (d. 12te Octob.) men dette Tab med-

førte ikke nogen Standsning i Krogks Productivitet. Baade Christian den Sjette og hans byggelystne og pragtsyge Dronning, Sophia Magdalena, havde netop Brug for en Hurtigmaler som Hendrik Krogk.

Imedens Kjøbenhavns Slot, som Frederik den Fjerde med store Bekostninger nyligt havde ladet ombygge, nu i 1731 ganske blev nedbrudt og Pladsen ryddet til Opførelsen af Christiansborg, var Lystslottet Hirschholm ikke heller Dronningen stort nok.

Ingenieuren Lauritz de Thura, var her ifærd med at opføre en stor Tilbygning, i hvilken en prægtig Sal skulde indrettes, og denne skulde nu Krogk udsmykke med et stort Antal Malerier.

Til dette vidtløftige Arbeide anvendte vor Maler sine sidste Leveaar, hvorfor ogsaa Architecten i sit Værk: Den danske Vitruvius, omtaler det som hans »Svanesang».

Det bestod i en stor Plafond med fire mindre Malerier imellem Stuccaturerne under Loftet, og dernæst af tolv historiske Billeder til Smykke for et Galeri, som var anbragt i denne samme Sal.

Plafondmaleriet forestillede: Diana, Jagtens Gudinde (Hirschholm), som i en Vogn, forspændt med to Hjorte, kjører frem som Luna paa Himmelen, ledsaget af Nattens Timer, under Skikkelse af svævende Piger. Paa en Baggrund, som viste Himmeltegnene, saae man Hesperus, Dagens Bebuder, og efter ham Phoebus paa Solvognen, fulgt af Dagens Timer.

Paa de fire Sider under dette med Stuccaturarbeide omgivne Maleri, var i dekorerede Halvbuer malet de fire Elementer, under Billederne af Juno med Iris for Luften,

Vulkan med Cykloperne for Ilden, Silen med Bacchus for Jorden og Neptun og Galathea for Vandet.

Galeriet var paa hver af Salens Sider smykket med sex Malerier; paa den ene Side: Alexander og Diogenes, Jephtas Datter, David og Abigael, Alexander og hans Læge Phillippus, Pharaos Datter og Moses, og Vestalinder, som bære Vand i Sold; paa den anden Side: Didos Død, Susanne og de Gamle, Æneas forbindes af Lægen, Esther og Ahashverus, Romulus med Remus, og Rebekka og Elieser.

Frydenlunds Slot som Frederik den Fjerde havde kjøbt af en Grev Reventlov, skulde nu paa samme Tid sættes istand, og hertil malede Hendrik Krogk et Plafondmaleri: Parnasset, hvilket formodentlig kun var en Reprise af det tidligere nævnte til Fredensborg.

Den sidste Bestilling, som fra Hoffet gjortes hos Hendrik Krogk, var to, store Malerier, hvis Gjenstande ikke ere angivne, og Bestemmelsen var, at der efter disse skulde væves Tapeter til Dronningens Gemak. Men dette Arbeide fik han ikke tilendebragt; Døden overraskede ham i Arbeidet den 18de Novemb. 1738.

Et Par Dage efter dette Dødsfald begav Kongen sig til Charlottenborg, hvor det synes, at Kunstneren har udført disse Arbeider, for at tage dem i Øiesyn.

I et Brev, som Christian den Sjette samme Dag, den 22de Nov. 1738, skrev til Schulin, hedder det[1]):

»Vi have idag været paa Charlottenborg og seet det »Tapet, som der forfærdiges efter salig Krocks Tegning.

[1]) J. Møller, Mnemosyne. III. CLXXI:

»Begyndelen er overmaade smuk, og det er kun at beklage, »at Krock er død bort derfra.

»Den anden Væg har han ikke faaet Tid til fuldkomment »at udmale; dog er den meest færdig; der feiler kun et Par »Postürer nedentil, og disse ere antydede med Kridt. Kunde »Han (Schulin) faae Os en Maler, der kunde male det, som »er tegnet med Kridt, saa var denne Væg ogsaa færdig. »Han maa nu foreslaae os, hvilken af de Malere Han anseer «for den dygtigste til at udmale dette dessein. Müller [1]) »og Wahl ere vel de to, som der maa reflecteres meest paa.»

Hendrik Krogk, døde, 66 Aar gammel, i sit eget Huus i Ny-Vestergade i Kjøbenhavn.

Hendrik Krogks øvrige Arbeider.

Ihvormange Arerbeid af denne Mester, der allerede, under Tidsangivelse, ere nævnte, maa vi dog endnu nogenlunde fuldføre Fortegnelsen, skjøndt den næsten naaer til det Utrolige.

For Nicolai Kirke i Kjøbenhavn havde han, til Smykke for den Meyercronske Familie-Begravelse, malet et Billede: Christi Himmelfart og til Faxø-Kirke en Altertavle: Nadveren.

Foruden det Portrait af Frederik den Fjerde, som er omtalt, havde han ogsaa malet et Portrait af Kronprindsen (Christian d. Sjette) tilhest i fuld Legemsstørrelse,

[1]) Andr. Møller. See Spengler, Artist. Efterret. Kjøbenh. 1818. p. 49.

paa Bestilling af Overstaldmesteren v. Vieregg. Et andet Portrait i samme Størrelse havde han malet efter Grev Danneskjold Laurvig, tilhest.

Mange rige Privatmænd havde ladet deres Værelser dekorere med Malerier af Krogk. Et Loftmaleri havde Raadmand Schup ladet ham male til sin Gaard paa Store Kjøbmagergade, et andet saadant havde Krogk malet til en Havestue i Nyhavn for en Bank-Commissair Soelberg. Amtmand von Ochsen og Hr. Abraham Lehn havde begge ladet deres Gaarde paa Christianshavn smykke med Loftmalerier fra hans Haand; Violon Hartman havde et Plafondmaleri af Krogk i sit Huus i Gothersgaden, og ligesaa Hof-Conditor Siegel paa Hjørnet af Knagbrostræde og Canalen. Ja, Pelts Gaard paa Gammeltorv og hans egen i Ny-Vestergade havde hver to saadanne Loftstykker.

Endvidere tilføies, at Hendrik Krogk havde malet, paa Bestilling af »Prinds Carl«, først to Pendantmalerier: Den Cananæiske Quinde og Korsfæstelsen, dernæst et Maleri: Jesus, som lader Børnene komme til sig, og endelig Lidelseshistorien i en Række af smaa Billeder, hvilke dog ikke alle vare blevne afleverede, eftersom syv af dem, efter Krogks Død, vare i Enkens Besiddelse.

Og vi forbigaa dog her endnu flere Arbeider, som vare i Privatmænds eller i Enkens Besiddelse ved hans Død.

Magnus Berg
(1730—1739).

Magnus Berg havde ved Nytaar 1729 været hos Kongen, formodentlig for at overrække ham et af sine Smaaarbeider, og Hans Majestæt havde haft den Naade at spørge til hans Befindende og at undre sig over, at han med disse rystende Hænder dog kunde forarbeide saa skjønne Sager.

Hertil havde Kunstneren svaret, at det ikke var dette, der afholdt ham fra at gjøre større Ting; men Elfenbeen var meget dyrt, da man maatte lade det komme fra Holland; tilmed meente han, var der Ingen, som viste stor Begjerlighed efter at kjøbe, naar han havde Noget færdigt.

Ved denne hans Yttring faldt det Kongen ind, at han i et af sine Cabinetter havde nogle Elephant-Tænder henstaaende, hvilke engang vare hjembragte af en Reisende.

»Gaa til min Kammertjener», sagde han, »og lad ham vise Jer, hvad jeg har af Elfenbeen, og udvælg saa det Stykke, som passer Jer bedst!»

Magnus Berg fulgte Kongens naadige Befaling og udvalgte sig et skjønt Stykke Elfenbeen, som var uden Lyde og veiede 85 Pund.

Nu gjorde han Udkast til en Composition, i hvilken han vilde fremstille Kongens Portraitfigur, omgiven af Allegorier, hvilke skulde betegne hans Dyder og store Egenskaber, og efter denne Tegning udførte han et Billede i Elfenbeen af en Alens Høide og noget over en halv Alens Bredde, der efter hans Bestemmelse skulde anbringes i en udskaaren, forgyldt og lakeret Ramme, og saaledes overrækkes Hans Majestæt til Nytaar 1731.

Paa dette Værk havde han arbeidet i henimod to Aar, da hans høie Velynder, Frederik den Fjerde, et Par Maaneder, førend Arbeidet skulde være færdigt, afgik ved Døden. Det blev derfor sat tilside og først senere udført.

For at sikkre sig sit Udkomme i de tilstundende, sidste Leveaar, gjorde Magnus Berg Kong Christian den Sjette det Forslag, at, saafremt det maatte behage Hans Majestæt at forhøie hans aarlige Gage med 200 Rd. og at tilsikkre ham den for hans Levetid, vilde han testamentere Allerhøistsamme de Arbeider, han havde henstaaende, nemlig det sidstomtalte Portrait af Frederik den Fjerde, den store, ufuldendte Vase og et Antal mindre Elfenbeens Arbeider, samt hvad der af hans Malerisamling maatte være Hans Majestæt behageligt at udvælge.

Dette Testamente blev dog først ved Nytaarstid 1739 bragt istand.

Ifølge dette skulde de foromtalte Gjenstande efter hans Død stilles til Hans Majestæts Raadighed, og hvad der blev tilovers af hans Eiendele, skulde da deles i trende, lige Dele, imellem hans Broders og hans Søsters Børn i Norge, og de Fattige, som han havde understøttet i Kjøbenhavn.

Da dette var bragt paa Papiret, hedder det, gik han tilsengs; thi syg og afkræftet var han nu, og han mærkede, at hans Dage vare talte. Kun lod han kalde en Ven, — formodentligt den Samme, som har efterladt os hans Livshistorie, — og til ham overgav han Testamentet, at han skulde forelæse det og bemærke, om endnu Noget deri skulde forandres. Men da Vennen ikke havde Noget derved at bemærke, bad Magnus Berg ham om, nu at reenskrive det og at komme igjen, for at han selv kunde sætte sit Navn derunder.

Saaledes skete det. Da Vennen atter indfandt sig, havde den Gamle imidlertid været oppe for at indpakke Alt og at bringe hver Ting i behørig Orden; derefter var han gaaet tilsengs igjen, for aldrig at staa op mere.

I den Tid, han saaledes laa og ventede paa Døden, modtog han nu og da en enkelt af sine Venner, men taalte ikke, at disse Besøg varede for længe, idet han da mindede dem om, at de vistnok havde noget Bedre at tage Vare paa hjemme.

Endnu engang lod han sin Ven oplæse Testamentet, og da dette var skeet, spurgte han, om ikke Alt var saaledes i god Orden. Da Vennen havde bekræftet dette, sagde Magnus Berg: »Det er godt; for nu har jeg bedre Ting at henvende mine Tanker til!«

Om Formiddagen den 31te Marts 1739, besøgte han ham igjen, og da var det let at skjønne, at det var paa det Yderste. Vennen satte sig da hos Sengen og agtede ikke at forlade den Døende, men Magnus Berg vendte sig om til ham med den sædvanlige Paamindelse, at han vistnok havde vigtigere Ting at tage Vare paa hjemme.

Saaledes laa Oldingen stille, ventende indtil henimod Aften paa Slaget Syv; da hensov han i sin Alders 73de Aar.

Akademiet i det gamle Posthuus.

(1738).

Ved Hendrik Krogks Død havde det umyndige Akademi vistnok tabt sin nidkjæreste Arbeider og varmeste Talsmand hos Kongen; men den afdødc Kunstner havde dog i sine sidste Leveaar, medens Tegneskolen formodentlig allerede var flyttet hen til hans Værksted, søgt at sikkre denne dette Locale og Hans Majestæts Understøttelse for Fremtiden

Kun nogle faa Uger, førend Krogk bortkaldtes, skrev Christian den Sjette derfor under 23de Octob. 1738 til sin Hofmester, Etatsraad Johan Sigismund Schulin:

»Vi ville til Indretningen af Maler- og Tegne-Academiet strax lade udbetale de af Cancellieraad Krogk forlangte 500 Rd., paa det at dette nyttige Værk strax kan tage sin Begyndelse. Betræffende Værelser i Posthuset, da kunne saadanne vel dertil indrettes, men derom vil en Ordre til Slotspræsidenten Brør være fornøden, om at indrømme disse Værelser. En saadan Ordre maa Han (Schulin) lade opsætte» [1]).

Ifølge heraf gav Christian den Sjette nogen Tid efter en saadan Ordre og forærede endog Kunstskolen Krogks efterladte Tegninger, »at Ungdommen derefter i Tegning kunde øve sig.»

I dette Aar (1738) fremtræder Skolen førstegang under Navn af Maler- og Billedhugger-Akademiet i det

[1]) J. Møller, Mnemosyne. III. Nr. 143.

gamle Posthuus[1]) og benaadedes med nogle Indkomster og bequemme Værelser, hvor Lysthavende, uden Bekostning, kunde blive underviste i Tegning», og to Aar derefter, — det var den 24de Marts 1740[2]), — havde dette Akademi den Ære, om Eftermiddagen Kl. 3, at modtage et allernaadigst Besøg af Hans Majestæt, Kong Christian den Sjette, i det gamle Posthuus bag Børsen.

Men nu vender det samme Spørgsmaal igjen tilbage, angaaende de Kunstnere, af hvilke dette Akademi, efter Hendrik Krogks og Magnus Bergs Død, vel bestod. I Dette som i Mere maa vi endnu bestandigt holde os til det Uvisse, og, ligesom tidligere, ville vi her trøstigt tillade os at nævne Nogle af dem, for hvilke der er den største Sandsynlighed, at de ere at tælle mellem vore første Akademikere.

Der var saaledes den italienske Historiemaler Miani; der var Hofportraitmaleren Wahl, Sø-Cadetternes Tegnelærer, Jacob Fosie, Holmens Billedhugger, Just Wiedevelt, den i dette samme Aar indkaldte Billedhugger, Joh. Christopher Petzholdt, og endelig Billedhuggeren, Louis Aug. le Clerc, om hvilke to Sidstnævnte det ialfald er vist, at de vare Medlemmer, eftersom de senere med Akademiet indtraadte i den historiske Tid.

Vi ville altsaa her, førend vi gaa videre, nærmere gjøre disse Personers Bekjendtskab.

---

[1]) Hafnia hodierna, pag 101.
[2]) J. Møller, Mnemosyne. III. Nr. 258.

H. Miani

(1738)

er Navnet paa en, som det synes, italiensk, Historiemaler, der, samtidig med Hendrik Krogk, havde Værksted i Kjøbenhavn, og muligen var indkaldt til Danmark af Frederik den Fjerde efter hans Reise i Italien.

Denne Kunstner er kun lidet bekjendt; dog vides det, at han til Slottet i Kjøbenhavn har malet et Loftmaleri, forestillende Lasternes og Uretfærdigheds Flugt for den retfærdige Guds Aasyn[1]), og to mindre Arbeider, Moses, som optages af Nilen, og Pharaos Datter, spadserende med den lille Moses ved Haanden, hvilke synes at have været anbragte paa Slottet i Livgardens Gemak over Kaminerne. Af et Kobberstik sees det, at han ogsaa har malet et Portrait af Kronprinds Frederik (siden Frederik den Femte) i hans 22 Aar.

Som Mianis Lærling nævnes Johannes Wiedevelt, der tidligere havde lagt sig efter Malerkunsten, men forlod denne Mester, for at blive Billedhugger.

Dette er Alt, hvad vi have at fortælle om Miani, som atter forlod Danmark i Aaret 1745.

---

[1]) Jonge, Kjøbenhavns Beskr., Pag. 501 og 536. Maaskee er det dette Maleri, af hvilket Miani har givet en allegorisk Beskrivelse, som Kongen i sit Brev til Schulin, af 4de Aug. 1739. finder »ret artig«, men om hvilken han tilføier, »at de Færreste ville be»gribe den, thi for at forstaae Sligt, maa man have Lecture« (Nr. 216).

Johan Salomon Wahl

(1738)

var født i Meiszen i Aaret 1689, altsaa en ung Mand i sit 30te Aar, da han, 1719, paa Krogks Anbefaling, indkaldtes til Danmark, for efter B. Coiffre's Afreise at være Hans Maj. Kong Frederik den Fjerdes Hof-Portraitmaler.

Han havde lært Kunsten først i Leipzig hos en Maler David Høyer; siden kom han til Dresden, Hamborg og Rostock, og derfra blev han indkaldt til Danmark.

Han malede adskillige Portraiter af den kongelige Familie, hvilke endnu ere opbevarede, og desuden nævnes fra hans Haand et Portrait af den ældgamle Normand, Drackenberg, og et andet af Hans Majestæts Hofnar, Otto Kyhl.

I Aaret 1737 blev han Kunstkammerforvalter[1]) og i 1744 Medlem af Akademiet i Florents.

---

[1]) Af Christian den Sjettes Skrivelse til Schulin, af 26de Marts 1737, sees det, at han gav Wahl denne Post, for at bespare 400 Rd., »som denne hidindtil unyttigen har nydt.« (J. Møller, Mnemosyne. III. CI.)

Jacob Fosie

(1738)

var en Kjøbenhavner, født 1679, altsaa paa den Tid, vi her omtale, en Mand paa henimod de Treds.

Han var Tegnelærer hos Sø-Cadetterne, og, efter deres aarlige Prøvetegninger at dømme, maa han paa denne Post, i det mindste i technisk Henseende, have været en meget habil Lærer.

Iblandt disse hans Lærlinge udmærkede sig fornemlig den berømte, danske Reisende, Capitain Norden, Capitainlieutenant Grønwold og Capitain Willaers, Navne, som tælles mellem hin Tids Kunstneres.

Jacob Fosie var desuden Mechanikus og Organist ved Holmens Kirke. Som Maler skal han især have beskæftiget sig med at copiere Arbeider af gode Mestere, navnlig af Wouwermann; men vi kjende ham dog kun af det betydelige Antal Raderinger, som han har efterladt sig.

Af en gammel Radering, som er dateret d. 11te Dec. 1743, og den dertil hørende Text seer man, at han ved Kronprindsesse Lovises Indtog dette Aar havde udsmykket sit Huus paa Østergade med rige Dekorationer og Inscriptioner. Det er af dette Blad, at vi kjende hans Fødselsaar.

I en Alder af 42 Aar giftede han sig og efterlod ved sin Død tre Børn, en Søn og to Døttre. Sønnen, Michael Fosie, blev Præst i Randers; den ældste Datter, Elisabeth, blev gift med en Mand, ved Navn Nordborg, og overlevede Faderen kun eet Aar.

Den yngste Datter, Johanna Fosie, var en af hans talentfuldeste Elever, som endogsaa synes at have overskygget Faderen saavel ved hendes Kunstfærdighed, som ved en, for

hin Tid ualmindelig, Aandrighed. Hendes Stambog, som er opbevaret i den Kongelige Kobberstiksamling, viser hende i en Kreds af den Tids Kunstnere og skjønne Aander.

Af et raderet Blad, Ecce homo, hvilket hun har udført i sit femtende Aar (1741) erfare vi, at hun var født 1726.

Hun blev gift med en Præst, ved Navn Westengaard, og deres Søn var Provst Westengaard i Kundby, Faderen til vor Professor Nicol. Høyen's Hustru.

Jacob Fosie omtales i de gamle Optegnelser, vi have for os, som en Lærling af Hendrik Krogk, en dygtig Tegner og en hjertensgod Mand, der ikke havde nogen større Glæde end den, at veilede Ungdommen.

Foruden den Underviisning, han gav Cadetterne, holdt han hjemme i sit Huus, tre Dage ugentlig, en Tegneskole, hvor han, uden Betaling, underviste alle dem, som vilde lære at tegne.

Til dette samme Formaal udgav han som Veiledning et Par kobberstukne Hefter, nemlig »Lærekludes« i 4to og en »ABC i Tegnekunsten«.

Formodentlig har han i sine yngre Aar været i Italien; ialfald var han Medlem af Akademiet i Florents[1]), saa at vi vel have god Grund til at optage ham som Medlem af Akademiet i det gamle Posthuus.

Han var, som det af det Foregaaende allerede sees, en meget loyal Undersaat, og det hedder om ham, at han aldrig forsømte, paa Nytaarsdagen at præsentere Hans Majestæt en Almanak, ziirligt skreven og udsmykket af hans egen, kunstfærdige Haand.

Han døde 1763 i sit 84de Aar.

---

[1]) Wielandts Lærde Tidender. 1737.

Just Wiedevelt
(1738)

var kongelig Billedhugger paa Gammel- og Ny-Holm. Han var født i Aaret 1677 og havde nydt sin Opdragelse som Kunstner i Udlandet, hvor han havde tilbragt 19 Læreaar, førend han vendte tilbage til Kjøbenhavn.

At han ikke er bekjendt ved Kunstværker, ligger naturligviis deri, at hans fleste Arbeider vare udførte i Marinens Tjeneste. Kunstnernavnet blev det Sønnens Sag at forherlige. Han døde 1757 i den høie Alder af 80 Aar og blev begraven paa Petri Kirkegaard i Kjøbenhavn, hvor Johannes Wiedevelt reiste sin Fader et Gravmæle.

Johan Christopher Petzholdt
(1738)

var, som allerede bemærket, i dette samme Aar (1738) indkaldt til Danmark fra Dresden, hvor han havde lært Billedhuggerkunsten i Permosers Værksted.

Derfra var han gaaet til Berlin, hvor han havde arbeidet hos Schlüter, og senere til Wien, for at uddanne sig under Billedhuggeren Donner.

Fra Wien blev han kaldet til Berlin, for at overtage Arbeider til Lystslottet Sanssouci, og blandt hans Arbeider fra denne Tid udhæves et Par Caryatider, som bleve anbragte ved Indgangen til Slottet i Potsdam.

Derfra blev han kaldet til Danmark, hvor man formodentlig trængte til en Billedhugger ved de store Bygnings Arbeider, som paa denne Tid vare i Værk.

Om ham hedder det[1]), at han blev optagen i Akademiet og udførte for Receptionen et Arbeide: Herkules, som baglænds kaster sig paa Baalet.

Forøvrigt nævnes som Arbeider af ham de to Statuer, Merkurius og Neptunus, der endnu den Dag idag staa ved Opgangen til Børsen i Kjøbenhavn.

Til den midterste Port paa Christiansborg Slot, ud imod Slotspladsen, havde han udført to, colossale Statuer, og til Hirschholm to Fontainer.

Denne indkaldte Kunstner har neppe fyldestgjort Forventningerne, og det varede ikke længe, førend han ganske fordunkledes af andre, der stilledes ham ved Siden.

Vi skulle i det Følgende see, hvorledes han, misfornøiet med en senere Tids Magthaver, i al Stilhed foretog en Badereise (1757) til Hjemlandet og aldrig vendte tilbage. Han døde i Dresden i Aaret 1760.

---

[1]) Büschings Hist. om de tegn. Kunster, Pag. 367.

Louis Auguste le Clerc,
(1738)

født i Metz, 1688, en Søn af den berømte Kobberstikker Sebastien le Clerc og Elev af Coyzevox i Paris.

Denne Billedhugger var allerede i Aaret 1735 bleven indkaldet til Kiøbenhavn, da man til Opførelsen af Christiansborg-Slot trængte til bedre, kunstneriske Kræfter, end dem, man hidtil havde haft til Raadighed.

Til Reisepenge fra Paris blev der udbetalt ham 250 Rd., og for hans Ophold her tillagdes ham en aarlig Pension af 650 Rd.

Der lovedes ham desuden »en convenabel Titel«, men vi finde ham først benævnt som Professor, efterat han var indtraadt som saadan i det ny Akademi i 1754.

Iøvrigt havde Christian den Siette yttret[1]) at han »vilde accordere le Clerc Alt, hvad han forlangte«, naar han blot kunde Tydsk eller Hollandsk, for at han dog kunde gjøre sig forstaaelig for General-Bygmesteren. Han skulde da have en Fribolig og være Directeur over Billedhugger- og Stuccatur-Arbeidet til Slottet.

Hans første Arbeide i Kjøbenhavn var Udførelsen af nogle Kapitæler til Slottet, og heri fortrængte han, som det synes, i 1737 den hidtil brugte Billedhugger, Didrick Gercken[2]).

Samtidigt hermed udkastede han en Tegning til »Slottets Entablement« og flere til den indre Dekoration, Trapperne,

---

[1]) I et Brev af 25de Aug. 1735.

[2]) I Møller, Mnemosyne. III. XCIV. Denne Didrick Gercken, om hvem vi iøvrigt Intet vide, udførte dog, efter Thuras Tegninger, de to Monumenter i Roeskilde Domkirke over Frederik den Fierde og Dronning Lovise. (Behrmann, Pag. 105.)

Galerierne m. m., hvilke approberedes; men han synes i denne Virksomhed at være geraadet i adskillig Uenighed, som selve Kongen maatte søge at bilægge, først med Brigadeer Hauser og, Aaret efter, med Hofbygmester Eigtved.

Forresten synes han baade at være bleven meget benyttet og at have staaet i særdeles Anseelse hos Christian den Sjette, der endog i et Brev af 23de Octob. 1738 omtaler ham i Forbindelse med Krogk, som »store Virtuoser«.

I 1754 indtraadte han, som allerede sagt, i det ny Akademi, hvor han ikke gjorde sig synderligt bemærket som akademisk Professor.

Han var imidlertid en udmærket Tegner af architectonisk-perspectiviske Gjenstande og udførte, 1747, fire, store og elegante Tegninger af Christiansborg, hvilke opbevares i den Kongelige Kobberstiksamling. Senere skal han ogsaa have udført Tegninger af Frederiks-Pladsens fire Palaier.

Han døde som Professor ved Akademiet i sit 83de Aar, d. 8de Marts 1771.

Akademiet i det gamle Posthuus.

(1741.)

Vi have nu optællet de mest fremragende Kunstnere, der havde Sæde i det ny, af Christian den Sjette oprettede, Akademi, og man vil maaskee med Forundring have bemærket, at der endnu ikke har været Tale om en eneste af de, paa denne Tid saa høit begunstigede, Bygmestere.

Men Architecterne eller Ingenieurerne vare dengang, som det synes, kun udgaaede fra Militair Standen, og de fornemme Brigaderer eller Oberstlieutenanter have formodentlig fra deres militair-videnskabelige Høider, seet ned paa disse Malere og Billedhuggere med samt deres Tegneskole bag Børsen. Ialfald var der endnu ikke noget Spor af, at det unge Akademi turde vente nogen Forstærkning fra denne Side.

Formodentlig var ogsaa Tilstanden i dette Akademie hensygnet efter Krogks Død, og iblandt de Medlemmer, vi have nævnet, var der neppe en Eneste, som kunde stille sig i Spidsen, eller gribe Sagerne med behørig Kraft.

Det traf sig derfor ganske heldigt, at Lærer-Embedet hos Pagerne og Cadetterne, som efter Magnus Bergs Død havde staaet ledigt, nu, et Par Aar efter, blev overdraget en svensk Maler, som, da han først var kommet ind i dette Embede, snart skaffede sig en Plads i Akademiet, hvor han vel ikke længe havde Roret i sin Haand, men hvor han dog holdt sig længer, end Nogen af alle de Andre. Hans Navn var

Carl Gustav Pilo,

(1741)

født d. 19de Marts 1712, eller, efter andre Optegnelser, d. 6te Marts 1713, i Runtuna Sogn i Sødermanland.

Hans Fader, Oluf Pilo, var en djerv, svensk Mand, som holdt Livet ud, indtil han var 96 Aar gammel; Moderens Navn var Beate Sahlstedt.

Den Gamle var Maler, men ikke lykkeligere ved sin Kunst, end at han jo længe satte sig imod, at Sønnen ogsaa skulde blive Kunstner. Derimod tænkte han at føre ham ind paa en bedre Vei, »på skrifvare vägen« [1]), og sendte ham derfor til Nykjöpping Skole.

Drengen Carl Gustav gjorde ingen Fremskridt paa den lærde Vei; al hans Id og Tanke var til Maleriet; det drev han i Smug, og i Mangel af alt det hertil Fornødne, hjalp han sig med de tarveligste Redskaber.

Det var især Portraiter af »Kung Carl den unge hjelta«, som han, paa sin Maneer, malede paa simpelt Karduus Papir med de usleste Farver; men hans Arbeider gjorde Lykke, og han havde saa god Afsætning, at han snart kunde forsyne sig med ordentlige Malerredskaber.

Da det nu mærkedes i Hjemmet, at han saaledes frigjorde sig og stadigt fulgte sin Lyst til Kunsten, tog Faderen ham endelig ud af Skolen og sendte ham til en Maler i Stokholm.

Denne Forandring foregik i Aaret 1725, og medens han udholdt Læreaarene, benyttede han flittigt Akademiet i Stokholm. Da han var bleven gjort til Svend, kom han til en velanseet Maler der i Staden, ved Navn Crisman.

---

[1]) Svenske Biograph.

Otte Aar efter besluttede han, at ville see sig om i Verden og gav sig ud paa en Reise i Tydskland. I to Aar opholdt han sig i Wien, og nu troede han, at han vel maatte kunne skaffe sig et Værksted i Hjemmet.

Han vendte altsaa tilbage til Stokholm; men det gik ikke. Da besluttede han i 1737, at forsøge sin Lykke i Skaane; der gik det ham bedre.

Det varede ikke længe, førend han havde vakt Opmærksomhed i Skaane ved sine Portraiter; fornemme Folk beærede ham med Bestillinger, og da han var en høvisk, ung Mand, blev kan gjerne modtagen paa de skaanske Herregaarde.

Saaledes kom han til at male et stort Familiemaleri for en Enkegrevinde Löwenhaupt: Bedstemoderen med hendes fire Børnebørn, og det vandt meget Bifald.

Men længe kunde han ikke lade sig nøie med disse gode Dage i Skaane; han hørte tale om Kjøbenhavn, og nu vilde han ogsaa derover og medbragte formodentlig gode Anbefalinger.

Ved hans Ankomst til Kjøbenhavn, stod, som allerede sagt, Tegnelærer-Posten hos de Kongelige Pager og Cadetter ledig, og det lykkedes ham at blive antagen i dette Embede. Dette skete i Aaret 1741.

Men, da han havde offret nogen Tid til denne Cadet-Underviisning i Tegning, mærkede han, at han som Embedsmand ikke havde hele Dagen til sin Raadighed, og det var nok ikke langtfra, at han nu igjen var vandret videre, om han ikke i Admiralen, Grev Danneskjold, allerede havde haft en formaaende Velynder, der skaffede ham lidt mere Frihed til Kunsten.

Han kastede sig da med al Flid og Iver over Studiet af de udmærkede Malerier, som vare i denne hans Beskytters

kostbare Samling, og inden føie Tid modtog han Bestillinger fra Hoffet og fra de anseteste Personer.

Men, som han var bedst i Gang med dette, præsenterede der sig i November 1743 en Medbeiler til den kongelige Gunst og Bevaagenhed, en Kunstner, som i denne Henseende var uimodstaaelig og nu ogsaa gjør Fordring paa vor Opmærksomhed. Det var

Marcus Tuscher,

(1743)

et forældreløst Barn, født 1705 i Nürnberg. Denne Dreng var, ligesom i vore Dage Kasper Hauser, optagen af Staden Nürnbergs Barmhjertighed, og, i Mangel af andet Navn, var han bleven beæret med det store Familienavn Deutscher, hvilket siden, afslidt ved Brugen, blev til Tuscher; forresten kaldtes han Marcus, eller Carl Marcus.

Stiftelsen for saadanne Hittebørn i den gode Stad Nürnberg stod dengang under Bestyrelse af en Hr. C. B. Geuder von Heroldsberg; denne Mand skjenkede det forladte Barn en særdeles Opmærksomhed og opdagede tidligt, da Drengen engang med Kul havde malet nogle Kammeraters Portraiter paa Væggen, at der maatte stikke en udmærket Kunstner i ham.

Derfor, da Marcus Tuscher var i den Alder, at han skulde forlade Pleiestiftelsen, henvendte Directeuren sig til Maleren Johan Daniel Preisler, som forestod Akademiet, og formaaede ham til at tage sig af Drengen og at sørge for hans Opdragelse til Kunsten.

I otte Aar stod Marcus Tuscher i Lære hos Preisler og havde i den Tid med et vidunderligt Nemme lært, hvad Mesteren kunde lære ham. Men tillige havde han lagt sig efter saamange Færdigheder og Kundskaber, at det ikke var til at opdage, hvilket Kunstfag han egentligt dyrkede, fordi han dyrkede dem alle. Og dette havde han drevet med en saadan Vedholdenhed og Indesluttethed, at Preisler gav det Vidnesbyrd, at Marcus Tuscher i den Tid, han havde staaet i Lære, havde været ligesom en Stum og neppe talt saameget, som der kan nedskrives paa et Blad Papir.

Han var nu 23 Aar gammel, og paa von Heroldsbergs Anbefaling besluttede Stadens Fædre i 1728, at den unge Mand skulde sendes til Italien, for der endvidere at udvikle sig. Af Stadens Kasse blev der ham udbetalt en Reisepenge af 200 Gylden, men derfor maatte han forpligte sig til, at vende tilbage til Nürnberg, der ikke vilde give Slip paa den Ære, man ventede sig af ham.

Han reiste nu lige til Rom, og her havde hans Mester anbefalet ham til sin Søn, »Romeren« som han kaldtes, Johan Justin Preisler, der var Maler og Kobberstikker og en god Ven af Baron Stosch i Florents, for hvis dathyologiske Værk han arbeidede.

Om Marcus Tuschers Studeringer i Rom hedder det[1]), at han med al Iver lagde sig efter Architecturen, og at han allerede et Aars Tid efter sin Ankomst, 1730, projecterede Tegninger til Kirker og Paladser, som skulde udføres. Men samtidigt hermed skjar han ogsaa Stempler til tre Medailler. af hvilke en til Ære for Billedhuggeren, Cavalliere Bernini.

---

[1]) Nyt Dansk Magazin IV. Pag. 145.

Et Par Aar efter, 1733, gav han sig til at stikke i Kobber. I denne Kunst udførte han nu sit eget Portrait, og betegnede det med sit Navn paa Græsk; thi han var ogsaa sproglærd, som nærmere skal erfares.

Men han var ikke alene Graveur i Kobber, men ogsaa i kostbare Stene og skar atter sit eget Portrait to Gange, baade i en Carniol og i en Aquamarina, og, for ogsaa at vise sig som Billedhugger, gjorde han en Galileis Büste i Terracotta.

I 1735 finde vi ham igjen som Architect. Nu projecterede han et Palads for Cavalliere Mancini, som blev opført i Cortona, og for en rig Englænder, Mr. George Jackson, byggede han Aaret efter (1736) en Villa ved Livorno,

Paa denne Tid synes han at have forladt Rom, som han nu vilde ombytte med Florents; men først maatte han til Neapel, og her var han saa heldig, d. 12te Mai 1737, at være Vidne til et Udbrud af Vesuv, hvilket Syn han optog i et Maleri, der senere er stukket i Kobber. Maleriet bragte han med sig til Florents, hvor han forærede det til »Det Colombariske Selskab«, da han var bleven optagen til Medlem.

Hans Ven, Johan Justin Preisler i Rom, havde anbefalet ham til Baron Stosch i Florents, og i denne lærde Mands Huus blev han ikke alene vel optagen, men deeltog her i Arbeidet til Udgivelsen af det bekjendte Værk over Stosch's Gemme-Samling, til hvilket han leverede Tegninger af de sjeldneste Gjenstande fra Sicilien og Magna Græcia, — Tegninger, hedder det, som overgik Alt, hvad der til den Tid var gjort i dette Fag, især udmærkede ved en overordentlig Nøiagtighed.

I dette Huus blev han Videnskabsmand. Baronen gav ham Underviisning i Mythologie og Historie, og sine Sprogkundskaber udvidede Marcus Tuscher her til den Grad, at

han kunde skrive et Brev i ni forskjellige Sprog. Til Nürnberg skrev han et i det armeniske, hvilket muligen har sat hans gamle Velgjørere lidt i Forlegenhed.

Fra disse Aars Ophold i Florents nævnes endnu adskillige Arbeider, mest Tegninger, som han der udførte for fornemme Personer. Saaledes nævnes en Vifte for »Dronningen af Ungarn, Maria Theresia«, med en Prospect af Florents og et Bryllups Vers, som er trykt i Livorno 1737, fol., prydet med et ziirligt Kobber, forestillende »Det Monument, som Icarus satte sin Datter, Penelope«, signeret: »M. Tuscher inv. pinx. et sculps. Liburni 1737.«

Her i Florents, formodentlig hos Baron Stosch, gjorde Marcus Tuscher Bekjendtskab med en dansk Kunstner, hvis Navn vi allerede have nævnet mellem Jacob Fosie's Elever, den berømte, danske Reisende, Capitain Norden, som af Kong Christian den Sjette blev udsendt paa en antiquarisk Reise i Nubien og Abyssinien.

Capitain Norden var paa Udreisen kommen til Florents, hvor han formodentlig havde Adskilligt at afhandle med den lærde Baron, og Marcus Tuscher anede dengang ikke, hvilken Indflydelse dette Møde skulde have paa hans Fremtid.

Ihvorvel Marcus Tuscher mest var beskæftiget med Dactyliotheket og andre lærde Studier, optraadte han dog ogsaa i det sidste Aar, han var her (1739), som Architect.

Det hedder nemlig[1]), at han, paa Opfordring af Churfyrstinden af Pfalz og Storhertuginden af Toscana, udførte en Tegning til Kirken San Lorenzo di Firenza, og efter en anden Beretning[2]), at der efter hans Tegning blev opreist en

[1]) Nyt Dansk Magazin IV Pag. 147.
[2]) Büsching, Hist. om de tegn. Kunster. Pag. 275.

Triumfbue udenfor Byen til Ære for Hertugen af Lothringen, da denne Fyrste (siden Keiser Frants) holdt sit Indtog i Florents. Tegningen til denne Triumfbue blev senere raderet af Kunstneren selv under hans Ophold i London.

Som det vil erindres, havde Marcus Tuscher, da han af Staden Nürnberg sendtes til Italien, maattet give den Forsikkring, at han vilde vende der tilbage; men af de Optegnelser, som vi have fulgt [1]), spores det ikke, at han har holdt dette Løfte, der nu, da hans Bane laa saa ganske anderledes for ham, maaskee fandtes noget trykkende. Imidlertid maa vi dog lade ham vederfare Retfærdighed, idet vi ikke forbigaa at bemærke, at han, ifølge andre Optegnelser [2]), synes at have besøgt sin Fødeby, førend han nu (1741) over Frankrig og Holland reiste til London.

Imidlertid havde Capitain Norden tilendebragt sin Mission i Ægypten, var vendt tilbage til Danmark i 1739 [3]) og havde allerede igjen været i England og ude paa et Søtog under de engelske Admiraler Norris og Ogle, da han atter traf sammen med Marcus Tuscher i London. I ham fandt han nu en ypperlig Medarbeider, da han her skulde udgive den Deel af Reisebeskrivelsen i Trykken, som udkom under Titel: Ruins and colossal Statues at Thebes. London, 1741, 4to.

Medens Marcus Tuscher saaledes i London var beskæftiget med Kobberpladerne til Nordens Værk, udarbeidede han tillige en Plan til Indretningen af et Malerakademi. Imidlertid var Capitain Norden reist til Frankrig for at søge Helbredelse for en Brystsvaghed, men allerede i Paris faldt

[1]) Af Spengler i Nyt Danske Mag. IV.
[2]) Naglers Künstlerlexikon.
[3]) Athene VII. p. 542.

han i en saa alvorlig Sygdom, at han, bekymret for det store Apparat til Reisen i Ægypten, som han havde henliggende i London, fra sit Sygeleie indberettede til Kong Christian den Sjette, at, hvis Døden nu skulde kalde ham, havde han i London en Ven, Marcus Tuscher, som var den Eneste, der var istand til at ordne og udgive dette Værk, der allerede havde kostet Hans Majestæt saa store Summer.

Hans Anelse om den nærforestaaende Død var gaaet i Opfyldelse; han døde i Paris, d. 22de Sept. 1742, og snartefter indløb der fra Admiral, Grev Danneskjold, i Hans Majestæts Navn, en Indbydelse til Marcus Tuscher, om at træde i Kongen af Danmarks Tjeneste som Hofmaler og Architect med 800 Rd. i aarlig Gage og £ 50 Sterl. til Equipering, samt Tilbud af Overreise med en af de Fregatter, som man paa den Tid havde kjøbt i England.

Marcus Tuscher, »som ugjerne forlod London og ikke holdt af Søreiser«, synes ikke strax at have kunnet tage en Beslutning, men da han traf sammen med tvende andre Kunstnere, der ligeledes vare indkaldte til Danmark, Stempelskjæreren Natter og Kunstdreieren Lorenz Spengler, med hvem han kunde gjøre Følgeskab, var Spørgsmaalet afgjort, og efter sexten Dages Overreise ankom de alle Tre, i Novbr. 1743, til Kjøbenhavn.

Marcus Tuscher var den, som først fremstillede sig til Audients hos Kongen, der modtog ham med særdeles Naade og lod sig ved ham de tvende Reisefæller forestille, hvorefter der blev dem alle Tre Værelser anviste i selve Slottet, at Kongen desto beqvemmere kunde nyde deres daglige Omgang og være Vidne til deres Kunstfrembringelser.

Vor Kunstner, som strax var bleven udnævnt til Hof-Maler og Hof-Bygmester, fik allerede faa Uger efter Leilighed til at vise sig.

Kronprindsessen, Lovise, ventedes til Kjøbenhavn, og til hendes høitidelige Indtog, som fandt Sted d. 11te Dec. d. A. (1743), forberedtes mange Festligheder.

Vi have allerede omtalt, hvorlunde Jacob Fosie i denne Anledning smykkede sit Huus paa Østergade, men dette var ikke at ligne med den Virtuositet, hvormed Marcus Tuscher havde vidst at smykke Pladsen udenfor Admiralitetet ved Holmens Kirke.

Der havde han opreist tvende »Colonnæ rostrales«, prydede med Basrelieffer, og denne Dekoration fandtes værdig til at bevares i et Kobberstik af I. N. Schrøder.

Der var endnu to Aar tilbage af Christian den Sjettes Regeringsaar, og i dem diverterede Marcus Tuscher Kongen og Hoffet ved hans ualmindelige Kundskaber, Færdigheder og Talenter.

Kongens egen, høie Person forherligede han i et stort Portraitmaleri, i hvilket man saae Majestæten, ridende en hvid Hest, geleidet af en Page, som bar hans Hjelm, under en Æreport, medens Danmark og Norge, samt en Figur, som forestillede »Sundet«, overrakte ham deres Kroner.

Dette Maleri, hvis Figurer vare i overnaturlig Størrelse, blev ophængt i den Sal paa Slottet, som af en i Loftet anbragt Dekoration kaldtes »Rosen«. Men dette Portrait, der ansaaes for at være Kunstnerens ypperste Værk, gik senere tilgrunde i Slotsbranden.

Samme Aar (1743) forelagde Marcus Tuscher Christian den Sjette en Afhandling om en Søile-Orden, den Noriske,

som han havde opfundet og opkaldt efter sin Fødeby, Nürnberg[1]).

I denne »Noriske Orden« componerede han en Triumfbue til Ære for Christian den Sjette, hvilken dog ikke blev udført.

Samme Skjebne havde en Tegning, som han forelagde Kongen, et Project til et Monument, som skulde reises paa Amagertorv til Minde om Kjøbenhavns store Ildebrand, 1728. Dette Monument skulde efter denne Tegning, bestaa i et Springvand, prydet med Statuer, Basrelieffer og Inscriptioner, bærende i sin Midte en Obelisk med Runeskrift.

Men, ihvorvel dette Monument dennegang ikke kom videre end paa Papiret, blev det dog ikke et ganske dødfødt Foster af Marcus Tuschers Foretagelsesaand. Vi skulle endnu engang see det dukke op under en noget forandret Form for Christian den Sjettes Efterfølger paa Thronen, og da, skjøndt uden at trænge igjennem, at vise sin Spirekraft i den forfængelige Konges Hjerte.

Men det er paatide, at vi her afbryde Fortællingen om Hittebarnet fra Nürnberg, for at begynde en anden Fortælling om en dansk Bondedreng, som vi paa dette Tidspunkt maa have stillet ligeoverfor Marcus Tuscher.

---

[1]) Denne Afhandling har denne Titel: Abcdario dell' Architettura civile, in cui nuova simmetria e facolta si mostrano le giuste e facitissime regole dei cinque ordine, coll'aggiunta d'un saggio d'un ordine nuovello, da vari frammenti architettonici degli antichi, cavato e messo in un practicabile sistema e con molti esempi dimostrato, che si posso metterlo in opera al pari degli altri ordine. Il tutto con gran diligenza e somma esatezza misurato, calculato ed disegnato da Marco Tuscher, Norico Pittore ed Architetto Academico Etrusco. L'Anno 1743.«

Nicolai Eigtved,

(1745)

var som sagt en Bondedreng fra den lille Landsby, Egtved, i Nærheden af Skjoldnæsholm paa Sjælland, og hans rette Navn var derfor ogsaa oprindeligt Nicolai Egtved, men det blev kun i Tiden lidt fortydsket.

Han var kommen til Verden i Aaret 1701, den 22de Juni, og hans Forældre vare, som man vel kan tænke, fattige Bønderfolk.

Men allerede fra de tidligste Aar af, da han endnu gik og rodede i den lille Bondehave, yttrede han særdeles Lyst og Nemme til Alt, hvad der vedkom Havekunsten, og naturligviis førte dette nærmest til, at han, da han var voxet lidt op, blev sat i Lære hos en Gartner.

Her modtog han lidt Anviisning i den simple Tegning, som udkræves til Gartneriet, men snart blev dette Drengen ikke nok; fra Haven krøb han over Grøften ind paa Bygningskunstens Mark, og som han voxede op, voxede hans naturlige Anlæg med ham.

Han var omsider bleven Gartnersvend, og de fattige Forældre korsede sig, da de nu hørte, at deres Nicolai tænkte paa at forlade Landet, for at lære Noget mere derude.

Men han tog Foden paa Nakken, som det hedder, og kom baade til Berlin og til Merseburg, og, hvor han kom, vidste han at erhverve sig sit Brød og tilmed at udvide sine Kundskaber og Færdigheder.

I 1725 opholdt han sig i Warschau, og allerede i sit 24de Aar var han saa indøvet i Architectur-Tegning og Militair-Tegning, at han der tildrog sig en Oberst Poppel-

manns Opmærksomhed i den Grad, at denne tog ham i sin Tjeneste og gjorde ham til sin Conducteur.

Nogle Aar efter, da han havde haft Leilighed til at vise, hvad han duede til, skaffede Obersten ham en Lieutenants Post ved Ingenieur-Corpset. Det var i 1729, og nu gik hans Sager som af sig selv.

I »Leiren ved Zeithayn«, hedder det, »indlagde han sig Ære ved sine Militair-Tegninger, og da dette rygtedes i Leiren, kom det ogsaa en dansk Mand for Øre, som paa den Tid var der tilstede; det var den danske General Løvenørn. Han lod nu Lieutenant Eigtved kalde og gjorde hans Bekjendtskab.

General Løvenørn kom tilbage til Danmark, og i Audientsen hos Kongen fortalte han blandt Andet om den unge, danske Mand, som han havde truffet som Ingenieur-Officeer hos Kongen af Sachsen. Dette vakte i den Grad Opmærksomhed, at Generalen fik Ordre, at kalde Nicolai Eigtved tilbage, om han havde Lyst til at træde i Fædrelandets Tjeneste.

Eigtved fulgte denne naadige Opfordring, glad ved at skulle see sit Fædreland igjen, og som Capitain forlod han Kongen af Sachsens Tjeneste.

Da han nu paa Kjøbenhavns Slot fremstillede sig for sin Konge, udtalte han frimodigt, hvorlunde han i sin Ungdom kun havde haft ringe Leilighed til ret at lære Noget tilgavns, og Christian den Sjette var da saa naadig at tilsige ham en Understøttelse, at han kunde reise til Italien, navnlig til Rom, for at studere Bygningskunsten.

Han tiltraadte denne sin Reise i 1733, studerede i Rom i tre Aar og vendte tilbage 1736 som en fuldbaaren Architect.

Ved hans Tilbagekomst vare Christiansborgs Mure reiste og Bygningen saavidt fremmet, under Brigadeer Hausers Bestyrelse, at der nu allerede skulde begyndes paa det Indre og dets Dekorationer.

Dette blev Eigtved overdraget i Forening med den anden Hofbygmester, Lauritz de Thura, og hermed var han fuldt beskæftiget i Løbet af de to, paafølgende Aar, stadigt paaskyndet af Kongen og under Rivninger, baade med Hauser og med den indkaldte le Clerc, som skulde udføre Billedhugger-Arbeidet og Stuccaturerne.

Da dette var overstaaet, og Kongen nylig havde kjøbt Bregentved for en Sum af 65,000 Rd. af General Løvenørns Søn og Arving, fik Eigtved i 1740 Ordre, at overtage en Ombygning af denne Gaard, som skulde benyttes af en fremmed Fyrstinde. Næsten samtidigt hermed forlangte Kongen nu ogsaa fra hans Haand Tegninger til lignende Arbeider paa Koldinghuus og Skanderborg, og af Dronningen blev det ham overdraget at opbygge Lystslottet Sophienberg.

Til alle disse Arbeider maa vi endnu her henføre dem, som bleve ham overdragne ved Tronskiftet, da han først maatte arrangere et prægtigt Castrum doloris over Christian den Sjette i Slotskirken og derefter forestaa Dekorationerne i samme Kirke i Anledning af Frederik den Femtes Kroning.

Akademiet i det gamle Posthuus.

(1745).

Vi have nu længe ikke hørt Noget om, hvordan det gik med Akademiet bag Børsen.

Siden den Tid ere nu Carl Gustav Pilo, Marcus Tuscher og Nicolai Eigtved komne til Kjøbenhavn, og det er da neppe tænkeligt, at saadanne Mænd, alle begunstigede af Majestæten, ikke skulde være traadte i nærmere Forhold til en Stiftelse, som Kongen dog stadigt holdt ilive.

At de alle Tre senere fremtræde i Akademiet som dets vigtigste Professorer, er vitterligt nok, men hvorvidt de strax ved deres Hidkomst ere blevne Medlemmer, dette lader sig ikke bestemt paavise, især gjælder dette Pilo og Eigtved.

Om Marcus Tuscher derimod, som allerede i London havde arbeidet paa en Plan til et Kunstakademi, og som, under Kongens Bifald, altid var omsiggribende og foretagende, maa vi forudsætte det som afgjort, at det lille Akademi ikke undgik hans Opmærksomhed, men snarere, at han meget hurtigt har grebet Roret. Og dette bekræftes ogsaa af en Beretning[1]), som endog tillægger ham Oprettelsen af et Akademi i Kjøbenhavn, hvilket dog formodentlig kun vil sige, at han havde forelagt Kongen sin Plan til en Reform. Dermed stemmer det overeens, at Kong Christian den Sjette i sine sidste Regeringsaar indkaldte to Kunstnere fra Udlandet til at være Professorer ved dette Akademi, da begge disse synes at være indkaldte paa Marcus Tuschers Anbefaling.

[1]) Büschings Hist. Pag. 275.

Det var nemlig Kobberstikkeren Johan Martin Preisler, en Søn af Marcus Tuschers gamle Lærer og Broder til hans Ven i Rom. Den anden var Billedhuggeren Simon Carl Stanley, hvis Bekjendtskab Marcus Tuscher muligen havde gjort i London.

Johan Martin Preisler

(1745)

født i Nürnberg. d. 11te Marts 1715, var, som allerde sagt, en Søn af Historiemaleren Johan Daniel Preisler, Directeuren for den derværende Kunstskole.

Fra sin Barndom af var han bleven undervist af Faderen i Tegning, og, da han under sin Opvæxt lagde sig efter Kobberstikkerkunsten, blev han heri undervist af en ældre Broder.

Saaledes havde han allerede i Hjemmet udført et Kobberstik efter Guido Reni's David og Abigaël, og et andet: David med Goliaths Hoved efter et Maleri af Trevisano, da han i 1739 blev sendt til Laur. Cars i Paris, for at uddanne sig under denne Mester. Her traf han sammen med I. G. Wille og G. F. Schmidt, der bleve hans stadige Omgangsvenner [1]) i de fem Aar, han arbeide her.

I 1744 lod Kong Christian den Sjette ham indbyde til Danmark ved sin Minister i Paris, Grev Bernstorff, og, da han samme Aar, d. 18de October, havde indfundet sig i Kjøbenhavn, udnævnedes han til Kongelig Hof-Kobberstikker.

Det første Arbeide, han foretog i Kjøbenhavn, var et Kobberstik efter Christian den Sjettes Portrait af Wahl, men inden han var færdig dermed, var Kongen afgaaet ved Døden.

---

[1]) Memoires de J. G. Wille. I. 81.

Den unge Konge, som ønskede at beholde Preisler i sin Tjeneste, forhøiede Pensionen og befalede ham at indtræde i Akademiet som Professor, en Ansættelse, som bekræftedes, da Akademiet nogle Aar efter funderedes paa Charlottenborg.

I henved et halvt Aarhundrede indtog Preisler denne Plads, trods alle Storme og under en uafbrudt, kunstnerisk Virksomhed, der skaffede ham et anseet Navn mellem den Tids Kobberstikkere.

I sit 79de Aar afgik han ved Døden (1794) og efterlod sig en Søn, Johan Georg Preisler, Kobberstikker og senere Medlem af Akademiet, og en Datter, Charlotte Preisler, der siden 1771 var gift med Kjøbmand Joh. Ludvig Zinn.

Simon Carl Stanley

(1745)

var, skjøndt engelsk af Navn og Herkomst og indkaldt fra London, dog af Fødsel en Kjøbenhavner. Han var født d. 12te Decbr., 1703. Faderen, — formodentlig en indvandret Englænder eller Skotte, havde taget Bolig i Kjøbenhavn og sat Sønnen i Lære hos Hofbilledhuggeren I. C. Sturmberg.

Fra denne Mesters Skole blev den unge Stanley sendt til van Luchtern i Amsterdam, og herfra begav han sig i 1727 til London, hvor han sluttede sig til en nederlandsk Billedhugger, Hendrik Schemacker, der, ligesom han selv, tidligere havde arbeidet hos Sturmberg i Kjøbenhavn.

Da han i London var bleven en selvstændig Kunstner, lykkedes det ham at blive beskæftiget af adskillige Rigmænd, og hos en af disse, en Lord Wellington paa Eastborn, gjorde

han Bekjendtskab med Forpagterens, Mr. Allen's, Datter og tog hende tilægte. Men, da Døden havde berøvet ham denne Hustru, giftede han sig anden Gang, 1737, med Datteren af en hannoveransk Præst, Lindeman.

I 30 Aar havde Stanley levet i England og der udført en stor Deel Arbeider, mest Gravmonumenter, da Christian den Sjette lod ham ved Grev Danneskjold indkalde til Danmark.

Han modtog Indbydelsen, men da han i 1746 indfandt sig i Kjøbenhavn, var Kongen afgaaet ved Døden. Frederik den Femte modtog ham med megen Naade og overdrog ham at udføre en lille Gruppe i Marmor, forestillende Vertumnus, Pomona og Amor, hvilket Arbeide blev opstillet i et Gemak paa Slottet.

Efter denne Bestilling overdrog Hans Majestæt ham at gjøre en Pendant til denne Gruppe, ligeledes i en Høide af 2 Fod, og nu fremstillede han Venus, Adonis og Amor; men dette Arbeide forærede Kongen til Mr. Gram, der opstillede det i sin Have paa Frederiksborg.

Et tredie Arbeide lod Kongen ham udføre i Marmor, nemlig en Flora (6 Fod 6 Tommer høi), som blev opstillet i Rosenborg-Have.

Stanley blev ikke strax ved sin Ankomst Medlem af Akademiet bag Børsen, men først i 1752, efterat han for Receptionen havde modeleret En Ganymed med Ørnen.

Denne Kunstner omtales iøvrigt i de gamle Optegnelser ikke blot som en dygtig Musiker, men ogsaa som en Mand af videnskabelig Dannelse. Af literaire Arbeider fra hans Haand nævnes blandt flere en dansk Oversættelse af Fieldings Joseph Andrews.

Han efterlod sig ikke nogen synderlig Kunstner-Anseelse, da han den 17de Febr. 1761 afgik ved Døden. Hans Søn, Billedhuggeren Carl Frederik Stanley, som senere indtog hans Plads i Akademiet, ligesaa lidt.

Familien uddøde med en Søn af den Sidstnævnte, en haabefuld, ung Architect, Charles Stanley, der døde i Rom, som en af Thorvaldsens kjæreste Venner.

Frederiks Kirken.

(1746).

Vi staa nu ved den Tid, da Frederik den Femte afløste sin kongelige Fader paa Tronen og fandt den omringet af et Antal, mest fremmede, Kunstnere, der alle vare rede til, hver paa sin Viis, at forherlige ham ved deres Kunst.

Marcus Tuscher stod forrest, og hans Projecter fandt uden Tvivl en villig Jordbund i den unge Konges forfængelige Hjerte.

Det varede ikke heller længe, førend det store Drama i den danske Kunsthistorie aabnede Scenen. Festen for det Oldenborgske Kongehuus, dets 300 Aars Jubilæum, nærmede sig.

Allerede under de foregaaende Regenter var det oftere blevet paatænkt, at Øster-Quarteer af Kjøbenhavn høiligen trængte til en Sognekirke. Nu dukkede denne Sag saameget lettere op igjen, og det var snart besluttet, at der, i Anledning af det forestaaende Jubilæum, skulde grundlægges en Kirke i denne Deel af Staden; formodentlig blev det ligesaa tidligt bestemt, at denne Kirke skulde bære den regerende Konges Navn og kaldes Frederiks Kirken.

Men paa hvilket Sted skulde denne Kirke bygges?

Byens østre Quarteer begrændsedes mod Syd af Dronningens Bredgade, som naaede fra Hallandsaas, eller som det nu kaldtes, Kongens Nytorv, ud til det af Frederik den Tredie anlagte Citadel, Frederikshavn.

Men denne, os saa velbekjendte, Gade havde dengang kun Bygninger paa den nordre Side. Paa den søndre Side begrændsedes den blot af en dyb Grøft med en Række henplantede Træer, som fortsattes paa de andre tre Sider rundtom den store, aabne Plads, paa hvilken det gamle Amalienborg havde staaet med sine Haver og med sit Theater.

I den Række af Huse, som dengang laa paa den bebyggede Side af den nævnte Dronningens Bredgade, udmærkede sig kun det Danneskjold-Laurvigske Palais, paa Hjørnet af Tvergaden, og Operahuset, som Frederik den Fjerde havde ladet opføre, hvilket vi nu kjende som Landcadet-Akademiet.

Imellem disse tvende Bygninger laa der en fyrsteligt indrettet Have, som naaede bagud til Kongensgade. Denne Have tilhørte paa denne Tid Prindsesse Charlotte Amalie, og her troede man, at kunne finde en særdeles beqvem Plads for Kirken. Prindsessen skjenkede den altsaa til dette fromme Brug.

Ingenieurer og Bygmestere opfordredes nu til at forelægge Kongen deres Projecter. Der indkom adskillige, og den af disse, der valgtes, var ikke Marcus Tuschers, thi da havde vi nu sikkert vidst det; — derimod synes det snarere at have været Nicolai Eigtved, som her vandt Prisen, at dømme efter den Virksomhed, hvori han fra dette Tidspunkt af indtraadte. Arbeidet paabegyndtes, der fordredes store Pilotagearbeider

i den løse Grund; men da Festen kom, i October 1749, feiredes den tre hellige Dage til Ende.

Paa den tredie Dag, den 30te October 1749, indviedes Pladsen ved en Tale af Sjællands Biskop, og Frederik den Femte nedlagde nu i hele Hoffets Overværelse Grundstenen samt tre Medailler, een i Guld og to i Sølv.

Arbeidet fortsattes derpaa, — indtil det standsedes.

Frederiks Staden.

(1749).

Vi have i det Foregaaende omtalt den Plads, hvor det gamle Amalienborg havde ligget. Vi komme nu til at gaa lidt tilbage i Tiden, førend vi give os ud paa at fortælle, hvad der nu her skulde foretages.

Indtil 1689 havde det Terrain, som i vore Dage begrændses af Norgesgaden, St. Annæplads, Havnen og Stranden, med aabne Marker og med store Haver omgivet det kongelige Slot, som her var opført af Frederik den Tredie for hans Dronning Sophia Amalie, efter hvem Stedet fik Navn af Amalienborg.

Efter Enkedronningens Død havde man i Christian den Femtes Regeringstid, opført et Theater tæt op til Slottet, og, da, som bekjendt, dette Theater afbrændte d. 19de April 1689, blev ogsaa Slottet lagt øde.

Pladsen henlaa nu saagodt som urørt i henved 15 Aar under disse sørgelige Ruiner.

Først i Aaret 1704 lod Kong Frederik den Fjerde en Deel af disse Ruiner afbenytte, da han byggede Garnisons

Kirken paa St. Annæ Plads. Det store Terrain i dets hele forrige Udstrækning blev nu ryddet og ordnet.

Den nordre Halvdeel blev udtagen til en saakaldt »Mynstreplads» for Garnisonen; den sydlige Halvdeel, lige op til Garnisonskirken, blev indrettet til en fyrstelig Have med kunstige, i sindrige Snirkler udskaarne og indhegnede, Gange, med Springbrønde, Statuer og deslige baade i Bronze og i Marmor.

Til Adskillelse mellem Mynstrepladsen og den kongelige Have opførtes, tværsover, en lang Række af mindre, men sammenhængende Bygninger: Orangerier, Blomsterhuse, Staldbygninger og deslige, men midterst i denne Række blev der bygget en ottekantet Pavillon[1]) fra hvis øverste Stokværk, Hans Majestæt kunde have fri Udsigt over Garnisons Troppernes Øvelser.

Saaledes var dette Terrain afbenyttet, indtil den Tid, da Frederik den Femte (1749) fattede den store Tanke, — han havde jo Kunstnere om sig, som kunde inspirere ham, — i Forbindelse med den vordende Frederiks Kirke, at bebygge dette Quarteer med en ny Deel af Byen, som skulde bære Navnet Frederikstaden.

Ved et allerhøieste Rescript af 12te Sept. 1749 lod Kongen denne Plan offentliggjøre, — en Plan, som han havde udkastet efter Overlæg med sin Bygmester, Nicolai Eigtved, der nu var bleven udnævnt til Oberstlieutenant og Hans Majestæts Ingenieur.

Ifølge dette Rescript skulde den saakaldte »Amalienborg-Have» og den hosliggende »Mynstreplads» bebygges efter den Generalplan og Grundtegning, som dertil var udarbeidet, og

[1] Thura, Danske Vitruvius.

Opfordringen, som var udstedet til de Byggelystne, indrømmede dem, frit at kunne udvælge Byggepladse, i Overeensstemmelse med de foreliggende Grundplaner.

Det manglede da ikke paa rige Stormænd, som strax lagde deres Villighed for Dagen til at befordre Hans Majestæts og Bygmesterens yppige Planer.

I Dronningens Bredgade, paa den hidtil ubebyggede Side reistes det Berckentinske Palais (Schimmelmanns), og høiere oppe i Gaden, ligeoverfor den Plads, der var udseet til Kirken, det Dehnske og det Bernstorffske Palaier, hvert paa sit Hjørne af en ny Gade, som skulde have Navnet Frederiksgaden. Denne Gade skulde, efter Planen, føre hen til en ottekantet Plads, som skulde indsluttes af fire Palaier, og saaledes reistes paa det nuværende Amalienborg det Moltkeske, det Schackske, det Lewetzowske og det Brockdorfske Palaier.

Nicolai Eigtved var Bygmesteren, og efter faa Aars Forløb stode disse Bygninger saaledes, som de staa der den Dag idag.

Marcus Tuscher.

(1750—1751).

I de store Foretagender til Kjøbenhavns Udvidelse og Forskjønnelse, som nu havde optaget Alles Opmærksomhed, havde Marcus Tuscher hidindtil ikke gjort sig gjældende, uagtet han dog ved sin Indkaldelse havde faaet Titel af Hofarchitect.

Men han var ikke uvirksom. Den projecterede Plads imellem de fire Palaier, Frederikspladsen, synes nu at have vakt det henlagte Springvands-Project tillive igjen, og i en ny Plan søgte han at gjøre det gjældende.

I Midten af den ottekantede Plads vilde han nu reise en høi Klippe, saaledes gjennembrudt, at man igjennem dens Aabninger kunde see de fire, til denne Plads stødende, Gader. Paa hvert Hjørne af Klippen skulde der reises en Statue af Marmor, nemlig Danmark, Norge, Neptunus og Herkules Musagetes. Fra forskjellige Steder skulde rige Vandstrømme udspringe i Bækkener (Conchaer), som bleve baarne af Tritoner og Delphiner. Og ovenpaa Klippen skulde der stilles en Heststatue — Hans Majestæt, Kong Frederik den Femtes, med Inscriptioner og Basrelieffer.

Denne Plan forelagde Marcus Tuscher Kongen og yttrede blandt Andet i

»Allerunterthänigste Gedanke eines Springbrunnens,
»welcher den neuanzulegenden Amalienburger Platz zur
»Zierde und Nutzen dienen konnte»

følgende Bemærkning angaaende Bekostningen:

»Die Statue Seiner Majestät des Königs zu Pferd
»wäre am besten aus Erz gegossen und alle die andern

»Statuen könnten aus weisser Cararischen Marmor verfertigt »werden.

»Sollte hier, wieder Vermuthen, eingewandt werden, dass »zur Ausführung dieser Zeichnung sehr viel Geld erfordert »würde, so habe ich die Ehre darauf zu antworten, dass, »mir nach, alle Baarschaften der Welt nicht besser könnten »angewandt werden, als in Sachen, die zur Ehre und Ge- »dächtniss Seiner Majestät des Königs, zur Zierde einer »Stadt und zum Vergnügen und Nutzen der Inwohner diente.

M. Tuscher
f. 1750 zu Kopenhagen«.

Det lykkedes vel ikke heller Marcus Tuscher dennegang at sætte sit Project igjennem, men vi skulle dog snart see, at han derved havde vakt en Tanke, som ikke døde med ham.

Til hans Livshistorie, som vi hermed ville afslutte, have vi dog endnu en Beretning om nogle af hans Arbeider at tilføie, hvilke, under Savnet af Tidsbestemmelser, ikke i det Foregaaende have kunnet finde deres Plads.

Som Maler havde han foresat sig at efterlade Verden et Portrait af Kong Frederik den Femte, der ganske skulde svare til det tidligere, han havde malet efter Christian den Sjette; det skulde ligesom hint anbringes i »Rosen« paa Christiansborg; men han fik det ikke udført.

Af mindre Malerier fra hans Haand nævnes tre, som senere bleve solgte fra den Spenglerske Samling til Holland, nemlig et stort Landskab, forestillende Ruinerne af Persepolis med en rig Staffage, og to allegoriske Billeder: Sommeren og Efteraaret.

Foruden disse nævnes et Maleri: Venus og Vulkan med Figurer i naturlig Størrelse, to Portraiter af Familien Holstein, som ere i Samlingen paa Lethraborg, og et lille

Cabinetstykke: En siddende Sibylle, i den Kongelige Samling.

Marcus Tuscher var gift med en Datter af den tidligere omtalte Maler og Kunstkammerforvalter Johan Salomon Wahl[1]).

Han døde, efter et saa bevæget Liv og fra alle sine Planer, i en Alder af 46 Aar, 1751.

Til hans Erindring er der præget to Medailler. Den ene, af en Marcus Meyer fra Friesland, bærer paa Aversen Marcus Tuschers Brystbillede med hans Navn skrevet paa Græsk. Reversen, en Genius, som læner sig til en Pille og holder i den ene Haand en Raderenaal, i den anden en Palet; nedenunder: »*ΣΥΝΑΜΦΟΤΕΡΟΝ.*« [2])

Den anden Medaille, som blev præget i Anledning af hans Død, er udført af Medailleuren M. G. Arbien. Paa Aversen Portraitet med Omskrift: Marcus Tuscher Noricus, obiit MDCCLI; paa Reversen: En Ugle, som i sin Klo holder Pensler, Passer og Skriveredskaber, med samme græske Ord som paa den førstnævnte Medaille.

---

1) Nyt Danske Mag. IV. Pag. 152.
2) Paa Dansk: »Med begge.«

Akademiet i det gamle Posthuus.

(1750—1752).

Professor Miani havde allerede for et Par Aar siden (1745) forladt Akademiet og Danmark, og ved Marcus Tuschers Død sad nu Pilo, Petzholdt, Preisler og Stanley tilbage.

Om de Andre, vi tidligere have nævnet som Muligheder i det ældste Akademi, Wahl, Jacob Fosie og Just Wiedevelt, kan der nu ikke længer være Tale, deels fordi vi nu selv ere komne ind paa en fastere Grund, deels ogsaa fordi, det er uvist, om den Førstnævnte levede endnu; de to Sidstnævnte levede vel, men i en meget høi Alder.

Af det gamle Akademies efterlevende Medlemmer var Professor Pilo upaatvivleligt den, der nu stod nærmest ved Roret, og om ham vide vi endogsaa, at han paa denne Tid havde udarbeidet en Plan til Akademiets Forbedring.

Men nu traadte igjen en Anden ham iveien, og dennegang var det endogsaa en Architect, — men en dansk Mand var det, hvis Navn vi allerede kjende, nemlig Hans Majestæts Hofbygmester og Kirke-Inspecteur, Oberstlieutenant Nicolai Eigtved.

Strax efter Tuschers Død udnævnede Kongen Eigtved til Directeur for »Maler- og Billedhugger-Akademiet«, saa at det allerede deraf sees, at der ved Tuschers Afgang var en Plads at besætte i Akademiet.

Det er vel muligt, at Eigtved har udbedet sig denne Post, for at faae Leilighed til at aabne Bygningskunsten Skoler i Akademiet ved Siden af de andre Kuntsfag; — at

dette, efter hans Tiltrædelse som Directeur, har været hans Bestræbelse, derom vidne de faa Blade, der ere blevne tilbage af Protokoller, Statuter og Actstykker fra disse Aar, efterat hans Eftermand, — hvad vi i det Følgende skulle see, — havde søgt at udslette alle Spor af Eigtveds Directorat.

Det var, efter dette, som sagt, næsten enestaaende Spor at dømme, Eigtveds ivrige Bestræbelse, at faae nogle Bygningsskoler indrettede i Akademiet og at faae sin Conducteur, Bygnings-Inspecteur, Lieutenant Anthon, ansat som Lærer ved disse Skoler; at dette ogsaa lykkedes ham, see vi af det Følgende.

Men under dette Directorat viste der sig ogsaa Udsigt til en Forandring, ihenseende til Localiteterne. Da Hofbygmesteren havde sit Embeds-Contoir paa Christiansborg, blev nu ogsaa Akademiets Secretariat flyttet derhen, og hans Conducteur, den nævnte Lieutenant Anthon, overtog nu ogsaa der Akademiets Forretninger og vedblev i denne Function, indtil han i 1753 afløstes af en anden af Eigtveds Contoirister, Christian Æmilius Biehl, der blev Akademiets første Secretair.

Om hvad der forøvrigt er skeet under Eigtved, vide vi ikke Meget. Dog skal det her ikke forbigaaes, at det var i denne Epoche, at Akademiet udsendte de to første Pensionairer til Udlandet med kongelig Understøttelse af 200 Rd. aarligt i to Aar, hvilken Reisetid dog, Aaret efter, blev forlænget til fire Aar.

Den første af disse unge Kunstnere, der saaledes aabnede den lange Række af Pensionairer, var Billedhuggeren Johannes Wiedevelt, — et Navn, der siden fik en god Klang; den Anden var en Maler, Antonius Müller, som forsvandt i Italien; man sagde, at han var gaaet i Kloster.

Heststatuen paa Amalienborg.

(1752.)

Marcus Tuschers Plan til et Monument paa Frederikspladsen havde slaaet saa dybe Rødder baade i Kongens og i hans nærmeste Omgivelsers Hjerter, at man, ligefra Kunstnerens saa ubetimelige Dødsfald, kun søgte hans Eftermand til Fuldførelsen af et saadant Værk.

Man henvendte sig naturligviis strax til Paris og andre Stæder, hvor deslige Monumenter nyligt vare udførte, og dette med en Iver og en Raadvildhed, der noksom røbede den største Utaalmodighed.

Fra Dresden havde man bragt i Erfaring, at en Metalarbeider[1]) ved Navn Ludvig Wiedemann, der havde udført, blot ved Hjælp af Hammeren, den prægtige Heststatue i forgyldt Bronze af August den Første, som var opstillet udenfor Dresden ved Elbbroen i Neustadt.

Der blev da strax skrevet til Wien, hvor denne Mand nu opholdt sig; han fulgte Indbydelsen og indfandt sig samme Aar (1751) i Kjøbenhavn.

Men, da han ikke her forefandt en Model at arbeide efter og formodentlig ikke havde paataget sig denne Deel af Værket, maatte han vente, indtil man fra en anden Kant kunde faae denne Mangel afhjulpen. Han bosatte sig altsaa i Kjøbenhavn og levede der i nogle Aar, men blev snart overflødig og døde 1754.

---

[1]) Han nævnes af Weinwich, som kongl. keiserlig Oberst af Artilleriet, maaskee en Titel, han er bleven beæret med for dette Kunstværk.

Imidlertid var der ogsaa ført Underhandlinger med Paris.

Under 9de November 1751 havde Grev Bernstorff i Kjøbenhavn henvendt sig til den danske Minister ved det franske Hof, Grev Reventlow, med Anmodning fra Regeringen om, hos Billedhuggeren Bouchardon at bringe i Erfaring, hvorvidt der fortiden i Paris maatte være en duelig Billedhugger, som vilde komme til Kjøbenhavn, for der at udføre en Statua equestris til Ære for Hans Majestæt den regerende Konge, Frederik den Femte [1]).

Bouchardon gav Grev Reventlow Anviisning paa en Billedhugger, der samme Aar var bleven optagen som Medlem af Pariser-Akademiet, men de Betingelser, denne unge Mand opstillede, vare befundne uantagelige.

Imidlertid havde Gesandten dog maattet gjøre en Indberetning til Grev Bernstorff, som nu i en anden Skrivelse af 29de Februar 1752, skrev tilbage, at de opstillede Fordringer vel fandtes at være »un peu fortes«; men da baade Overhofmarskalen, Grev Adam Gottlob Moltke og Hans Majestæt selv vare tilbøielige til at indgaa derpaa, saa skulde man blot snarest muligt sende denne Kunstner til Kjøbenhavn.

Contracten, som blev afsluttet i Paris, gik først ud paa, at der, førend Kunstnerens Afreise, skulde udbetales ham en Sum af 20,000 Frcs. og dernæst 130,000 Frcs., eller den førstnævnte Sum aarligt i sex Aar.

Endvidere skulde Kunstneren, naar han kom til Kjøben-

---

[1]) I det store Kongl. Bibliothek opbevares adskillige Papirer, som den daværende Legationsraad i Paris, senere Etatsraad Wasserschlebe, har efterladt sig, hvoraf vi have benyttet disse og flere forekommende Udtegnelser.

havn, der forefinde et Huus eller et Appartement til Bolig, samt Atelier og alt det Fornødne til Modeleringen[1]).

Saaledes var Alt nu i den bedste Orden. I Sommeren 1753 afreiste han fra Paris. Hans Navn var

---

[1]) Bernstorffs Brev til Wasserschlebe af 29de Febr. 1752 lyder saaledes:

»J'ai remis, Monsieur, à S. E. Mr. le Grand Marechal celle de vos lettres, dans laquelle Vous me parlez des Conditions, que le Sieur Sally demande pour se charger de faire à la Fonte près la Statue du Roi. Elles sont un peu fortes, mais Mr. le Gr. Marechal après les avoir mûrement examinées et après avoir pris les Ordres de S. M. me charge néanmoins de Vous authoriser et de Vous prier de conclure à ces conditions avec le dit Sally, en cas qu'il n'en veuille rien rabattre.

Le Sr. Sally se rendra donc ici au plus tard dans un an et restera dans cette ville jusques à tant que la Statue soit entièrement faite, fondue et achevée et il se chargera de perfectionner (excepté la fonte) tout cet ouvrage.

Moyennant quoi, il recevra vingt mille francs avant que de partir de Paris et puis Cent Trente Mille livres à raison de Vingt Mille Livres par an.

Outre cela S. M. lui accordera une Maison ou appartement pour y demeurer, un Attelier, pour y travailler, et le plâtre et les ferrailles nécessaires pour faire son modéle.

Je Vous prie d'assurer cette affaire, et de la mettre en règle avant que de partir de Paris. Votre recommendation me suffit pour me faire croire le Sr. Sally assez habile dans son art pour la grandeur de l'entreprise, et dans ce cas il pourra nous être utile à bien d'autres choses encore pendant les 7 ans qu'il sera ici.

Pour des fondeurs nous croyons en avoir un tel qu'il le faut et le métal, comme Vous l'observez très bien, est sans doute à meilleur marchè ici, qu'il ne peut l'être en France.«

Jacques François Joseph Saly,

(1753)

født i Valenciennes 1718, en Søn af François Saly og Marie Michéle Jardet Bourgeois.

Allerede som Dreng var denne Jacques François af Faderen sendt til Paris, for i Billedhuggeren W. Coustou den Ældres Værksted at modtage den første Underviisning i Kunsten. Senere havde han, Tid efter anden, i L'Académie Royale de Sculpture vundet alle fire Præmier, to i Sølv og to i Guld, og i nogle af ham selv gjorte Optegnelser[1]) fortæller han, at, da han i sit 19de Aar, 1737, havde vundet den lille Guldmedaille, og Efterretningen derom naaede Valenciennes, nød han den Udmærkelse, at Communen, smigret ved den Ære, han havde indlagt sin Fødeby, efter gammel Skik, sendte ham »les vins d'honneur de la ville« ledsaget af et Brev af 23de Octob. 1737.

Denne samme Æresbeviisning blev med en Skrivelse af 1ste April 1740 viist ham, da han havde vundet den store Guldmedaille.

Som Pensionair fra det franske Akademi begav han sig i Slutningen af dette Aar først i et Besøg til sin Fødeby og derfra til Rom, hvor han skulde fortsætte sin Udvikling i det derværende franske Akademi, under Directeuren Mr. de Troy.

I Rom lagde han sig, ved Siden af de akademiske, især efter Studiet af antikke Vaser og Ornamenter, og udgav 1746 i Kobberstik 30, af ham selv componerede, Vaser, som han dedicerede Mr. de Troy, under Titel: »Vasa a se inventa atque studii causa delineata et incisa Jacobus Saly, in Praed. Academia Alumnus. MDCCXLVI.«

---

[1]) Imellem de Wasserschlebenske Papirer.

Flere af de Arbeider, han havde udført i Modeller, vandt meget Bifald, saa at han fik Bestillinger paa at udføre dem. Som saadanne nævner han selv: En Faun med Rørfløiten, som han udførte i Bronze for le Comte de la Marche, og paa hvilken han senere blev optagen til Medlem af Akademiet i Paris. Endvidere En Amor, 3 Fod høi, udført i Marmor for Mme Pompadour, En Hebe, 6 Fod høi, udført »en pierre de tonneau» for Mr. Geaufrin, og endelig To Caryatider, i en Høide af 14 Fod, ligeledes udførte »en pierre de tonneau«, for Mr. Calabre.

Efter otte Aars Ophold i Rom vendte han 1749 tilbage til Paris, hvor han under 8de Mai s. A. modtog en Indbydelse fra Valenciennes til her at fremstille sig i Hôtel de ville, eftersom Byen vilde berede ham en Fest.

Han indfandt sig og blev i høitidelig Forsamling modtagen af Communens Embedsmænd og Honoratiores.

Glandspunktet i denne Fest var, at hans Fødeby Valenciennes høitideligt overdrog ham at udføre Ludvig den Femtendes Statue (»pedestre«) i Bronze til Stadens Place d'armes.

Denne Æresbeviisning modtog den unge Kunstner med den Erklæring, at han »gratuitement« vilde udføre Modellen og ufortøvet paabegynde Arbeidet.

Efter kort Tids Forløb præsenterede han Skizzen, men maatte dog med Hensyn til Udførelsen af Modellen gjøre opmærksom paa, at han, uden Formue (»né sans fortune«), og nødt til at sørge for »une famille, qui s'était épuisée«, ikke udelukkende kunde hengive sig til dette Arbeide, men at han ved andre Bestillinger, som vare gjorte hos ham, vilde søge at dække sig, medens han bragte Modellen til Monumentet istand.

Den 29de Mai 1751 blev han optagen som Medlem af Académie Royale, og Aaret efter, under 9de Juli, Professor, (élu officier). Allerede ved sin Tilbagekomst var han Medlem af forskjellige Akademier og Selskaber i Italien.

De Arbeider, Saly havde modtaget Bestillinger paa, og som han udførte samtidigt med Statuen til Valenciennes, vare:

Et Gravmonument i Marmor, 9 Fod 6“ høit, til Kirken St. Roche i Paris, for Mr. de Valory.

Et andet Gravmonument i Marmor og forgyldt Bly, samme Størrelse, til Cathedralen St. Quesnoy, for Mr. Pineau de Luce.

Et tredie Gravmonument af Marmor og forgyldt Bronze til Tours, for Hertugen af Beauvilliers[1]).

Under denne Virksomhed, medens han arbeidede paa den 9 Fod høie Model til Ludvig den Femtendes Statue for Valenciennes, blev han af Bouchardon underrettet om, at man for Danmark søgte en Billedhugger til et stort Foretagende; og, som vi allerede have meddeelt, stillede han sine Vilkaar, som bleve antagne.

Han maatte altsaa nu gjøre sig reisefærdig. Modellen, som han arbeidede paa, var saavidt, at den kunde afstøbes i Bronze; der manglede vel endnu Dekorationer til Fodstykket, (les accessoires) men denne Deel af Værket maatte udsættes til hans Tilbagekomst; derimod vilde han selv bivaane Opstillingen af Statuen, førend han foretog Reisen til Danmark.

[1]) Af et Brev fra I. B. Massé til Wasserschlebe, dateret Paris, 22de Juni 1752, erfare vi, at Saly, foruden disse Arbeider, paa denne Tid har været beskæftiget med to Büster, Ludvig den Femtendes og Marquise Pompadours.

Om den høitidelige Act, da Statuens Afsløring fandt Sted paa Place d'armes i Valenciennes, fortæller Kunstneren selv, at da han steg ned for at præsentere sit fuldførte Værk, modtog han betydelige Gaver, saavel af Communen som af le Prince de Tingry og af Mr. de Luce, Prevôst de la ville.

Ved Foden af Monumentet overrakte den Førstnævnte ham en prægtig Gulddaase med Kongens Portrait, og den Sidstnævnte, paa Byens Vegne, et mathematisk Bestik af Guld. Men Dagen efter lod Communen ham i hans Bolig overrække et Bordservice af Sølv, smykket med Stadens Vaaben.

Den 6te October 1753 ankom Saly til Kjøbenhavn, præsenterede sig og blev modtagen af Kongen og af alle de høie Herrer, som omgave Majestæten, med megen Udmærkelse; og han synes allerede ved sin første Optræden at have bevaret en vis imponerende Holdning, der mere end den kunstneriske Dygtighed, som han endnu ikke fik Leilighed til at lægge for Dagen, sikkrede ham for en lang Tid Enevælden i det lille Kunstens Rige ved det danske Hof.

Den i Contracten betingede Bolig blev ham strax anvist paa Charlottenborg-Slot, som siden Frederik den Femtes Tronbestigelse ikke længer benyttedes af Hoffet. Den tilliggende Have var samme Aar udlagt til en botanisk Have, som Professor Oeder skulde anlægge og forestaa[1]), og, som det synes, flyttede nu Saly ind i den samme Bolig med Atelier, som henved hundrede Aar efter blev beboet af Thorvaldsen.

---

[1]) Kjøbenhavns Posttidende 1754 Nr. 49.

Akademiet paa Charlottenborg.

(1754).

Imellem en Fyrste, som ønskede at smykke sin Residents med et Akademi, saaledes som man havde det i andre store Stæder, og en skolerigtig Kunstner, der var Medlem af Akademiet i Paris, maatte det snart blive et Thema af særdeles Interesse, hvad der vel her var at gjøre, for at omdanne den gamle Kunstskole bag Børsen til et rigtigt, kongeligt Akademi.

Pilos Plan, — om den end var forelagt — knnde nu ikke komme det ringeste i Betragtning. Ikke engang Eigtved, Akademiets Directeur, blev kaldet til disse Raadslagninger.

Indtil dette Tidspunkt havde denne vaaget over Kunstskolens Interesser, og nu senest skyldtes det upaatvivleligt hans Indflydelse, at der paa Charlottenborg var blevet indrettet Værelser til Akademiets Tegneskoler [1]).

Men hermed var ogsaa Eigtveds Tid tilende.

I Begyndelsen af 1754 havde han, uanfægtet af det Mistænkelige i Situationen, bragt det saavidt, at de »Statuter for et Maler-, Billedhugger- og Bygnings-Akademi», som han havde udarbeidet, vare blevne underskrevne af samtlige Professorer, og endnu den 20de Marts 1754 blev der paa Charlottenborg afholdt en Forsamling, i hvilken disse Statuter endnu stode ved Magt.

---

[1]) Indtil i October 1753 havde den italienske Opera været paa Charlottenborg, men flyttedes nu til Christiansborgs Staldbygning (Hoftheatret), for at give Plads for det ny Maler-Akademi. Overskou, D. D. Skuepl. II. 153.

Men nogle faa Dage efter, — det var den 29de Marts, da Akademiet atter var forsamlet paa Charlottenborg, — indfandt Hans Excellence, Overhofmarskal, Grev Adam Gottlob Moltke, sig i Forsamlingen, for »at introducere og installere den navnkundige, franske Billedhugger, Mr. Saly, i dette Hans Kongl. Majestæts Maler- og Sculptur-Akademi» og holdt i denne Anledning følgende Tale, som er det ældste Actstykke i det nuværende Akademies Archiv:

»Mr. Salys udi i Sculptur-Kunsten bekjendte Capacité »er Aarsagen, at det allernaadigst har behaget Hans Majestæt »hannem til Sin Statua Equestris Forfærdigelse at hid»indkalde.

»Samme Capacité har og foraarsaget, at dette, af »Hans Majestæt allerhøiest agréerede, Maler- og Sculptur«Akademie har udseet ham til dets Professor, som hvortil »han herved gratuleres og af Akademiet reciperes.

»Ligesom nu Akademiet er forsikkret, at Mr. Saly, »medens sin Herværelse umager sig for Alt, hvis til dets »Flor og Fremvæxt kan geraade, saa forbliver og Enhver »især hannem derimod med al amitié og Tjenstvillighed be»standig forbunden.»

Dagen efter, den 30te Marts 1754[1]), beærede Hans Majestæt sin Overhofmarskal med den Naade at bivaane et prægtigt Maaltid i Grevens Palais paa Amalienborg, der netop til denne Dag var bleven færdigt[2]), og efter Maaltidet begav Kongen sig med Suite til Charlottenborg, for at tage »det sammesteds allernaadigst oprettede Maler- og Sculptur-Akademi i allerhøieste Øiesyn.»

[1]) Kjøbenhavns Post-Tid 1754 Nr. 26.

[2]) Det var det første paa venstre Hjørne af Amaliegaden.

I Charlottenborgs Gaard steg Hans Majestæt ud af Vognen, og blev nedenfor Trappen modtagen af Grev A. G. Moltke, samt af Directeuren, Hr. Oberst og Hofbygmester Nicolai Eigtved, Professorerne Pilo, Preisler, Petzholdt, Stanley, le Clerc og Kongelig Hof-Billedhugger, Hr. Jacques François Joseph Saly, samt Akademiets Secretair, Chr. Æmilius Biehl.

Disse førte Hans Majestæt igjennem de Gemakker, »som til Lotteriets Trækning allernaadigst vare uddeelte«[1]), ind i Akademiets Forsamlingsstue, og efterat have taget dette Locale med de derhenhørende Ting i allernaadigst Øiesyn, begav Hans Majestæt sig ud i de tvende Værelser, hvor Informatorerne, Ernst Heinrich Løffler og Hans Cleo informerede Ungdommen i Haandtegningen.

Derfra passerede Hans Majestæt videre i de tvende andre Værelser, hvor den Kongl. Bygnings-Inspecteur, Hr. Georg David Anthon underviste i Architectur og i Perspectiv.

Fra disse Skoler traadte Hans Majestæt ind i det Værelse, hvor der efter den maanedhavende Professors Opstilling tegnedes og pousseredes efter det levende Model, og endelig ind i det Værelse, hvor der ligeledes tegnedes og pousseredes efter Gipsfigurerne.

Da Hans Majestæt havde taget alt dette i Øiesyn, bevidnede han sin allernaadigste Contentement derover og formanede og opmuntrede, ved særdeles naaderig Tale, Enhver for sig til, saaledes at continuere, paa det at de i Tiden kunde være og tjene Kongen til Glæde og Fornøielse, Landet og Rigerne til Nytte og Gavn, og Forældre, saavelsom sig selv, til Ære og Bedste.

---

[1]) Efter Referatet i Post-Tid. 1754 Nr. 27 og 28.

Dernæst behagede det Hans Majestæt allernaadigst at passere ind i de Værelser, som vare overdragne Professor Pilo til Malerstue.

Omsider samledes det hele Optog i den store Riddersal, hvor Akademiets Statuer- og Billedhugger-Arbeider vare placerede, og her traadte Professor Pilo[1]) frem og tolkede Akademiets Taksigelse for den beviste Kongelige Naade i følgende Tale:

»Store Konge!

»Imorgen den Dag bliver det 31 Aar, da Deres Majestæt »først glædede disse Nordiske Lande!

»Den Dag imorgen skal til Deres Majestæts stedsevarende »Ihukommelse blandt os og Efterkommende være dette Aka-»demies Fødselsdag, og kand ikke Andet end forvisse os om »en bestandig og lykkelig Fremgang, da det just er en Dag, »som er saa stor, lykkelig og som saa uendeligt glæder alle »Deres Majestæts Undersaatter.

»Vi ønske, — og alle med os, — at Deres Kongelige »Majestæt endnu efter tvende Gange 31 Aars Forløb maatte »benaade dette sit Foster med sin allerdyrebareste Nærværelse, »og see det samme udi saa stor Flor og Fuldkommenhed, »som vi for nærværende Tid ere ufuldkomne, værdeligen at »frembringe vor allerunderdanigste Taksigelse for denne Deres »Kongelige Majestæts store, naadige og høipriselige Indretning!»

»Hans Majestæt» — hedder det endvidere i Post-Tidendens Beretning, — »tilkjendegav derpaa med et Aasyn, som »straalede af idel Kongelig Glands, Naade og Mildhed, »saavelsom med særdeles Kongelig indtagende Expressioner, »den derover beteende Fornøielse, og forlod Charlottenborg».

---

[1]) Directeur Eigtved har formodentlig ikke følt sig disponeret.

Nicolai Eigtved

(1754)

indfandt sig aldrig mere i Akademiet. Hans Lykkestjerne havde culmineret, kort førend Saly som en skinnende Comet streifede den med sin Hale.

Endnu ganske nyligt, førend denne fremmede Kunstner indfandt sig, havde han under Majestætens særdeles Tillid og Naade, ved sin egen Dygtighed opsvunget sig, skjøndt bondefødt, til en høi, militair Rang, og, stillet i Spidsen for alle Bygningsforetagender, havde han nu fuldført de fire Palaier paa Frederikspladsen, som han havde overtaget at opføre for Grev Adam Gottlob Moltke, for Enkegrevinde Schack, for General-Lieutenant, Grev Levetzau og for Geheimeraad, Baron, Joachim v. Brochdorff[1]).

Saafremt vor tidligere Antagelse er rigtig, — den nemlig, at Frederiks Kirkens Bygning begyndte efter denne Architects Project og under hans Bestyrelse, saa har Nicolai Eigtved ogsaa paa denne Kant fristet en Krænkelse, der i Forbindelse med de andre, snart aabnede ham hans Grav.

Thi, hvad Bygningen af Frederikskirken angaaer, viste det sig, at Saly ogsaa her inspirerede Kongen med høiere Ideer, som nu burde realiseres.

Fra denne Tid af tilfredsstillede det approberede Project ikke længer. Til et saadant Foretagende maatte Bygmesteren hentes fra Paris, og da Omstændighederne havde ladet et

[1]) Dette sidstnævnte Palais, som var det, der ligger tilvenstre for Colonnaden, var ikke ganske færdigt, da det, d. 4de Dec. 1754, nær var blevet ødelagt ved en Ild, som udbrød i et af de indre Gemakker, hvorved Alt undtagen Murene lagdes øde. Kjøbenh. Post-Tid. 1754 Nr. 97.

Marmorbrud findes i Norge, maatte denne Tilskikkelse benyttes; den hele Kirke burde opføres af Marmor.

Nicolai Eigtved oplevede maaskee endnu, at en fransk Architect blev indkaldt til dette Arbeide, uagtet det ikke varede mange Uger, førend han laa i Jorden. Han døde d. 7de Juni 1754, to Maaneder efter Katastrophen i Akademiet.

Om hans Familieforhold vide vi kun, at han i Aaret 1743 havde ægtet en Kammerjomfru hos Prindsesse Lovise; hendes Navn var Sophie Christine Waltern. Hun havde skjenket ham to Sønner og fem Døttre; af disse overlevede kun een Søn og tre Døttre Faderen[1]).

Eigtveds Liig blev jordet paa Petri Kirkegaard i Kjøbenhavn, og Professor Petzholdt reiste ham et Monument paa Graven, hvilket i 1807 blev knust af en engelsk Bombe.

Iblandt hans Arbeider har man ogsaa nævnet den Tydske Kirke paa Christianshavn, men dette er kun forsaavidt rigtigt, som han paa Kongens Befaling dertil havde udarbeidet en Tegning[2]). Ogsaa det Kongelige Theater (1748) nævnes[3]) som et Arbeide af Eigtved.

---

1) Kjøbenhavns Post-Tidende 1754 Nr. 46.

2) I Anledning af hans Død omtaler Post-Tidenden, »at den Tydske Kirke paa Christianshavn, som var reent sat tilside,« nu uden videre Opsættelse skulde paabegyndes, men dette skete dog først Aaret efter. Grundstenen blev lagt den 12te Juni 1755.

3) Overskou, Den Danske Skuepl. II. 75.

Det Kongelige Danske Skildrer-, Billedhugger- og Bygnings-Akademi.

(1754).

Af den Beretning, Kjøbenhavns Post-Tidende, som anført, har efterladt os om Hans Majestæts Besøg og Akademiets Oprettelse, modtage vi desforuden en ellers tabt Forestilling om denne Stiftelses daværende Indretning og Localiteter paa Charlottenborg-Slot.

Der var altsaa dog allerede under Eigtveds Directorat en Model-Skole, en Gips-Skole, to Frihaands-Skoler, en Bygnings-Skole i to Afdelinger, en Malerstue og en Samling af Gipsafstøbninger, og i denne Inddeling skete der ikke i de første 20 Aar, — altsaa ikke under Saly's Directorat, — nogen væsentlig Forandring.

Altsaa er det med Uret, at man almindeligt tillægger Saly Fortjenesten af Akademiets Organisation, thi Æren herfor tilkommer Nicolai Eigtved, Akademiets første Directeur.

Da Akademiet næstegang, d. 9de April 1754, forsamledes, under Forsæde af Kongens Overhofmarskal, Grev Moltke, udeblev Directeur Eigtved, og, da den ny Professor, Mr. Saly, netop havde overtaget Modelskolen for denne Maaned, — saaledes var det med Overlæg arrangeret, — maatte han nu i Directeurens Fraværelse fungere som Directeur.

Han aabnede Forsamlingen med at fremlægge «ses idées pour la perfection et le progrès de l'Academie» i atten Paragrapher, som alle, inden Forsamlingen var hævet, eenstemmigt vare blevne vedtagne.

I det Væsentlige tilsigtede disse Paragrapher kun et vist Ceremoniel, eller en saakaldt indre Orden; — mindre, end man skulde tro, — en ny Underviisnings Methode.

Charakteristisk er allerede den første Paragraph, som formodentlig for at møde schismatiske Bevægelser anordnede, at der ikke bør være mere end eet Sted, hvor Akademiet forsamles, og 2 §, hvor der bliver vaaget over »den Respect, man er kronede Hoveder og fyrstelige Personer skyldig», hvorfor ogsaa (§ 5), ethvert Forslag, der gjøres, bør være overeensstemmende med Hans Kongelige Majestæts allernaadigste Villie».

Fremdeles (§ 3), at det i Forsamlingen ikke maa være tilladt at tale om Andet end om Kunsten, og (§ 11) at det forbydes de Tegnende eller Modelerende, at have Kaarde paa Siden udi deres Exercitier.

Med Hensyn til Underviisningen i Modelskolen, maa vi dog fremhæve en Bestemmelse (§ 10), som senere med Urette synes lagt tilside, den nemlig, at Modellen bør stilles tre Maaneder (om Sommeren) ved Dagen, og ni Maaneder ved Lampen, »da den Forskjel paa Lyset er meget fordeelagtig for de Tegnende, for derved at kjende Naturens Effect om saameget bedre.»

Med den næste Forsamling aabnedes en ny Protokol, som, fordi hverken Professor Saly eller Professor le Clerc forstod det danske Sprog, skulde føres baade i det danske og i det franske Sprog, og for førstegang blev Protocollen underskrevet: »Det Kongelige Danske Skildrer-, Billedhugger- og Bygnings-Akademi d. 27de April 1754».

Da Akademiet atter forsamledes, d. 1ste Juli 1754, var Directeur Eigtved afgaaet ved Døden. Det besluttedes da, at der i den ny Protokol skulde optages Alt, hvad der

var foretaget siden d. 30te Marts »undtagen hvis, som concernerer afgangne Oberst Eigtved,« og at »den Deel af Akademiets Affaires som forhen havde været paa Eigtveds Contoir, skulde overgives til Akademiets Secretair, samt, at de forhen trykte og casserede Statuter skulde forbrændes.«

Til Slutning blev i denne Forsamling den ny Fundats af 31te Marts 1754 førstegang communiceret og omdeelt blandt Professorerne.

Denne Fundats bebudede nu den kongelige Gave, som Akademiet allerede var i fuld Nydelse af, nemlig »visse Værelser paa Charlottenborg« og Udnævnelsen af Hans Excellence, Grev Adam Gottlob Moltke, til Præses, samt at Hans Majestæt havde taget dette Akademi under Sin allernaadigste Protection.

Akademiet skulde ifølge denne Fundats have en Directeur, 6 à 12 Professorer og et ubestemt Antal Medlemmer.

Til de kunstneriske Øvelser og den videnskabelige Underviisning skulde der ansættes 5 à 6 Lærere; Modelskolen skulde forestaaes af en maanedhavende Professor, og aarligt skulde der uddeles to Medailler i Guld og to i Sølv.

Til Reisestipendier anvistes aarligt en Sum af 2400 Rd., saaledes at der hvert Aar skulde udsendes to, unge Kunstnere for en Tid af 6 Aar med 400 Rd. aarligt.

Kun Secretairen, Lærerne og nogle Betjente tillagdes en aarlig Gage. Professorerne, som dengang endnu alle vare indkaldte fra Udlandet ved klækkelige Contracter, kunde sagtens tjene Akademiet par honneur, men dette blev ikke senere forandret, da de indfødte Kunstnere ansattes som Professorer. Disse havde da at henholde sig til den konge-

lige Naade og maatte søge deres Udkomme ved de Arbeider, Regeringen vilde overdrage dem [1]).

I denne samme Forsamling, d. 1ste Juli 1754 skulde førstegang en Sølvpræmie tilkjendes. Førend man skred til denne Handling, bleve alle Professorerne tagne i Eed, under den samme Eedsformular, som det yngste Medlem i det nuværende Akademi har underskrevet.

Vi ville her ikke forbigaa at nævne Navnet paa den unge Kunstner, som var den Første, der vandt en Præmie i dette Akademi. Det var en Lærling af Professor Pilo, Lorenz Pasch, svensk af Fødsel, som i 1805 døde som Directeur for Kunstakademiet i Stokholm.

I en extraordinair Forsamling, som afholdtes den 25de Juli d. A. om Morgenen Kl. 9, proponerede Grev Moltke først fire Membra honoraria, eller Æresmedlemmer, nemlig Hs. Excell. Grev Thott [2]), Kammerherre v. Stöcken, Justitsraad Wasserschlebe og Professor Möllmann.

Dernæst anmeldte Præses Directeurens, Oberst Eigveds, dødelige Afgang, og meddeelte Akademiet, at Hans Kongl. Majestæt allernaadigst havde udnævnt Professor Saly til at være Akademiets Directeur.

De følgende Møder i Aarets Løb afgive Intet, som egner sig til Meddelelse her.

Men vi ville dog ikke forbigaa at meddele et Par Curiosa, som charakterisere det Ceremonielle.

Spørgsmaalet, i hvilken Orden Forsamlingen havde at tage Sæde, var snart besvaret. Derimod havde det sine Vanskeligheder, angaaende Underskrifterne i Protokollen, at

---

1) Endnu i Aarene 1818—22 maatte Professorerne Eckersberg og I. L. Lund tjene uden Gage.

2) Grev Thott, det førstvalgte Æresmedlem, frabad sig denne Ære.

faae en Bestemmelse for, hvor Æresmedlemmerne og hvor Akademiets Professorer skulde sætte deres Navne, — paa høire eller paa venstre Side af Bladet? — At den høire Side, ligesom ved Indtagelsen af Sæde, skulde være Professorerne forbeholdt, derom var man bleven enig; men nu opstod der Tvivl om, hvilken Side af Bladet der skulde betragtes som den høire, — et Spørgsmaal, som Præses skriftligt overlod Akademiet selv at afgjøre.

Som et andet Træk ville vi endvidere anføre, at, da Akademiet d. 30te Dec. 1754 var forsamlet, gjorde Directeur Saly opmærksom paa, at det ved Pariser-Akademiet var Skik, at afholde en Extra-Forsamling Nytaarsaften, for indbyrdes at ønske hinanden et glædeligt Nytaar; han foreslog dette indført her ved Akademiet. Forslaget blev underkastet Stemmegivning og eenstemmigt antaget. Men, — da nu denne Forsamling netop afholdtes Dagen førend Nytaarsaften, besluttede man dog for dennegang, at afgjøre det med det Samme, hvorpaa den gjensidige Gratulation fandt Sted.

Det Kongeligt octroyerede Danske-Asiatiske-Compagni.

(1754.)

Allerede faa Dage efter hin høitidelige Forsamling i Akademiet havde Grev Adam Gottlob Moltke som Præses for det Kongl. Octroyerede Danske Asiatiske Compagni sammenkaldt Interessenterne til en Generalforsamling [1]), Onsdagen d. 3die April s. A., hvor han forelagde den Proposition, at eftersom Compagniet i dette Aar havde en saa anselig Dividende af 1554 Rd. 1 Mk. for gamle Actier, skulde man allerunderdanigst udbede sig den Naade, at den Kongelige Statua equestris i Bronze, som skulde opstilles i den ny Frederiksstad, maatte udføres paa Compagniets Bekostning. Denne Proposition mødte almindeligt Bifald, og Compagniet henvendte sig nu med allerunderdanigst Bøn til Monarchen, »som ansaae denne allerunderdanigste Resolution med besynderlig Kongelig Attention og Naade.«

Compagniet henvendte sig nu til Professor Saly og sluttede en Accord med ham, hvori det dog, som det synes, kun foreløbigt blev fastsat, at han foruden de 1000 Rd. aarligt, som han oppebar af Hans Majestæts Naade, skulde nyde en lignende Sum aarligt af Compagniet, saalænge han opholdt sig her.

1) Kjøbenh. Post-Tid. 1754 Nr. 29.

Heststatuen paa Amalienborg.

(1754.)

Der kunde altsaa begyndes, men endnu havde man ikke nogen Bronzestøber tilveiebragt, og Saly ønskede ikke at begynde sit Arbeide, førend han kunde conferere med den, der skulde støbe det.

Den tidligere omtalte Ludvig Wiedemann, som man lidt overilet havde indkaldt fra Wien, var maaskee endnu ikke død; men ialfald var han neppe en Kunstner, hvem Saly vilde betro sig til.

Men de danske Gesandter i Udlandet vare allerede tilstrækkeligt beordrede, og man haabede ved deres Omsigt, snart at finde en habil Bronzestøber.

Imidlertid hengik Sommeren, og i Begyndelsen af August 1754 nød Directeur Saly den Ære, at blive admitteret til at præsentere Monarchen »det første Stykke af sit Arbeide[1]),« hvilket blev med saadan høikongelig Naade anseet, at Hans Majestæt gratificerede ham med en kostbar Guld-Tabatière.

Men »dette første Stykke« har dog nok neppe været et Arbeide, der vedkom Monumentet, thi det hedder[2]), at Hans Majestæt, Onsdagen d. 4de December 1754, lod sig paa Charlottenborg af Directeur Saly forevise »den af ham forfærdigede Form (Skizze) af den Kongelige Statua equestris, der skal opreises i Frederiksstaden, over hvilket Hans Majestæt viste sit Allerhøieste Contentement.«

[1]) Kjøbenhavns Post-Tid. 1754 Nr. 62.
[2]) Ibid. Nr. 98.

En Bronzestøber søges.

(1754.)

Grev Bernstorff stod i en levende Correspondance med Ministrene i Udlandet om at tilveiebringe en Bronzestøber, der kunde overtage Støbningen af Heststatuen, og baade Grev Reventlow i Paris og Grev Wedel Friis i Stockholm vare især satte i Activitet for denne Sags Skyld.

Grev Reventlow havde paa sin Regerings Vegne, ifølge Ordre i Skriv. af 5te Febr. 1754, igjen henvendt sig til Mr. Bouchardon, som nyligt havde skaffet Billedhuggeren Saly tilveie, om nu ogsaa at faae Anviisning paa en Bronzestøber, hvortil man (Saly) saameget mere troede ham istand, som han selv nyligt havde ladet sin Heststatue af Louis XV støbe i Bronze.

Men det synes at have mødt Vanskeligheder hos Bouchardon, der henviste Gesandten til en Bronzestøber G. Meyer i Stokholm, uden at omtale den Bronzestøber, Mr. Varin, som for ham havde støbt ovennævnte Statue.

Af Correspondancen mellem Grev Bernstorff og Grev Reventlow erfares det imidlertid, at Sidstnævnte dog endnu havde separate Forhaabninger, eftersom han ved Understøttelse af »Mr. le Prèvôst des marchandises« ventede at faae tilveiebragt en Tegning af det Atelier, som var blevet indrettet til Støbningen af Bouchardons Heststatue. Denne »Mr. le Prèvôst des marchandises« havde nemlig ved Hjælp af Ministeren Sellon i Genf, henvendt sig til den Architect, som havde arbeidet for Bouchardons Støber, Mr. Varin, og Architecten, — »le seul confident de Mr. Varin,« var nu bragt i Ministerens Sold og allerede ifærd

med at udarbeide de nøiagtigste Detailler, hvilke Grev Reventlow haabede snart at kunne indsende.

Omtrent samtidigt hermed havde Grev Reventlow ikke desto mindre ogsaa henvendt sig til Billedhuggeren le Moine i Paris, som nyligt havde udført en Bronze-Statue for Staden Rennes; hos ham haabede han ogsaa at indhente tilfredsstillende Oplysninger.

Le Moine havde endog overtaget at udarbeide en Memoire med Oplysninger og Tegninger til Constructionen af et Støberi med Former o. s. v., men han havde gjort det til en Betingelse, at disse hans Tegninger skulde stikkes i Kobber[1]), naar han fik dem færdige.

Og for endydermere at opmuntre le Moine til ret at tage sig af denne Sag, udbad Ministeren sig Regeringens Tilladelse til, at han hos ham maatte kjøbe en lille Bronze-Statue. Dette fandt ikke alene Regeringens Bifald, men, som det sees af et Brev fra Reventlow til Bernstorff af 6te Septbr. 1754, blev det endogsaa overdraget Kobberstikkeren Wille at stikke denne Statue i Kobber, — for endydermere at smigre le Moine.

Endskjøndt vi ikke kjende et saadant Arbeide af Wille, — hvilket maa have været fra hans Ungdom, — kunne vi dog ikke betvivle Rigtigheden heraf, da der i Brevet er vedlagt en Regning fra denne Kunstner, til Beløb 375 livr. Men trods alle disse Artigheder fra Gesandtskabets Side, havde Sagen dog endnu altid sine Vanskeligheder.

Nu hed det, at den Bronzestøber, som le Moine havde benyttet sig af til sin Statue for Rennes, Mr. Gor, havde

---

[1]) Forfatteren har et Sted truffet en Notice, ifølge hvilken dette Arbeide skulde overdrages Kobberstikkeren G. F. Schmidt, som dengang var i Paris.

vel dengang indviet le Moine i Værkstedets Hemmeligheder, — men han havde gjort dette under Løfte om Taushed. Skulde altsaa nu le Moine kunne imødekomme den danske Regerings Ønske, saa maatte Sagen drives hemmeligt, — og saaledes henstod den.

Men dette var endnu langtfra ikke Alt, hvad der i dette Aar virkedes i denne Retning.

Samtidigt havde man correspondéret med Berlin angaaende en derværende Støber, »le Sieur Giese«, som havde støbt nogle Bly-Statuer til Sanssouci, og med Dresden, hvor der var en Bronzestøber »Sr. Weinhold,« Inspecteur ved Kongen af Sachsens Støberier, fra hvem man i Mai 1754 modtog et Overslag over Bekostningerne af den paagjældende Heststatues Støbning.

Den danske Minister i Stokholm havde samtidigt hermed, paa sin Regerings Vegne, ifølge Bouchardons Anviisning, henvendt sig til den nævnte Bronzestøber, G. Meyer, for at formaa ham til at overtage Støbningen af Saly's Heststatue til Frederikspladsen; men denne Hr. Meyer maa have været en meget vanskelig Mand at komme tilrette med; hans første Betingelse var, at man skulde sende ham Modellen til Stokholm.

Derved blev det med ham, indtil Juli 1755, da man, efterat alle de andre Udsigter vare gaaede i Lyset, igjen begyndte at trænge paa, for at faae ham til at opgive sin urimelige Fordring og selv at komme til Kjøbenhavn. Og omsider, efter mange Underhandlinger, lykkedes det Kammerherre v. d. Asseburg, Extraordinair Envoyé ved det svenske Hof, at faae Sr. Meyer til at forelægge den danske Regering et Udkast til en Contract, hvori han, blandt Andet, fordrede »20,000 Plater Svensk«, og en Kongelig Present, naar Støbningen var lykkelig fuldført.

Brødrene Jardin.

(1755)

I den første Akademiforsamling i 1755, den 15de Januar, præsenterede Præses, Grev Moltke, to, nye Medlemmer, som Hans Majestæt havde ladet indkalde fra Frankrig og som nu skulde være Professorer ved Akademiet. Det var Brødrene Nicolas Henry og Louis Henry Jardin, begge unge Mænd, paa 33 og 25 Aar.

Man havde dog kun villet indkalde een Architect; den anden var et Appendix, som fulgte med ifølge Contracten. Indkaldelsen var upaatvivlelig en Følge af Saly's Anbefaling, og Regeringen var dengang redebon til at bringe Kunsten saadanne Offre.

Nicolas Henry Jardin, den indkaldte Architect, var født 1720 i St. Germain-des Noyers og havde senest uddannet sig i Rom, hvor han formodentlig har gjort Saly's Bekjendtskab. Ligesom Saly havde han ved det franske Akademi i Rom studeret den klassiske Oldtids Værker og udgivet en Suite af architectoniske Blade.

Hans Ansættelse i Hans Majestæts Tjeneste blev honoreret med en temporair, aarlig Gage af 4000 Rd. Den yngre Broder skulde dog kun nyde en aarlig Gage af 1000 Rd[1]).

Begge bleve de nu optagne og ansatte som Professorer, den ene i Architecturen, den anden i Perspectiven.

Den indkaldte Bygmester forefandt paa Frederiks Kirkens Byggeplads en fuldført Pilotage og Grundlag til Kirken efter det tidligere approberede Project. Det blev ham nu over-

[1]) Collin, For Historie og Statistik II. Pag. 276.

draget, saavidt som muligt at benytte det allerede gjorte Arbeide, og i Løbet af 18 Maaneder udkastede han fire forskjellige Projecter, af hvilke Kongen approberede eet, som han, under Tilsynet af fire Statsministre, skulde udføre.

Imidlertid synes han, førend han gik til dette store Arbeide, at have overtaget Fuldførelsen af Riddersalen paa Christiansborg, ligesom han ogsaa for Grev Bernstorff byggede det bekjendte Sommerpalads ved Ordrup.

Skizzen til Heststatuen.

(1755)

Den Skizze til Frederiks-Pladsens Monument, som Directeur Saly forrige Aar havde haft den Ære at præsentere Kongen paa Charlottenborg, har neppe været Andet end et let Udkast, beregnet paa at møde Utaalmodigheden; der havde derfor heller ikke ved denne Leilighed endnu været Tale om en Approbation.

Derimod finde vi, at Saly i Sommeren 1755 har taget mere alvorligt fat paa Sagen og gjennemført en større Skizze, som han, den 30te August 1755, havde den Ære at præsentere, og paa hvilken han mødte Hans Majestæts Allerhøieste Approbation.

I denne Composition havde han stillet Frederik den Femtes Heststatue paa et Fodstykke, hvis længste Sider skulde smykkes med Basrelieffer, som betegnede Kongens Omhu for Videnskab og Kunst og for Handel og Industri.

Paa Forsiden og Bagsiden var der anbragt Tavler med Inscriptioner, over hvilke Zirater, paa den ene Side af Laurbær og Oliegrene, paa den anden af en Merkurstav og et Skibsror.

Paa den brede Sokkel nedentil, mellem Fodstykket og Trinene, var paa hver af de fire Sider stillet en hvilende Statue, nemlig: Danmark, Norge, Oceanus og Balticum.

Statuen Danmark var fremstillet som en Mand, der, med den ene Haand paa Sværdet, støtter sig til Vaabenskjoldet; Hovedet smykket med et Diadem, Klædedragten cimbrisk. Ved hans Side Krigens og Søfartens Attributer, derimellem en Runestav.

Statuen Norge fremstillede en Quindeskikkelse i gammel nordisk Dragt, (»in der Tracht der Sitonen«)[1]). Over hendes Diadem Polarstjernen; hendes venstre Arm hvilende paa et Rensdyr; i den høire Haand et Scepter og en Rorstav; det norske Vaaben omgivet af Fiskegarn og Ertsbrudstykker.

Oceanus, en skjægget Olding, der hviler blandt Søplanter, støttende sig til en Urne og med en Hvalfisk ved sin Side, skulde som Gruppe indtage Forsiden, medens den anden Gruppe, Balticum, indtog den bageste Side, under Fremstilling af en Quinde med et Barn, af hvis Hænder en Fisk søger at undslippe.

Fra begge disse sidstnævnte Grupper skulde der udstrømme rige Vandstraaler i to Vandkummer af 16 Fods Længde til 25 Fods Bredde.

Det hele Fodstykke, deri indbefattet de to Vandkummer, skulde indtage en Plads af 86 Fod i Længden og 51 Fod i Bredden.

---

[1]) Schlegel, Samml. z. Gesch. Dänem. T. I. Pag. 13.

Den lille Model til Heststatuen, anlagt.

(1755—56).

Da Kunstneren nu havde faaet kongelig Approbation paa Udførelsen af Skizzen, syntes han strax at ville begynde paa den saakaldte lille Model, det vil sige, en Model i den halve Størrelse af den endelige Model, over hvilken Formen skulde tages, og efter hvad der er berettet herom[1]), blev nu denne paabegyndt ganske overeensstemmende med den approberede Skizze.

Men under dette Arbeide, savnede han den Bistand, han med god Grund maatte gjøre Fordring paa, nemlig Leilighed til at kunne conferere med Støberen, og endnu havde man ikke en Saadan. Han drev derfor paa, at man snarest muligt skulde indkalde den af Bouchardon anbefalede Sr. Meyer fra Stokholm, og vi have allerede omtalt, hvorledes Regeringen i denne Henseende havde bestræbt sig.

[1]) Schlegel, Samml. z. Gesch. Dänem. I. Pag. 13.

En Bronzestøber, funden og forsvunden.

(1755—56).

Man vil erindre, at den danske Gesandt ved Hoffet i Stokholm, Kammerherre v. d. Asseburg, dog havde drevet det til, at Bronzestøberen, Sr. Meyer, havde forelagt et Udkast til en Contract. Nu var man i Kjøbenhavn villig til nærmere at gaa ind paa Sagen, naar kun Sr. Meyer vilde uleilige sig herover. Han gjorde sig omsider den Uleilighed; men nu saae det farligt ud, og Sagen var hvert Øieblik nærved at rive ud.

Der skulde anvises et passende Locale til Støberiet. I denne Henseende var man saa heldig, strax at kunne paavise det saakaldte »Gjethuus« i Nærheden af Charlottenborg, hvilket allerede siden 1671 havde været indrettet til Kanonstøberi [1]).

Støbesandet maatte forskrives fra Paris. Dertil vilde der ogsaa være Udveie [2]).

Men med Directeur Saly kunde han ikke komme tilrette, førend Mellemværendet med ham blev jevnet saaledes, at Arbeidet ved Støbningen skulde deles. Sr. Meyer skulde kun overtage Støbningen af Heststatuen; det Øvrige (les accessoires) skulde nu indskrænkes til de to Figurer, Danmark og Norge, og Støbningen af disse kunde da udsættes, indtil man fra

[1]) Origines Hafnienses p. 349.

[2]) I det senere aflagte Regnskab findes anført: »For Jord fra Frankrig« den Sum 5,454 Rd. 4 Mk. 3 Sk. (Kjøbenh. Skilderi 1809 Nr. 76.

Frankrig kunde faae en af de Bronzestøbere, med hvem der endnu underhandledes.

Saaledes troede man, at Alt var i god Gang; men inden man vidste deraf, var Sr. Meyer reist tilbage til Stokholm.

Kammerherre v. d. Asseburg kunde nu begynde, hvor han sidst havde sluppet, og det gjorde han ogsaa.

I December 1755 var han saa heldig, at kunne forelægge Grev Bernstorff en af Sr. Meyer udfærdiget Contract, som, efter en lang Correspondance mellem disse to Diplomater, endelig i August næste Aar, (1756) kom istand.

Men Sr. Meyer havde ikke isinde at indfinde sig i Kjøbenhavn, førend Directeur Saly var færdig med Modellen.

Nu blev Saly utaalmodig. Han erklærede, at han ikke turde udføre den store Model, uden at have Støberen ved Haanden til Consultation, og at det vilde medtage formeget af hans kostbare Tid, dersom alle Forberedelser til Støbningen skulde udsættes, indtil Modellen var færdig.

Men med Sr. Meyer var der intet Udkomme; han var borte og han blev borte. Uagtet han kun havde gjort Vanskeligheder og kun paa Distance havde befattet sig med Sagen, forøgede han dog Udgifterne med den Sum 6,448 Rd. 1 Mk. 6 Sk. Som den første Termin af hans Salarium havde han nemlig, ifølge Accord, modtaget 4,444 Rd. 2 Mk. 10 Sk.; paa anden Termin havde han allerede hævet 1,727 Rd. 5 Mk., og i Reisepenge til Danmark havde han desuden modtaget 100 Spec. Ducater, beregnet til 275 Rd. 5 Mk. 12 Sk.

Kunstakademiet.

(1755—56.)

I Akademiet forestod nu førstegang i 1755 en Guldpræmie-Concours. Directeur Saly havde i den Anledning, allerede under 3die Febr. forelagt Forsamlingen Tolv Paragrapher til en Anordning for Guldpræmie-Concoursen, som i det Væsentligste have vedligeholdt sig indtil vore Dage, med Undtagelse af, at Medaillernes Antal var bestemt til tre, alle af samme Værdi, og een for hvert af Kunstfagene, og at det, for at anspore de indenlandske Kunstnere, var Udlændinge tilladt at deeltage i Concourserne.

Det kunde synes omineust nok, at denne den første Guldmedaille-Concours aabnedes med Afviisningen af en af de mest udmærkede Kunstnere, Danmark har haft at opvise, nemlig Portraitmaleren Vigilius Eriksen.

Da han indstillede sig for at concourere som Portraitmaler, blev han paa Grund af Regulativet henvist til Historiemaleriet, saafremt han vilde vinde Medaillen. Følgen var, at han efter en uheldig Concours som Historiemaler, gik til Rusland, hvor han indlagde sig Berømmelse og først seent vendte tilbage til Fædrelandet, uden nogensinde at træde i Forhold til Kunstskolen.

Til Medaillen, som, udpræget i Guld, nu skulde tilkjendes, havde Directeur Saly gjort Tegningen; Stemplerne vare udførte af Medailleur Arbien, der senere blev Medlem af Akademiet.

Den første Guldmedaille, der er vundet i Akademiet, tilkjendtes i dette Aar Maleren Peter Als, hvis Navn vi derfor

fremhæve. Aaret efter (1756) var det Architecten Casper Frederik Harsdorffer, som vandt Guldmedaillen.

I Forbindelse med denne Concours for Aaret 1756 maa vi endnu nævne iblandt de Vindende Historiemaleren Jens Pedersen Lund, som senere under sit Ophold i Paris hengav sig til Landskabsmaleriet, hvilket han, at dømme efter hans mangfoldige efterladte Tegninger[1]), dyrkede med Virtuositet.

Men her fremføre vi ham dog nærmest for at meddele et Curiosum, der charakteriserer hin Tids Laugsforhold ligeoverfor Kunsten.

Denne Jens Pedersen Lund, der senere blev Medlem af Akademiet, var i 1749 kommen fra Tøndern til Kjøbenhavn som Malerlærling og var som saadan indskreven under Lauget. Men da Professor Pilo havde haft Leilighed til at bemærke hans ualmindelige Anlæg og derfor taget sig af hans Underviisning i Akademiet, efterat han var bleven Svend, modsatte Malerlauget sig dette og indstevnede Jens Pedersen Lund for Politiet og fik ham »dømt som Løsgænger« til en daglig Mulct, indtil han igjen stillede sig under Lauget, og det var først ved Grev Moltkes Beskyttelse, at han senere fik Lov til at concourere som Kunstner.

At Sligt ikke var noget Ualmindeligt paa den Tid, da de gamle Laugsmestre maatte holde sig selv oppe ved at holde Talenterne nede, derom vidner en anden Forfølgelses Historie, som havde tildraget sig Aaret forud med en Malersvend, Klotsche, som af Lauget blev forfulgt og af Politiet mulcteret, fordi han havde dristet sig til at male et Blomsterstykke, der var hængt som Cabinetstykke over en Dør.

---

[1]) I den Kongelige Kobberstiksamling.

En Bronzestøber søges og findes.

(1757).

Efterat man havde maattet opgive alt Haab om, at faae Sr. Meyer tilbage til Kjøbenhavn, henvendte Ministeren sig, under 9de Sept. 1756, igjen til Berlin, hvor der, som vi allerede have hørt, var »le Sieur Giese«, der havde støbt Blystatuer til Sanssouci; ham ønskede man nu at faae til Kjøbenhavn. Men, det var forsilde! »Le Sieur Giese« var nu afgaaet ved Døden.

Man maatte da igjen forsøge det i Paris, hvor jo le Moine endnu rugede over de Værkstedets Hemmeligheder, som hans Bronzestøber, Mr. Pierre Gor, engang havde betroet ham; men, istedetfor at vente længer paa le Moine's Memoire, henvendte man sig directe til Mr. Gor selv.

At man nu endeligt havde fundet denne Udvei at være den rigtigste, fremgaaer af et Brev fra I. B. Massé i Paris til Wasserschlebe, formodentligt skrevet i 1757.

Thi fra dette Tidspunkt af synes Mr. Pierre Gor selv at være traadt ind i Underhandlingerne, efterat bemeldte Massé hos Bouchardon havde indhentet tilstrækkelige Vidnesbyrd om hans Dygtighed.

Af dette Brev erfaredes det nemlig om Mr. Gor, at han havde skaffet sig Anseelse i dette Fag ved to Støbninger af Ludvig den Femtendes Statuer, den ene, som forhen nævnt, efter le Moine til Rennes, den anden efter Pigalle til Rheims.

Der blev nu altsaa sluttet en Contract, ifølge hvilken der foreløbigt udbetaltes Mr. Gor til Reise-Omkostninger fra Paris til Kjøbenhavn en Sum af 4896 Rd. 4 Mk.

Foreløbigt ville vi allerede her bemærke, at hans Tilbagereise til Paris kostede, ifølge Revisorernes Bemærkning[1]), 5127 Rd. Altsaa blot i Reisepenge over 10,000 Rd.

Men i Kjøbenhavn kom han til at koste mere.

Kunst-Akademiet.

(1757.)

I Anledning af Frederik den Femtes Fødselsdag forsamledes Akademiet den 1ste April 1757 til en Fest, som blev Forløberen for alle de akademiske Fester, Akademiet indtil nu har høitideligholdt som Stiftelsesdagen.

Dog blev Dagen, nogle Aar efter, forandret til den 31te Marts; man siger, fordi det ikke fandtes passeligt at celebrere Kongens Fødselsdag paa den første April.

Directeur Saly havde, i Overlæg med Akademiet, foranstaltet en Medaille præget til Ære for Akademiets Præses, Grev Moltke. Medailleur Arbien havde skaaret Stemplerne efter Saly's Tegning, og et Exemplar i Guld blev høitideligt overrakt Greven af Akademiets Directeur efter en ziirlig Tale, som Præses besvarede med megen Beskedenhed.

Denne Medailles Avers fremstiller Brystbilledet med Omskrift: »A. G. Comes de Moltke, Sacr. Reg. M. Consiliar. Intim. Et. Suprem. Aul. Mareschal«. Reversen en Laurbærkrands, indeni hvilken: »Mæcenati. Suo. D. D. D. Regia. Academia. Pict. Sculpt. Et. Archit. MDCCLVII[2]).

---

[1]) Kjøbenhavns Skilderi 1809 Nr. 76.

[2]) Kjøbenh. Post-Tidende 1757 Nr. 27.

I den næstfølgende Forsamling, d. 13de April s. A. lod Præses omdele til Medlemmerne af Akademiet en anden Medaille, kaldet Akademiets Fundations-Medaille, ligeledes udført af Arbien. Paa denne fremstillede Aversen Kongens Portrait med Omskrift. Reversen: En siddende Quinde (Akademiet) med en Fiil i sin høire Haand, »hvormed hun afrasper det Grove med den ene Side og polerer med den anden Side.« I den anden Haand har hun en Laurbærkrands og to Granatæbler til Belønning; med Omskrift: »Alit artes«. I Exerguen: »Regia. Academia. Pict. Sculpt. & Archit. instituta. MDCCLIV.« [1])

Under al denne monumentale Herlighed var Akademiet paa denne Tid i en ganske ualmindelig Gjæring.

Directeur Saly havde under Maskinens Gang i de sidste Aar haft Leilighed til at gjøre praktiske Erfaringer, og meget af det, der var bestemt ved Fundationen af 1754, tilfredsstillede ham ikke. Eigtveds Statuter vare vel blevne brændte, men der var Saly endnu formeget af dem tilbage i Organisationen, blandt Andet det hele Grundlag, som man dog havde maatte beholde indtil videre.

I Løbet af Marts Maaned d. A. (1757) havde Directeur Saly overleveret Præses en Memoire, hvori han foreslog en ny Tingenes Orden og gjorde Regnskab for sine Meninger i al Detail.

Saa hurtigt efter Akademiets Indstiftelse har dette Forslag til en Reform neppe været Greven velkomment; dog satte han det i Circulation blandt alle Professorerne, hvis Meninger han ønskede at erfare, og neppe har Akademiet i al sin Tid været et saa skrivende Akademi, som det var

[1]) Kjøbenh. Post-Tid. 1757 Nr. 26.

det i disse Dage. Der foreligger en Mængde Materialier til denne ene Sags Historie, som vi gyse tilbage for.

En af de heftigste Modstandere var Billedhuggeren, Professor Petzholdt, som, ganske trængt tilbage fra Indflydelse og Betydning, ikke havde megen Grund til at føle sig tilfreds ligeoverfor den overmodige Broder i Kunsten. Men dette Sidste synes at have været ham formeget; i al Stilhed foretog han en Badereise til sit Hjem i Sachsen og efterlod sig ikke andet Spor, end det, Secretairen, under 23de d. A., tilførte Protocollen, »at man af Fremmede havde erfaret, at Professor Petzoldt var bortreist.«

Directeurens Tid var vel med dette Aar udløben, men Professor Saly blev gjenvalgt for de næste tre Aar.

De unge danske Kunstnere, Peter Als og Harsdorffer bleve i dette Aar som Pensionairer udsendte til Frankrig og Italien.

Heststatuen i den mindre Model.

(1757).

Anlæget til den mindre Model havde allerede i 1756 været paabegyndt; nu, da man endelig havde faaet en Bronzestøber opstøvet, blev der taget fat paa Arbeidet med Alvor.

Modeleringen af Hesten gav Kunstneren for det Første nok at bestille, da det især var ham om at gjøre, at opfange Idealet af den danske Hest. Men Alt var ogsaa i den Henseende stillet til hans Disposition. Af de kongelige Stalde havde han udvalgt tolv Rideheste, som paa hans Ordre bleve fremførte og redne for ham af Beridderne, naar og hvor han forlangte det.

Men endnu gjaldt det om at finde et Motiv, som ikke var ganske almindeligt, og her stødte han paa Hindringer, da han ogsaa maatte tage nøie Hensyn til Rideskolens Fordringer.

I lang Tid, — skriver han[1]), — var han tvivlraadig. Hans første Tanke havde været at fremstille Hesten i en levende Gallop; men dette havde han maattet opgive, paa Grund af techniske Farer ihenseende til hele Værkets Understøtning.

Men en Dag mødte han Kongen tilhest paa Kjøbenhavns Gader. Hans Majestæt red Skridt for Skridt (»au petit pas«) omgiven af Folk, som nærmede sig ham med Bønskrifter. Directeur Saly hørte dem kalde Kongen: »Fader!« — han saae Monarchen snart at vende sig tilhøire, snart til venstre Side, for at tale med dem alle; da fik han sine Øine fyldte med Taarer, og igjennem disse saae han nu, hvorledes det skulde være, —

[1]) Saly, Descript. de la Statue Equestre. Copenh. 1771. 8.

»il devoit être représenté tel que je venois de le voir!« Hestens Bevægelse skulde altsaa være Pasgang (»au pas«) og, for just ikke at følge den slagne Vei, vilde han lade dens venstre Forbeen og høire Bagbeen være hævede fra Jorden. Men her mærkede han, at han var kommen ind paa et Motiv, som baade var brugt i Nonnius Balbi-Statuen i Neapel og i Statuen af Henry IV paa Pont neuf; dette kunde han altsaa ikke bruge, og nu besluttede han sig da »pour la main droite«[1]), saameget heller, da baade Hesten og Rytteren derved vilde vinde mere Behagelighed og Ynde (»d'aissance & de grâce«), og han selv mindre risquere, at faae alle Beridderne paa Halsen.

Med Kongens Figur havde det ogsaa sine Vanskeligheder; thi Frederik den Femte var nok en velskabt Person, men noget liden af Væxt. For at fremstille ham tilhest, maatte Kunstneren altsaa helst vælge en mindre Hest, eller ogsaa sætte Rytteren paa en høi Sadel, at ikke Hestens Hoved skulde komme til at skjule den Ridende. Men en Sadel vilde han ikke gjerne anvende, fordi dette ikke var saaledes brugeligt ved Heststatuer. Han udsøgte derfor en Hest af Middelhøide og lod Ryttere af forskjellig Størrelse oftere ride denne for sig, og saaledes gjorde han sit Valg[2]).

Medens nu alt dette var i god Gang, saa at man kunde regne paa, at den store Model næste Aar vilde kunne paabegyndes og fuldføres, var Mr. Gor stadigt beskæftiget med Indretningen af Gjethuset, hvor der baade byggedes Ovne og indrettedes de fornødne Maskinerier.

---

[1]) »c'est á dìre, qu'il lève la jambe droite de devant & la gauche de derrière.«

[2]) Mere herom i »Schlegels Samml. z. Gesch. Dänem.«

Til Piedestalen og det projecterede Bassin havde Regeringen allerede været betænkt paa, fra Italien at lade hidføre det fornødne Marmor.

Den danske Consul Bartels i Livorno var beordret, og af en Contract, afsluttet i Juli 1758 med Don Antonio del Medico i Carrara, sees det, at der skulde afleveres 142 Blokke Marmor til dette Arbeide.

Kunst-Akademiet.

(1758).

Directeur Saly's Udkast til en Omordning af Akademiet havde gjennemgaaet en meget omhyggelig Drøftelse, og der var hverken sparet paa Modbemærkninger eller yderligere Oplysninger.

Det saaledes reviderede Forslag til Akademiets nye Statuter blev foredraget i Forsamlingen den 6te Marts 1758, og hver enkelt Post afgjort ved Votering.

I enkelte Punkter havde Saly maattet vige, men saaledes som Udkastet nu forelaa, mødte det Eenstemmighed, og i Stiftelsens Navn takkede Præses Directeuren for hans utrættelige Bestræbelser, idet han for Forsamlingen udtalte det Haab, at Sagen vilde møde Hans Majestæts allerhøieste Bifald.

Saaledes gik det ogsaa.

Løverdagen d. 1ste April 1758 beærede Kongen sin unge Stiftelse med et Besøg og skjenkede Akademiet den, under 31te Marts d. A. emanerede, Fundats, under Titel af: »Forbedringer og Tillæg udi den for det Kongl. Danske

Skildrer-Billedhugger- og Bygnings-Akademi udi Kjøbenhavn allernaadigst udgivne Fundation af 31te Marts 1754.«

Vi bør ikke forbigaa, her at meddele et Uddrag, hvilket jo let kan blades over af dem, som finde det uinteressant.

Foruden Præses, som udnævnedes af Kongen, skulde Akademiet nu bestaa af en Directeur, en Recteur (Vicedirecteur), sex Professorer ved Modelskolen, een Professor ved Bygningsskolen, een Professor i Perspectiven, to Akademi-Raader, en Professor i Anatomi, en Professor i Geometri, og en Secretair. Alle disse skulde være Akademiets Officiales.

Dette Antal af Officiales skulde, naar Omstændighederne tillode det, forøges med en Recteur, sex Professorer ved Modelskolen, en Professor i Bygningskunsten og med to Akademiraader, saa at Tallet blev 25, og alle disse skulde have Raadførelses Stemmer i Forsamlingerne.

Dernæst skulde Akademiet have et uindskrænket Antal af inden- og udenlandske Medlemmer.

Ved Skolerne skulde der ansættes fem Informatorer for de første Begyndere og een Informator i Bygningsskolen.

Directeuren skulde vælges af Recteurernes og Kunst-Professorernes Antal for tre Aar og kunne gjenvælges; han skulde tjene par honneur, og ved sin Aftrædelse faae Navn af Olde-Directeur.

Recteurerne skulde vælges af de tjenstgjørende Professorers Klasse og vicariere for Directeuren.

Kunst-Professorerne og Akademi-Raaderne skulde vælges af Medlemmernes Række og have maanedlig Løn for, efter Omgang, at forestaa Skolen.

Professorerne i Anatomi og i Geometri skulde vælges efter Præsidis Samtykke udenfor Akademiet.

Secretairen skulde vælges ved fleste Stemmer og have aarlig Løn.

De maanedhavende Professorer (ved Modelskolen) skulde, hver i sin Maaned, stille Modellet og selv tegne til godt Exempel og efterlade Tegningerne til Skolens Brug.

Professorerne ved Bygningsskolen skulde skifte maanedligt, og hver Mandag give Lectioner i Skolen.

Professorerne i Perspectiv, i Geometri og i Anatomi skulde hver Uge en Time holde Forelæsninger førend Tegneunderviisningen.

Efter 10 Aars Tjeneste skulde Recteurerne og Professorerne i Kunsterne fratræde og da blive Olde-Recteurer og Olde-Professorer, uden Løn, men med deres Rang.

Æresmedlemmer maatte med Præsidis Samtykke vælges indtil et Antal af otte, og de skulde have Stemmeret.

I Forsamlingerne skulde Directeuren have Sæde paa høire Side af Præses; næst ham den maanedhavende Recteur, Olde-Directeuren, Olde-Rectorer, Olde-Professorerne, Kunst-Professorerne, Akademi-Raaderne, Professorerne i Videnskaberne. Paa venstre Side af Præses Æresmedlemmerne.

Medlemmerne skulde efter deres Antagelses-Rang tage Sæde i Række bagved Officiales og Æresmedlemmerne. De skulde have Tilladelse at indfinde sig i Forsamlingerne, men ikkun indbydes til Generalforsamlingerne og da kun have Stemme, naar der voteredes angaaende Tildelelse af en stor Præmie.

Officiales skulde have Rang med virkelige Cancelliraader, og Medlemmerne Ret til at føre Titel af »Kongelige«. Til Akademister skulde ikke blot, — som hidtil, — antages

Historiemalere, Billedhuggere, Architecter, Kobberstikkere og Medailleurer, men for Fremtiden ogsaa Kunstnere i de speciellere Fag. Dog skulde Professorer ved Modelskolen ikke vælges imellem Historiemalere og Billedhuggere alene, men ogsaa mellem Bataillemalere, Portraitmalere eller Kobberstikkere.

De andre Medlemmer, som saaledes ikke kunde blive Professorer, skulde som Akademi-Raader kunne blive Officiales og da nyde Ære og Fortrin i Lighed med Professorerne, men ikke have Løn.

For at blive Medlem af Akademiet skulde en Kunstner henvende sig med sit Arbeide til en af Officiales, som kunde gjøre Forestilling derom i Akademiets Forsamling, hvor det da skulde besluttes, om man vilde lade sig Arbeidet forevise, og i dette Tilfælde ved Stemmegiven afgjøre, om Forsamlingen vilde give et Sujet til Antagelsesstykket.

Naar vedkommende Kunstner da havde forelagt et Udkast til sit Antagelsesstykke, og dette var bifaldet, vilde man imødesee selve Arbeidet og underkaste det Votering.

Guldmedaillen, som hidtil aarligt var udsat, een i hvert af de tre Hovedfag, og særskilt, naar der havde meldt sig Kobberstikkere eller Graveurer, skulde nu aarligt udsættes, to i hvert Fag, en større og en mindre.

Concourserne til disse Guldmedailler skulde aabnes hvert Aar den 1ste Februar. Der indrømmedes Kobberstikkerne sex Maaneder til deres Arbeider; de Andre kun to Maaneder. Concourenterne skulde udføre deres Arbeider i dertil indrettede og aflukkede Loger.

Den 31te Marts skulde Concoursarbeiderne være udstillede til Akademiets Bedømmelse i den næste Forsamling.

Af Sølvmedailler skulde der hvert Quartal udsættes een større og een mindre. Desuden skulde der i Modelskolen concoureres om de øverste (de bedste) Pladser i Skolen, næstefter dem, som allerede havde vundet Medaille.

Af indfødte Historiemalere, Billedhuggere, Architecter og Kobberstikkere skulde aarligt fire reise i Udlandet som Kongelige Pensionairer i fulde 6 Aar. Ved deres Tilbagekomst skulde de have at forevise Arbeider, for at antages til Medlemmer.

Medlemmer af Akademiet skulde det være forbeholdt, at kunne nedsætte sig som Malere, Billedhuggere, Bygmestere eller Kobberstikkere i Kjøbenhavn, i Lighed med dem, som førend denne Fundats Bekjendtgjørelse, havde practiseret under de i Staden oprettede Laug. Enhver, som i Akademiet havde vundet en stor Sølvmedaille, skulde, uden anden Tyngde end at tage Borgerskab, kunne nedsætte sig som »privilegeret Frimester.«

Al Handel med Kunstgjenstande skulde være stillet under Akademiets Tilsyn.

De maanedhavende Professorer skulde for hver Maaned, de stillede Modellet, nyde 25 Rd. Professorerne i Bygningsskolen, i Lighed hermed, 50 Rd. aarligt. Professorerne i Videnskaberne skulde nyde en aarlig Gage af 200 Rd. Secretairens Gage var allerede tidligere fastsat til 300 Rd. aarligt.

Forøvrigt vilde Hans Majestæt, paa allerunderdanigst Forestilling, forøge, forbedre, efter Befindende og efter Tidernes Omstændigheder forandre, hvad der til Akademiets Forbedring eragtedes tjenligt.

Den store Model til Heststatuen paabegyndes.

(1758—59).

Man havde beregnet, at Støbningen af Heststatuen skulde finde Sted senest i 1758, men dette Aar var næsten forløbet, og Saly var endnu ikke færdig med den lille Model.

Omsider var han i November d. A. saavidt med dette Forarbeide, at han, den 22de denne Maaned, kunde modtage Hans Majestæt paa Charlottenborg til allerunderdanigst Præsentation af sit Arbeide.

Ved denne Leilighed var den tiaarige Prinds Christian med i Kongens Følge. Kunstneren, som af de tidligere nævnte Grunde havde seet sig nødsaget til, hvad Proportionen angik, at gjøre en lille Afvigelse fra Sandheden, overraskedes, som han fortæller[1]), under dette Besøg af det »jugement«, den unge Prinds her lagde for Dagen. Idet Kronprinds Christian saae Modellen, henvendte han sig til Saly med den Bemærkning: »Cela est fort beau, mais vous avez fait mon Papa plus grand qu'il n'est?« — hvilken Bemærkning af Prindsen senere kunde tjene dem til Svar, som fandt, at han havde gjort Kongens Figur for liden.

Nu blev der, i 1759 gjort Forberedelser til Modeleringen af den store Model.

I Charlottenborgs Have, ligeudenfor den bekjendte Havesal i Slottet, blev der opført et stort Studio af svære Tømmer- og Jernforbindinger, med store Vinduer foroven, og i dette Rum begyndte Kunstneren i Løbet af Sommeren 1759 Mode-

---

[1]) Saly, Descript. de la Statue Equestre.

leringen af den colossale Heststatue. Dette Arbeide optog det Meste af de tre paafølgende Aar.

At han imidlertid ikke her har arbeidet uden den tilbørlige Bistand af Medhjælpere, fremgaaer noksom af det Kongl. Danske Asiatiske Compagnies Regnskaber.

Til Tegnere, Snedkere, Smedde o. desl. udbetaltes i Arbeidsløn en Sum af 5363 Rd. og til Haandlangere 4488 Rd.

Foreløbigt bemærke vi her, at, førend det endnu var kommet saavidt med Modellen, at der kunde tænkes paa Støbningen, havde Compagniets Casserer udbetalt til Monumentet en Sum af 116,000 Rd.

Kunst-Akademiet.

(1758—59).

Af den ny Organisation i Akademiet, der var bragt tilveie under saamegen Rivning og Skrivning, mærkede man i de følgende Aar ikke nogen Forandring i Sagernes sædvanlige Gang. Noget, der saae ud som en »Recteur« eller »en Akademiraad«, forekommer ikke engang af Navn, endnu mindre en Olde-Directeur, saameget mindre som Professor Saly stadigt lod sig gjenvælge, naar hans Directionstid var udløben, saa at der tilsidst neppe var Tanke om Muligheden af en Olde-Directeurs Tilblivelse.

Det Eneste som skete i 1758 med Hensyn til de mange oprettede Embeder, var, at Professoraterne i Anatomi og

Geometri bleve besatte med tvende, ved Hoffet velanseete, Mænd, Livlægen Berger og Kronprindsens Lærer, Genferen Reverdil.

Som Medlemmer blev der i dette Aar optaget to, franske Portraitmalere, Le Lorrain, der som Keiserlig russisk Hofmaler begav sig over Kjøbenhavn til St. Petersborg, hvor han døde Aaret efter, og Jean Louis le Tocque, som opholdt sig et Par Aar i Kjøbenhavn, førend han i 1760 begav sig til St. Petersborg, for at male Keiserinde Elisabeths Portrait. Senere, i 1762, vendte han tilbage til Kjøbenhavn, hvor han malede et Portrait af Frederik den Femte.

Mærkeligere blev det næste akademiske Aar, 1759, derved, at den førstudsendte Pensionair, Billedhuggeren Johannes Wiedevelt, vendte tilbage fra Udlandet. Efterat han i Forsamlingen d. 30te Marts havde fremstillet sit Arbeide: En siddende Herkules, blev han strax, i samme Forsamling, optagen til Medlem.

Denne Kunstner, som allerede før Akademiets Indstiftelse var bleven udsendt med kongelig Understøttelse og siden var Akademiets Pensionair, synes i en ualmindelig høi Grad at være bleven beskyttet fraoven.

I Akademiet vakte det Sensation, da han i en af de først paafølgende Forsamlinger (d. 9de Juni, 1759) fremlagde sit Udkast til et Gravmonument over Kong Christian den 6te, hvilket Hans Majestæt Kongen havde overdraget ham at udføre til Roeskilde Domkirke.

I dette Aar udsendte Akademiet to Pensionairer, den allerede tidligere omtalte Historiemaler, Jens Pedersen Lund, og Billedhuggeren Carl Frederik Stanley, en Søn af Professoren. Begge begave sig til Paris, hvor de traf sammen med Architecten Harsdorffer.

Iøvrigt have vi her kun at tilføie, at Professor Louis Henry Jardin, den yngre af Brødrene, afgik ved Døden den 2den Nov., hvorved Professoratet i Perspectiv blev ledigt.

Heststatuen.

(1760—63.)

Med Aaret 1760 nærmede sig atter en Jubelfest. Den 18de October skulde høitideligholdes som Hundredaarsdagen efter Souverainitetens Indførelse, og iblandt Festlighederne var Nedlæggelsen af Grundstenen til Monumentet paa Frederikspladsen berammet.

Her var der i det forløbne Aar gjort de nødvendige Forberedelser, og medens Saly endnu arbeidede paa den store Model og Mr. Pierre Gor forberedede Støbningen paa Gjethuset, var det overdraget Hof-Theatrets Maskinist, Joseph Zuber, at construere de Maskinerier, som udfordredes baade i Støberiet og ved den paafølgende Transport og Opstilling af Statuen.

Den 18de October 1760 nedlagde Præses for det Kongl. Asiatiske Compagni, Grev Moltke, Grundstenen paa Frederikspladsen, og Compagniet havde i denne Anledning ladet præge en Medaille.

Man havde ønsket, at denne Medailles Avers skulde bære et Billede af Monumentet, men Tiden tillod det ikke; Medailleuren maatte indskrænke sig til Kongens Brystbillede; formodentligt benyttede han et tidligere udført Stempel; Reversen

af Medaillen bar kun Indskriften: »Danorum Felicitatis Monumentum.»

Exemplarer i Guld, Sølv og i Bronze af denne Medaille bleve nedlagte tilligemed de gangbare Mynter og en Bronzeplade med en latinsk og en dansk Indskrift[1]).

Baade i Atelieret paa Charlottenborg og i Støberiet paa Gjethuset fortsattes nu det Øvrige, uden at man mærkede Noget dertil, førend to Aar efter, da Saly indbød Compagniets Directeurer til et Besøg, for at præsentere den store Model. Dette fandt Sted paa Charlottenborg, den 11te Januar 1762.

Tilsyneladende ventede man altsaa nu kun paa Mr. Gor, og da det Offentlige i 1763 blandede sig med Utaalmodighed i Sagen og gjorde haarde Udfald mod de to, fremmede Kunstnere, som aldrig kunde blive færdige, henviste Saly til Gor, og Gor til Saly, som dog nok endnu ikke var ganske færdig med Modellen.

Omsider besluttede Compagniets Direction, for at klare Sagerne, at sammenkalde Interessenterne til et Møde med Directeur Saly, og dette fandt Sted i Compagniets Huus paa Christianshavn, den 30te Marts 1763.

I denne Forsamling udtalte Saly sine Beklagelser over de ufordeelagtige Rygter, der vare satte i Omløb, — som om han, for de aarlige Indtægters Skyld, skulde have drevet Sagen i Langdrag!, og udbad sig af Directionen Leilighed til at besvare de Spørgsmaal skriftligt, som man i denne Anledning vilde forelægge ham.

Under 4de Juli s. Aar blev en saadan Leilighed forundt ham, idet Compagniets Direction forelagde ham en Prome-

---

[1]) Schlegel, Samml. z. Gesch. Dänem. I. 2 Pag. 23.

moria, hvilken han derefter vidtløftigt besvarede, krænket over den Uret, man lod ham vederfare.

Da vi allerede tidligere have omtalt de Summer, der medgik til Arbeidet paa Charlottenborg, ville vi ikke heller forbigaa at anføre et Par Exempler paa, hvilke Summer, der requireredes til Støberiet paa Gjethuset. Saaledes blev det senere udhævet af Regnskabet, at Mr. Gor havde beregnet sig 225 Rd. for 1000 ℔ forarbeidet Jern, hvoraf han havde forbrugt 670 Sk℔. 8 L℔. og 15 ℔. Regningen, som udbetaltes ham paa den ene Artikel: »*Støbt Jern*«, blev ham udbetalt med 48,242 Rd.

En Regning paa Isenkram, »*saasom Brevtasker File, Huggejern* o. desl. leveret til Støberiet« beløb sig til en Sum af 11,899 Rd. 2 Mk. 14 Sk.

Mr. Gors egne, indgivne Regninger for Omkostninger »*til diverse Arbeidsfolk*« androg 39,148 Rd. 4 Mk. 13 Sk., og dette endda foruden, hvad de fem, franske Arbeidere, han førte med sig, havde kostet i maanedlige Gager, — en Sum af 23,474 Rd. 12 Sk.

Foruden Mr. Gors øvrige Indtægter nævnes ogsaa, som Æquivalent for hans og hans Kones Pensioner, 8625 Rd.[1])

---

[1]) Kjøbenhavns Skilderi 1809 Nr. 76.

Kunst-Akademiet.

(1760—63).

Akademiet havde ikke længe været beæret med et kongeligt Besøg. I de første Maaneder af 1760 havde Hans Majestæt været syg, og Aaret derefter befandt han sig ikke bedre.

Directeuren bevirkede derfor igjennem Præses, at de unge Prindser, Kronprinds Christian og Arveprinds Frederik, dette Aar, 1761, skulde beære Akademiets Festdag i deres høikongelige Faders Sted, og da de indfandt sig, hilsede Directeuren dem i en ziirlig Tale, der paa det naadigste blev besvaret af Kronprindsen.

Den gamle Professor Stanley var afgaaet ved Døden; et Professorat i Sculpturen var altsaa ledigt, og nu var det den danske Billedhugger, Johannes Wiedevelt, der stod nærmest og i Forsamlingen den 16de April blev udvalgt til at tage Sæde imellem de udenlandske Professorer.

Den Portraitsamling, som Akademiet endnu jevnligt forøger med Billeder af dets Professorer, blev i dette Aar grundlagt.

Professor Nattier havde som udenlandsk Medlem i 1763 indsendt sit Receptionsstykke, et Portrait af Maleren le Tocque, og fra Pensionairen i Rom, Peter Als, indkom en Copi af Le Lorrains's Portrait, som opbevaredes i det franske Akademi i Rom, af hvilket Als ved sin Udreise var bleven beordret at indsende en Copi.

I Anledning af disse, saaledes indkomne, Billeder bragtes det i Erindring, at Professor Pilo stod i Gjeld til Akademiet for et Receptionsarbeide. Han lovede derfor nu, at han, foruden Directeur Saly's og Professor le Clerc's Portraiter,

ogsaa vilde indsende sit eget, og i Anledning af alle disse indkomne og forventende Portraiter tog Akademiet den Beslutning for Fremtiden, at naar en Portraitmaler blev optagen som Medlem, skulde han, til Forøgelse af Portraitsamlingen, male Portraiter af to af Akademiets Officiales, hvilke skulde være Akademiets Eiendom.

Iblandt Akademiets Medlemmer var for et Par Aar siden en svensk Kunstner bleven optagen, der paa en Maade tidligere var bleven naturaliseret. Det var Bataillemaleren Mandelberg. Ved Bekjendtskab i Paris med Legationssecretair Wasserschlebe var han som ung, reisende Kunstner bleven anbefalet til den danske Regering, der i adskillige Aar understøttede ham til en Reise i Italien. Efter sine tilendebragte Studier indfandt han sig i Kjøbenhavn og blev der i 1759 optagen til Medlem af Akademiet. Da det nu fra Dresden indberettedes, at Professor Petzholdt, fra hvem man Intet havde hørt siden hans pludselige Afreise, var afgaaet ved Døden, blev altsaa et Professorat ledigt til Besættelse, og hertil valgtes Mandelberg[1]).

[1]) Af et Brev, som den danske Legationspræst i Paris, Schreiber, under 25de Mai 1753, skrev til Wasserschlebe i Kjøbenhavn, erfare vi, hvorledes det er gaaet til, at denne unge Maler, født i Stokholm 1731, er bleven dansk Pensionair i Italien og siden Medlem af Akademiet i Kjøbenhavn.

Den danske Medailleur Arbien havde under sit Ophold i Paris, 1752—53, sluttet Venskab med Mandelberg, som arbeidede der under Boucher, understøttet fra Hjemmet af fire Privatpersoner. For at vinde ham for Danmark, havde Arbien skrevet om ham til Pilo, og det foreliggende Brev fra Pastor Schreiber gaaer ud paa at understøtte denne Sag hos Wasserschlebe og hos Bernstorff.

Det hedder i dette Brev, at Mandelberg »engagirt sich ewig Däne zu seyn« og tilbyder, imod at nyde aarlig Understøttelse, at oversende Kongen fire Malerier aarligt i den Tid, han er i Udlandet. Han omtales som en stille og vakker, ung Mand, der med meget Talent dyrker Bataillemaleriet.

Heststatuen, færdig i Model.

(1764.)

Ved Begyndelsen af 1764 var den store Model aldeles færdig fra Saly's Haand, og den 3die Febr. førte han, efter en Forsamling, alle Professorer og Medlemmer ned i sit Studio, for at fremstille sit Værk for Akademiet. Den af denne Forsamling udtalte Dom var Kunstneren saa behagelig, at han begjerede den tilføiet Protokollen; den sluttede med de Ord: »at naar man lignede dette Kunstværk lige med Alt det fuldkomneste af det Slags indtil denne Tid, maatte man sige, at der Intet var til, der kom det nær«.

Saly erklærede nu, at da hans Model var færdig til at afleveres til Støberiet, maatte han tænke paa sin Hjemreise, og fremkom med en Fordring paa Skadesløsholdelse for den Tid, han var bleven opholdt her i Kjøbenhavn længer, end det fra først af havde været paatænkt.

Men ved denne Leilighed blev han gjort opmærksom paa, hvad han i de sidste Aar ganske syntes at have glemt, at han endnu langtfra ikke var færdig med det Arbeide, han havde paataget sig, og at man endnu forventede, at han vilde paabegynde de andre Dele af det approberede Monument, nemlig de fire Statuer, som skulde omgive Fodstykket.

Denne Fordring var dog vel kun paa Skrømt; man var neppe tilsinds, efter alt det, der var passeret, at gjøre denne Paastand gjældende, og det viste sig ogsaa snart, at Kunstneren overalt fandt et aabent Øre, da han yttrede, at man, ved at renoncere paa disse »accessoires«, vilde kunne undgaa

betydelige Udgifter. Han blev derfor opfordret til at indkomme med et Forslag til, hvorlunde disse kostbare Tilsætninger kunde undværes.

Dermed blev Sagen henstaaende for dette Aar.

Kunst-Akademiet.

(1764).

Pensionairerne Peter Als og Harsdorffer vare vendte tilbage fra deres Reiser.

Als, som var udsendt i Sommeren 1756, var allerede samme Aar, i November, ankommen til Rom, hvor han, ifølge sin Instrux, præsenterede sig for Directeuren ved det franske Akademi, Natoire, hos hvem han i nogen Tid arbeidede, indtil han fik en Plads i Raphael Mengs's Atelier. Først efter nogle Aars Forløb hjemsendte han et af ham selv componeret Maleri, Semiramis, med Begjering om at maatte reise til Neapel, for at studere de der opgravede Oldsager. Dette bifaldtes, og for Resultatet af disse Studeringer aflagde han Regnskab i et Maleri, Cæsars Besøg hos Cleopatra, i hvilket han havde gjort en saa rigelig Anvendelse af de Oldtids Gjenstande, han havde seet, at han endog havde fundet det nødvendigt, at ledsage det hjemsendte Billede med en omstændelig Forklaring. Senere indsendte han fra Rom Coreggios berømte Nat[1]) og det allerede omtalte Portrait

[1]) Malet i Dresden, paa Udreisen til Rom.

(Le Lorrains). Men da Tiden nærmede sig, at hans Reiseaar vare udløbne, ansøgte han om Forlængelse og vedlagde Ansøgningen den Erklæring fra Raphael Mengs, at han, for at blive Historiemaler, endnu maatte blive i Rom i to Aar og dertil have Stipendiet forøget til 500 Rd. aarligt. Akademiet indlod sig ikke paa dette, og Følgen var, at han i Sommeren 1762 maatte vende hjem som Portraitmaler.

Casper Frederik Harsdorffer var som Pensionair fra Akademiet, i October 1757, afreist til Paris, hvor han opholdt sig stadigt i fem Aar. Herfra indsendte han, under 20de Septbr. 1761, sex Projecter, nemlig: Et Begravelsescapel, Et kongeligt Begravelsescapel, En Entrée til et Palais, Et Landhuus eller Belvedere, En Stadsport og Plan og Opstalt til en Hoved-Indgang for et Kongeligt Theater.

Han havde forladt Paris den 12te Juni 1762 i Selskab med Maleren, Jens Pedersen Lund, og den 4de Juli indskibede begge Pensionairer sig i Marseille, for at gaa til Livorno. Men underveis blev Skibet jaget af en tyrkisk Sørøver og undgik Faren med Nød og neppe, ved at ty ind under en lille Ø (?). Her synes de Reisende at have forladt Skibet og at være blevne opholdte i flere Maaneder, thi først i November s. A. naaede de til Rom i en hjælpeløs Forfatning, blottede for Alt. Men tillykke havde Peter Als forsynet dem med et Par Anbefalingskrivelser til franske Akademister i Rom, saa at de her bleve godt modtagne og hjulpne indtil videre. Men under disse Omstændigheder maatte Harsdorffer Aaret efter vende tilbage til Danmark.

I Forsamlingen d. 8de August 1764 bleve disse to Kunstnere, Als og Harsdorffer, optagne som Medlemmer.

Peter Als leverede for Receptionen Portraiter af Professorerne Preisler og Jardin.

Harsdorffer havde faaet til Opgave for Receptionsarbeidet: Et Kongeligt Palais, hvorved det var bemærket at »Akademiet ei har bundet ham til Noget, men ladet ham have Frihed til at give sit Genie Tøilen.«

At Akademiets Skoler allerede paa denne Tid ere blevne besøgte af et betydeligt Antal unge Mennesker, fortjener ogsaa at bemærkes. Protokollen omtaler under dette Aar førstegang Elevernes Antal. Det var i dette Aar 216; nemlig 20 i Modelskolen, 8 i Gipsskolen, 30 i Bygningsskolen, 28 i Frihaandsskolen, og 130 i »den første Begyndelsesskole.«

Om Fodstykket til Heststatuen.

(1766).

Af den Forlegenhed, hvori Saly befandt sig med de fire, colossale Figurer, hjalp han sig, ved at faae Sagen indbragt for Kongen selv. Et Rescript af Juni d. A. befalede, at disse Figurer, paa Grund af Bekosteligheden, skulde bortfalde, og at der i deres Sted maatte anbringes fire Basrelieffer.

Dette var efter Kunstnerens eget Forslag, og han overtog nu selv, i fire Compositioner allegorisk at fremstille Frederik den Femtes Fortjenester af Videnskaberne, af Kunsten, af Manufacturerne og af Handelen.

Men han kom ikke videre hermed, end at han fik et af disse Basrelieffer modeleret, og dette have vi fra hans egen Haand — paa Papiret.

»Kongen iført romersk Dragt», saaledes beskriver han det[1]), »rækker, mild og værdig, de tre Kunster Haanden, idet de forenede nærme sig. Med den venstre Haand viser han dem de hæderlige Belønninger: Laurbærkrandse, Ordener, Penge, m. m. hvilke Sager ligge paa en Colonne, — Varighedens Symbol. Bagved Kongen sees Minerva, som inspirerer ham; ved hendes Side Fredens Gudinde, samt en Løve og et Faar, som fredeligt hvile tilsammen. Imellem Gruppen og Kongen var et Overflødigheds Horn anbragt, »pour signifier, que l'abondance est fille de la paix et mêre des arts.«

Men det synes at være blevet herved. Til at udføre dette og de tre andre paatænkte Arbeider levnedes der ham ikke den Ro, han behøvede. Fra Frankrig paaskyndede man nu, som det hed, hans Afreise; hans Statue af Ludvig den Femtende i Vincennes ventede paa »les accessoires«, og der var derhjemme udkommet et Skrift[2]), hvori han for denne Sags Skyld blev haardt angreben; — han maatte altsaa nu reise; om en føie Tid vilde han indfinde sig igjen, naar Mr. Gor var færdig med Støbningen og muligen et Efterarbeide paa Statuen blev fornødent.

Desuagtet kom han dog ikke til at reise endnu. For at kunne frigjøre sig, havde han rimeligviis maattet finde sig i pecuniaire Opoffrelser, og saadanne var han ikke sindet at underkaste sig.

---

[1]) Saly, Descript. de la Statue Equestre. pag. 15.
[2]) Traité des monumens, érigés à la gloire de Louis XIV, par Patté.

Kunst-Akademiet.

(1765—66.)

Akademiet beholdt altsaa sin Directeur og fortsatte i al Stilhed sine Forsamlinger og Øvelserne i Skolerne, uden at noget Andet fremhæver sig i dette Aar, end at Eleven, Nicolai Abildgaard, vandt den mindre Guldmedaille for et Maleri: Davids Triumf.

Aaret var hengledet indtil den 31te Decbr. da Akademiet forsamledes til den ceremonielle Nytaars-Gratulation.

Præses havde ikke indfundet sig, og Rygtet gik, at Hans Majestæt, som i længere Tid havde været syg, nu var i en meget betænkelig Tilstand. Under disse Omstændigheder var der ikke engang Udsigt til, at Akademiet næste Dag turde foruleilige Præses med den skyldige Gratulation.

Man skiltes altsaa ad, og, da Akademiet næstegang, den 13de Januar 1766, samledes, indløb en Skrivelse fra Justitsraad Wasserschlebe, der ikke selv kunde indfinde sig, af hvilken det erfaredes, at man havde al Grund til at befrygte, at Kongens Dage vare talte. Men »Kongen er død! Kongen leve!« saaledes hed det nu ogsaa her. Forhandlingerne vendte sig nu om til det Spørgsmaal, hvad der vilde være at iagttage, hvis Hans Majestæt, som det antoges, skulde hensove i denne Nat, og der besluttedes for dette Tilfælde, at man næste Formiddag in corpore vilde indfinde sig ved Proclamationen af den unge Konges Tronbestigelse.

Og saaledes skete det.

Da Akademiet atter forsamledes d. 23de Januar, fremlagde Harsdorffer sine Tegninger til Katafalken ved den

forestaaende Sørgehøitid[1]), og Directeur Saly holdt i Akademiet en Sørgetale, som var vendt mod den opgaaende Sol, idet han foreslog, ufortøvet at indgive en allerunderdanigst Ansøgning til Hans Majestæt, Kong Christian den Syvende, om Stadfæstelse paa Fundatsen og Privilegierne, hvilket allerunderdanigste Andragende endnu i samme Forsamling blev udfærdiget, forat Justitsraad Wasserschlebe strax kunde tage det med sig og faae det vel anbragt.

Professor Reverdil var ogsaa tilstede, for at nedlægge sit Professorat i Geometri; han var nu udnævnt til Lecteur hos den unge Konge og kunde som saadan ikke overtage Forretninger i Akademiet. I hans Sted valgtes Professor Schlegel.

Det første Mærkelige, der skete i Akademiet i den ny Konges Tid var, at baade Maleren Peter Als og Architecten Harsdorffer, den 9de April 1766, bleve valgte til Professorer, førstnævnte ved Modelskolen, sidstnævnte i Perspectiven, hvilket Professorat havde staaet ledigt siden den yngre Jardins Død.

---

[1]) I Jardins Værk over Frederiks Kirken findes vedhæftet en af ham udført Composition til Katafalken; maaskee har denne fortrængt Harsdorffers.

Heststatuen.

(1766).

Frederik den Femtes Død, den 13de Januar 1766, kunde ikke hengaa uden Følger for Saly's fremtidige Forhold.

Dette viste sig dog først noget senere. Strax efter Katastrophen sporedes en vis Taushed ihenseende til Alt, hvad der angik Monumentet, og Spørgsmaalet om Basrelieflerne blev nu, til Kunstnerens Overraskelse, saameget lettere løst, som der i August Maaned indløb en kongelig Befaling, ifølge hvilken disse skulde udelades og i deres Sted paa Piedestalen anbringes Inscriptioner paa Bronzetavler.

Ihvorvel det tør være uden for al Tvivl, at jo denne kongelige Befaling passede aldeles med Kunstnerens Ønsker og maaskee endogsaa var foranlediget af ham selv, klagede han dog nu over »le cruel effet«, og over, at han skulde see sit Kunstværk saaledes Stykke for Stykke sønderlemmet, — et Værk, hvori netop Harmonien var saa beregnet. Men i det samme Skrift[1]) hvori han yttrer sig saaledes, trøster han sig dog med, at hans (!) Indskrifter — (mes inscriptions) ikke alene tilstrækkeligt ville udtale Basreliefernes Tanker, men endogsaa tale tydeligere og fuldstændigere til Folket, — de ere nemlig skrevne paa Latin, — om Monarchens store Fortjenester, — ja, han var endog saa henrykt ved Tanken om disse Inscriptioner paa Bronzetavler, at han udbryder: »Je me dépouille de l'Artiste — et je vois comme particulier & comme ami de l'humanité, ces recueils de fait placés au pied de mon bienfaiteur.«

---

[1]) Saly, Descript. de la Statue Equestre. Copenh. 1771. 8.

Ja, saa stor var hans Glæde, over at være bleven fri for disse Basrelieffer, at han med Begeistring tænkte sig de svære Bronzetavler, engang, naar Alt var færdigt, — baarne af Magistraten og Borgerne, under Pauker og Trompeter, fra Raadhuset til Amalienborg, hvor de skulde hænges op paa Piedestalens Sider.

Kunst-Akademiet.

(1767).

Den 30te Marts 1767 havde Akademiet den Ære at modtage den unge Dronning, Caroline Mathilde, og det manglede ikke fra Directeurens Side paa en festlig Tale i denne Anledning.

I Figursalen havde Akademiets Medlemmer opstillet deres Kunstsager, deriblandt et Portrait, malet af Als efter Æresmedlem Grev Schmettau, til Portraitsamlingen.

Men hvad der især syntes at interessere Dronningen, var at besøge den concourerende Kobberstikker, Lymann, i hans Loge, da det, som det hedder, fornemligt havde været Hendes Majestæts Ønske, at see hvorledes man stikker i Kobber.

Iblandt de i de senere Aar hjemkomne Pensionairer vare ogsaa Medailleurerne Johan Heinrich Wolff og Daniel Jensen Adzer; begge vare blevne agreerede; den Førstnævnte skulde for Receptionen udføre Stemplerne til en Medaille i Anledning af Akademiets Tiaarsfest; den Anden havde faaet den Opgave, at skjære Stemplerne til en Medaille til Ære

for Akademiets Præses, Grev Moltke. Disse Medailler vare nu færdige og begge Kunstnere optagne som Medlemmer.

Efter Overlæg med Præses havde Akademiet besluttet, at et Exemplar af Wolffs Medaille, som paa Aversen bar Kongens Portrait og paa Reversen Ordet: »Decennalia« i en Krands, skulde udpræges i Guld, for at overrækkes Majestæten.

Men efter hemmelig Raadslagning havde Akademiet i Forsamlingen d. 31te August bésluttet, at Adzers Medaille, som bar Grev Moltkes Portrait, ligeledes skulde udpræges i Guld, men paa Professorers og Medlemmers Bekostning, og at dette Exemplar af denne Medaille skulde overrækkes Greven.

Om Morgenen den 3die Septbr. indfandt Directeuren sig i Hans Excellences Palais, for at overbringe den Medaille, der skulde overrækkes Hans Majestæt; — men Akademiet var in corpore fulgt med Directeuren, og den anden Medaille, som var udpræget til Ære for Præses, overraktes nu i de Tilstedeværendes Navn af Professor Saly.

Saamegen Opmærksomhed fra Akademiets Side kunde ikke længe blive uden Virkning. Sex Dage derefter, — det var den 9de Septbr. 1767, — lod Præses Akademiet sammenkalde, og nu var Touren til ham at overraske.

I en høitidelig Tale forkyndte han, at han havde et kongeligt Budskab at overbringe.

Det havde allernaadigst behaget Hans Majestæt at confirmere Akademiets Fundats og dets Privilegier, men af særdeles kongelig Naade havde det behaget Allerhøistsamme, at forøge den, Akademiet bevilgede, aarlige Sum af 2400 Rd. til — 5000 Rd. aarligt, hvoraf det Fornødneste for Fremtiden kunde udredes.

Men ikke dette alene!

De tjenende Kunstnere, saavel Professorerne som Medlemmerne, skulde herefter have Løn for deres Arbeide, og for Enker efter de Kunstnere, som havde gjort sig fortjente af Akademiet, skulde der i Fremtiden ogsaa blive sørget.

»Til den Ende« — hed det i det kongelige Budskab, som Greven meddeelte, — »oprette vi for bestandigt en anden, aarlig Fond af 6000 Rd. til femten vedvarende Pensioner for Malere, Billedhuggere, Architecter og Kobberstikkere, for derved desmere at befordre disse Kunsters Flor og Opkomst.«

Disse Pensioner skulde, ifølge det, nogle Dage senere emanerede, kongelige Rescript af 25de Septbr. 1767, være:

Sex Pensioner à 600 Rd. aarligt til Akademiets Officiales, som ere Kunstnere.

Sex Pensioner à 300 Rd. til saadanne Kunstnere, som ved deres Tilbagekomst fra Reiser, blive optagne i Akademiet, saaledes at naar et Medlem oprykker i en Professorpost, beholder han denne Pension, indtil en høiere bliver ham ledig.

Og endelig tre Pensioner à 200 Rd. aarligt til Enker efter Officiales, som have erhvervet mest Berømmelse, »hvilke Pensioner« — tilføies der, — »gives til Understøttelse for Enkerne og til Erindring af Deres Mænds Fortjenester.«

Akademiet skulde selv efter Overlæg og ved Votering distribuere disse Pensioner, altsom de bleve ledige, og Hans Majestæt vilde da ved saadan Leilighed i et Brevèt, udtrykkeligt udtale, »at eftersom Akademiet havde holdt dem, (de Indstillede) for at være de habileste og de, som mest fortjente den ledige Pension, saa have Vi til-

kjendt dem samme, for at distingvere dem og for at lønne deres Fortjenester.«

Efter denne, for det overraskede Akademi saa glædelige, Forkyndelse samlede Præses alle de Tilstedeværende i sit ny Palais til et stort Middagsmaaltid, og Ingen tvivlede om, at der jo nu vilde frembryde en skjøn Dag over den unge Kunst i Danmark.

Heststatuen støbes.

(1768.)

Efterat man i Begyndelsen af Aaret 1768 havde faaet Modellen afformet, og Alt var forberedet til Støbningen af denne Masse, — den var beregnet til en Vægt af 40,000 ℔, — blev Dagen bestemt til den 2den Marts.

Mr. Gor, der var bleven udnævnt til Kongl. General Commissair, forestod selv Støbningen og dirigerede Alt i Overværelse af det Kongelige Asiatiske Compagnies Direction og dets Præses, Grev Moltke.

Støbningen var tilendebragt i nogle faa Minutter, og Alt var gaaet saa heldigt, at der for Øieblikket maatte være grundet Haab om det heldigste Udfald.

Men senere, da Statuen var bleven tagen ud af Formen, yttrede Professor Saly sig dog misfornøiet med Mr. Gors Arbeide, fordi der, især ved Figurens og Hesten Hoveder, vare Feil, som vilde kræve meget Arbeide ved Ciseleringen. Han beklagede sig over, at han derved endnu for en længere Tid vilde blive opholdt her, uagtet det var ham saa vigtigt, snart at kunne tiltræde Hjemreisen.

Disse Beklagelser naaede snart den heftige og brutale Landsmands Øren og gave Anledning til en Scandale, der tildrog sig den 4de Juli 1768 paa Kjøbenhavns Gader.

Vi ville her lade en Samtidig fortælle, naar vi blot korteligen have meddeelt, at Geheimeraad Luxdorff paa den nævnte Dag skrev i sin Skriv-Calender: »Gor prygler Saly med en Tamp.« [1])

Carsten Niebuhr skrev et Par Dage efter, d. 8de Juli, til sin Ven Temler: »En Nyhed fra Kjøbenhavn, hvilken for »et Par Dage siden tildrog sig, ommeldes formodentlig ogsaa »i andre Breve, nemlig at Monsieur Gor, (General-Krigs-»Commissair) offentlig med en Tamp har gjennempryglet som »en Matros sin Landsmand Mr. Saly [2]), for dennes Bag-»vaskelser, at den første havde støbt Statuen saa slet, at »han (Saly) vilde behøve lang Tid til igjen at corrigere »Feilen. De Herrer Jurister huer det ikke, at Hr. Gor har »været Dommer i sin egen Sag, men i alle Selskaber troer »dog den største Deel, at Hr. Saly vel har forskyldt det. »Det Lystigste ved Begivenheden var, at Hr. Gor har gjort »Forskjel paa Herre og Tjener; thi Hr. Saly's Tjener, som »vilde staa sin Herre bi, havde ikke den Ære at blive tampet, »med blev pryglet med en Stok.«

Hvorledes denne ubehagelige Sag siden endte, for Domstolene eller i Mindelighed, derom have vi Intet forefundet at meddele.

---

[1]) Høst, For Politik og Historie IV. p. 369.

[2]) Saly, var bleven Justitsraad d. 29de Jan. d. A.

Heststatuen opstilles.

(1768).

Et Par Uger efter denne Begivenhed skulde Statuen flyttes fra Støberiet i Gjethuset til den færdige Piedestal, som stod og ventede paa Frederikspladsen.

Man havde allerede tidligere samlet flere erfarne Maskinmesteres Betænkninger om, hvorledes denne svære Masse bedst skulde kunne flyttes; men det Project med Overslag, som Hoftheatrets Maskinmester, Franz Zuber, havde indgivet, blev foretrukket endogsaa for den Betænkning, som var forelagt fra Søetatens Commission.

Det Første, der havde været at foretage i Støberiet, var at indrette et særegent Maskineri, der kunde hæve Statuen og flytte den ud fra det Sted, hvor den stod, efterat Formen var borttagen. Dette skete ved Hjælp af en overliggende Slæde, hvorfra Tømmerforbindingen, der paa alle Sider omgav Statuen, kunde hænge ned. Ved stærke Reeb blev nu Statuen surret fast til Tømmerforbindingen, som ved et velberegnet Maskineri hævedes iveiret ved 60 Matrosers Haandkraft.

Paa denne Maade flyttedes Statuen først 34 Fod ud fra Støbestedet, uden mindste Uheld, skjøndt det hedder, at Maskinen og Bjælkerne knagede saa stærkt under Byrden, at alle Tilstedeværende, undtagen Franz Zuber, mistvivlede om et godt Udfald.

Dette skete den 23de Juli 1768.

Da Statuen paa denne Maade, ved Hjælp af den omtalte Slæde, var baaren ud, sænkedes den ned paa den Bane,

paa hvilken den skulde transporteres videre, og i denne Situation blev den nu staaende indtil den 15de August.

I Mellemtiden havde man forberedet Alt til dens videre Befordring.

Den 16de August 1768, om Morgenen Kl. 5, begyndte altsaa anden Act af Flytningen, i Overværelse af Grev Moltke, General-Gouverneur, Grev Ahlefeldt, Admiral, Grev Danneskjold, Sø-Etatens Bygnings Commission og Directionen for det Danske Asiatiske Compagni.

Statuen, som nu hvilede paa en Slæde med underliggende Ruller, der til Bane havde 40 Fods lange Bjælker, hvilke igjen til Underlag, fra 5 til 5 Fod, havde tværsliggende Bjælker af 15 Fods Længde, blev nu, ved Hjælp af Pæle, som vare nedrammede i Gaderne, og hvortil Spillene kunde befæstes, sat i Bevægelse af 200 Matroser under Franz Zubers Commando.

Da saaledes Frederik den Femte passerede forbi sin kongelige Oldefader, der holdt tilhest paa Kongens Nytorv, saluteredes dette Kongemøde med 27 Kanonskud.

Ved hver tilbagelagt Strækning af 40 Fod gjordes der Holdt, for at de Under- og Overlagsbjælker, der vare passerede, kunde flyttes forud til Banens Forlængelse.

Alt dette optog megen Tid; men om Eftermiddagen Kl. 4 var man dog kommen saavidt, at nu stod Statuen i Bredgaden, ved Hjørnet af Frederiksgaden.

Men her maatte man for den Dag gjøre en Standsning, eftersom Statuen, der var ført forlænds henad Banen, nu ikke alene skulde føres omkring Hjørnet, men ogsaa vendes heelt omkring med Hovederne imod Frederikskirken, i samme Retning, i hvilken den skulde staa, naar den kom paa sit Stade. Denne Vending krævede særegne Apparater og en længere Arbeidstid, end der var tilovers af Dagen.

Næste Morgen aarle begyndte Arbeidet paany, og ved Middagstid nærmede Statuen sig Frederikspladsen.

I Grev Moltkes Palais var Hoffet forsamlet. Kongen var fraværende paa sin Reise, men Enkedronning Juliane Maria og hendes Søn, Arveprinds Frederik, med mange andre fornemme Personer, vare der forsamlede, for fra Altanen at tage dette Skuespil i Øiesyn.

Paa den beskrevne Bane førtes Statuen ligehen paa Siden af det stærke, af Granit og Marmor opførte, Fodstykke, og, da den nu omsider var kommen saavidt, havde man det samme Maskineri i Beredskab, som allerede paa Gjethuset var benyttet, til at løfte Statuen iveiret.

Saaledes hævedes den nu først saa høit, at de tre Jernstænger, som fra Fødderne vare indstøbte i Colossen og skulde sænkes ned i Piedestalen, frit kunde passerer henover. Nu flyttedes den saaledes svævende Heststatue tilside, over Fodstykkets Overflade, Jernstængerne ligeover Hullerne, og, da alt dette var i Orden, firedes paa alle Rebene, og — der stod den!

Den hele Frederiksplads var overalt opfyldt med Tilskuere; en opstillet Bataillon Infanteri gav tre Salver, og fra et af Compagniets nyligt hjemkomne Skibe, Prinds Frederik, der var lagt i Kanalen ligefor Pladsen, lød under mange Flag den dundrende Kongesalut.

Overalt i Byen var der Fest; Charlottenborg, hvor Saly boede, var om Aftenen illumineret, og hos Akademiets Secretair, Biehl, var der, paa Grev Moltkes Ordre og Compagniets Bekostning, foranstaltet, »et stort Tractement[1]).«

---

[1]) Efter Revisorernes Antegnelser havde Illuminationen paa Charlottenborg kostet 1150 Rd. og Tractementet 581 Rd. 1 Mk. 9 Sk.

Directionen for det Danske Asiatiske Compagni havde i denne Anledning ladet præge to Medailler i to forskjellige Størrelser; den største af Wolff, den mindre af Adzer. Paa Begges Averser var Monumentet fremstillet, men fra forskjellige Sider, med samme Omskrift: »Statori. Suo. Ob. »Innum. Benef. P. Soc. Comm. Asiatica. MDCCLXVIII.« Paa Reverserne: »Divo. Frederico. Quinto. Populi. Sui. Patri. Generis. Humani. Amico.«

Den tidligere omtalte Medaille, som var bleven slagen i Anledning af Grundstenens Nedlæggelse, havde kostet Compagniet 2922 Rd. 4 Mk. 6 Sk. Disse to kostede omtrent det Dobbelte, nemlig 5804 Rd. 2 Sk.

Kunst-Akademiet.

(1768.)

I Akademiet imødesaa man nu med stor Forventning Opfyldelsen af det Kongelige Tilsagn; men Haabet er, efter det gamle Ord, en behagelig Frokost, men tarvelig Aftensmad.

Paa denne Tid var en Pensionair, Cornelius Høier, vendt tilbage fra sin Reise et Aar førend Tiden; derved besparede Kassen 400 Rd. I Længslen efter at kunne uddele de forventede Pensioner, besluttede man nu, da man havde disse 400 Rd. til Disposition, at forøge Prof. Pilo's hidtilhafte Pension med 100 Rd. og af de øvrige 300 Rd. at realisere

en af de mindre Pensioner, saa var der dog allerede gjort en Begyndelse.

Men da Spørgsmaalet var angaaende Tildelingen af denne Pension af 300 Rd., og hverken Wiedevelt, Harsdorffer eller Mandelberg hidtil havde haft nogen Indtægt af Akademiet, besluttedes det, at der skulde voteres paa En af disse Tre, som derfor nu skulde aftræde saalænge. Wiedevelt yttrede, idet han vilde forlade Salen, det Ønske, at De Herrer Colleger vilde stemme til Gunst for Mandelberg, og, da dette blev lydeligt bifaldet af Forsamlingen, tillagde man Mandelberg Pensionen.

Dette var, foreløbigt sagt, Alt, hvad der kom Akademiets Professorer, Medlemmer og Enker tilgode af den Kongelige Kundgjørelse af 25de Septbr. 1767!

Den første April 1768 beærede Hans Majestæt Akademiet med sin høie Nærværelse og modtog i Directeurens Tale samtlige Professorers og Medlemmers Taksigelse for den dem tiltænkte, store Naadesbeviisning, og Directeuren udtalte i sin ziirlige, franske Tale, til Kongens Satisfaction og Akademiets Ære, den Phrase: »at de Danske nu allerede kunde bryste sig af, at tælle habile Kunstnere imellem deres Medborgere[1]).

Da Hans Majestæts Fødselsdag i det næste Aar (1769) nærmede sig, proponerede Directeuren tillige i Anledning af Allerhøistsammes lykkelige Tilbagekomst fra Reisen, at alle

[1]) Déjà, Sire! Votre Academie, cette établissement si digne de Votre Majesté, commence à se choisir des membres parmi les sujets qu'elle à formés; déjà les Danois peuvent se glorifier de compter d'habiles artistes parmi leurs concitoyens; déjà cette compagnie peut citer des personnes illustres parmi ses membres.

Professorer og Medlemmer skulde udstille deres Arbeider i en saakaldet »Salon.« Dette blev vedtaget med Acclamation, og denne, den første Salon, blev Spiren til den lange Række af aarlige Udstillinger, hvormed denne Institution, Aar for Aar, har beredet Kjøbenhavnerne en Foraarsfest.

Den aabnedes d. 4de Febr. 1769 i den store Figursal og beæredes af Hans Majestæt og de kongelige Herskaber. Efter en indledende Tale overrakte Directeur Saly Kongen en Medaille, som Akademiet havde ladet præge i Anledning af Allerhøistsammes lykkelige Tilbagekomst. Aversen af denne Medaille bærer Christian den Syvendes Brystbillede; paa Reversen: »Statori. Suo. Reduci. Regia. Acad. Pict. Sculpt. Et. Architect. MDCCLXIX.«

Monumentet paa Frederiks-Pladsen

(1770)

blev strax efter Opstillingen igjen skjult for Mængdens Øine under et stort Brædeskur. Støbningen af Statuen var dog ikke faldet bedre ud, end at der maatte bødes paa Feilene ved Indlægning af en Mængde større og mindre Metalstykker, og dette gav Mr. Gor en god Deel Arbeide, førend Saly kunde begynde Ciseleringen.

Saaledes hengik det Meste af Aaret 1770.

Den 27de Nov. d. A. aflagde de svenske Prindser, Kronprinds Gustaf og Prinds Frederik Adolf, med deres Gouverneur, Rigsraad Scheffer, Kunstakademiet et Besøg og bleve ved denne Leilighed optagne til Æresmedlemmer.

Fra Akademiet førte Saly dem til Frederiks-Pladsen, hvor Arbeidet paa Heststatuen i deres Overværelse blev sluttet med en høitidelig Act, i hvilken Grev Moltke og »den franske Envoyé« lagde sidste Haand paa Statuen, »ved at tillukke Indgangshullet bag Lenderne af Hesten.«

Efter denne Handling begav Selskabet sig til Grev Moltkes Palais, hvor Festen sluttedes med et Middags-Taffel.

Hermed var Statuen afleveret som færdig, og hermed var ogsaa Directeur Saly's Rolle i Danmark udspillet.

Kunst-Akademiet.

(1770.)

I Akademiet var den ogsaa, som det synes, udspillet.

Saly, som forrige Aar havde forkyndt, at nu havde Danmark selv indfødte Kunstnere, fik ogsaa snart Leilighed til at erfare, at disse danske Kunstnere nærmede sig deres Myndigheds Alder.

Han havde en Elev, ved Navn Rachette, som i 1764 havde vundet Guldmedaillen; men som Udlænding kunde han ikke blive dansk Pensionair, og Medlem kunde han ikke blive, uden først at have reist som Pensionair. Directeuren vilde dog ikke destomindre have ham optaget som Medlem af Akademiet.

I Forsamlingen, d. 16de Juli 1770, havde Directeur Saly præsenteret en Jupiters-Statue af Rachette og udbad sig Akademiets Yttringer om, hvorvidt Kunstneren paa dette Arbeide maatte blive agreeret.

Der paafulgte en dyb Taushed, saa at Sagen uden Discussion maatte overgaa til Votering, og her viste det sig, at kun to Stemmer (Saly's og Jardin's) bifaldt Agreationen.

Overrasket, forlangte Directeuren en Forklaring; men den Forklaring han nu fik, var, at han ikke havde Ret til at fordre Forklaring over en Sag, der var afgjort ved Stemmegivning, og en Protest herimod, undertegnet af Pilo, Wiedewelt, Als, Harsdorffer og Secretair Biehl, blev indsendt til Præses, Grev Moltke.

Kort Tid derefter blev den tilbagekomne Pensionair, Billedhuggeren Weidenhaupt optagen til Medlem, og Directeur Saly mærkede nu, at Akademiet var voxet ham over Hovedet.

Da den 31te December atter var kommen, indfandt Grev Moltke sig dennegang ved den ceremonielle Gratulation. Men, da Directeuren desuagtet udbad sig, at han med Akademiet næste Formiddag maatte indfinde sig hos Excellencen til Nytaars Gratulation, svarede Greven, at dersom de Herrer agtede som hans Venner at vise ham denne Opmærksomhed, skulde det være ham behageligt; men som Præses kunde han ikke modtage Akademiet, eftersom Hans Majestæt havde frataget ham alle hans Embeder, følgelig ogsaa det, at være Akademiets Præses.

Directeur Saly.

(1771.)

Frederik den Femtes Statue var opreist paa Pladsen, Ciseleringen tilendebragt, Monumentet fuldført. Nu reiste Professor Saly selv Spørgsmaalet om det Mellemværende, da han troede at have billige Fordringer paa yderligere Godtgjørelse, foruden det, han, ifølge Contracten, havde modtaget.

Til sin Retfærdiggjørelse udgav han nu i Trykken den tidligere nævnte Memoire til den franske Envoyé, Mr. Ogier, under Titel: Description de la Statue Equestre que la Compagnie des Indes orientales de Danemarc a consacrée à la gloire de Frederic V. Copenhague, 1771, 8, i hvilket Skrift han aflagde omstændeligt Regnskab for den artistiske Deel af Sagen.

Men, ihenseende til den contractmæssige Betaling for hans Arbeide, var han ingenlunde tilfreds. Istedetfor 150,000 frcs., burde han have forlangt 200,000; men dengang havde han ikke kunnet forudsee, at han i saamange Aar skulde expatriere sig for denne Sags Skyld. Han havde, alene ved Leverandeurers og Arbeidernes Seendrægtighed, spildt ti Aar, som han havde kunnet gjøre mere frugtbringende andetsteds, f. Ex. ved at overtage Peter den Stores Monument i St. Petersborg.

Alt dette, meente han, maatte blive endmere indlysende, naar man tog i Betragtning, hvilke Summer der vare blevne Mr. Gor udbetalte. I Forhold til ham, meente han, maatte han kunne gjøre Fordring paa en Skadesløsholdelse af 300,000 frcs.

Idet han indsendte disse Beklagelser til den forhenværende Præses for Compagniet, Grev Moltke, undlod han ikke, til-

lige at gjøre den Bemærkning, at andre Steder var det almindelig Skik og Brug, ved Leiligheder som denne, at honorere Kunstneren med en betydelig Present, naar Arbeidet afleveredes fuldført, og til Veiledning for Greven i denne Henseende, vedlagde han en Fortegnelse paa deslige Presenter, som andre Billedhuggere havde modtaget af forskjellige Regenter.

Men Grev Moltke afviste dette Indlæg, da han ikke længer var Compagniets Præses, og hos Compagniet selv erfarede Saly snart, at hans Actier ikke stode synderlig høit.

Paa Generalforsamlingen, som afholdtes den 10de August 1771 i Compagniets Huus paa Christianshavn, bleve de fra Directeur Saly indkomne Regningskrav forelagte; men af hvad der er forhandlet, vide vi ikke Andet, end at en Mr. Battier, — formodentlig en af Compagniets Embedsmænd, — under 3die Septbr. d. A. har tilkjendegivet Kunstneren, at Generalforsamlingen »havde voteret ham en Æres-Erklæring,« men at Stemmerne havde været meget deelte ved Spørgsmaalet om et Honorar, saa at Resultatet var blevet, at Compagniet, paa Grund af en ringere Indtægt i forrige Aar, maatte reservere sig at gjøre ham en saadan Gave, naar engang Conjuncturerne bleve heldigere. Derimod oversendte man ham et Exemplar i Guld af den mindre af de nyligt udprægede Medailler!

Kunst-Akademiet.

(1771).

Akademiet var, uden Præses, som en Hjord uden Hyrde, og dette paa en Tid, da der fra alle Kanter hørtes foruroligende Rygter om »at det hele Kunstakademi nu skulde gaa ind.«

Saa ganske grebet ud af Luften har dette Rygte ikke været.

Af Wasserschlebes efterladte Papirer erfares det, at en Commission ganske lønligt, allerede siden den 16de Febr. 1770, havde behandlet Spørgsmaalet om Akademiets Nødvendighed for et Land som Danmark, og at Legationsraad Sturz var beordret til at føre Pennen i Forhandlingerne om, »wie eine Anzahl junger Leute zu der Art von Zeichnung angewiesen werden mögen, welche den bildenden Handwerker, Fabrikanten nützlich und nothwendig ist.«

En Concept, som har forvildet sig ind i Akademiets Archiv, indeholder, som det synes, et Udkast til Commissoriet, og vi ere tilbøielige til at antage, at denne Concept, at dømme saavel efter Haanden som efter Aanden, turde være skreven af den ny Geheime-Cabinets-Minister, Grev Struense. Den lyder saaledes:

»L'Academie est utile à l'Etat et aux Finances du »Roi; aux dernieres parcequ'elle forme des artistes dans »la nation, qui seront moins chers que les Etrangers, à »l'Etat, parceque les élèves qui n'arrivent point à l'excel- »lence, répandent dans les differens métiers et fabriques

»l'agrément et le gôut, surtout si à l'avenir on dirige leurs »études vers ce but.

»L'Academie ne coute par an que 5000 écus et l'on »pourrait même encore faire quelques épargnes.

»Mais outre cette somme, la nouvelle Constitution de »l'Academie du 25. Sept. 1767 fonde 15 pensions.

»Six de 600 écus pour les officiers de l'Academie, »qui se distingueront par leurs talens.

»Six de 300 écus pour les artistes éminens, qui re»tourneraient de leurs voyages et seront élus membres.

»Trois de 200 écus pour les veuves, formant un total »de 6000 écus.

»De ces 15 pensions il n'y a de donné que 400 écus, »à savoir 100 à Pilo et 300 à Mandelberg, peintres »du Roi.

»Toutes ces pensions, à l'éxception de 400 écus données, »peuvent être abolies.

»Il n'est guères probable, qu'il y aura jamais à la fois »douze artistes éminens dans ce pays, et ils seroient de »trop. Le Roi peut toujours recompenser les artistes, »selon qu'il le jugera propos et pourvoir aux besoins des »veuves.

»Il y auroient donc deux Ordres à éxpédier: la pre»mière à l'Academie:

»Da der König zum Besten des Staats alle über»flüssige Ausgaben einschrenken will, so sollen die 15 »Pensionen, welche der Königl. Mahler- Bildhauer-Aca»demie, vermöge des 11ten und der dahin gehörigen »folgenden articl. der ihr unter 25sten Sept. 1767 er»theilten Confirmation ihrer Privilegien zugestanden worden, »aber bis itzo noch nicht bezahlet sind, hiedurch auf-

»gehoben und abolirt seyn; jedoch sollen die Professores »Pilo und Mandelberg die darauf erhaltenen 100 und 300 »Rthlr. ferner geniessen. —

»Vorbehalten Ihre Majestät der König, geschickte Künstler »nach eigene Wohlgefallen zu belohnen und nach Be- »finden der Umstände ihre Wittwen zu versorgen.

»Le second au Commité:

»Da der König vor gut findet, in der Mahler- Bildhauer- »Academie einige Veränderungen zu machen, so ernennen »Allerhöchstderselbe — etc. — zu Commisairen, welche »sich fordersamst versamlen, — über folgende Puncte »ihr Bedenken geben sollen:

»1) Wie in Zukunft die Akademie durch einen aus »ihren Mitteln für eine bestimmte Zeit zu wählenden Director »(Pilo, Harsdorf, Wiedefelt (sic.) Sturtz, Berger) ver- »waltet werden könne, indem Ihre K. M. die Stelle eines »Præsidenten eingehen zu lassen, nicht wieder zu besetzen, »vor gut befinden.

»2) Da nur wenige Schüler der Academie es in »den Künsten zur Vortrefflichkeit bringen, und Ihre »K. M. dessen zum Haupt-Entzweck aller Ihrer An- »stalten sehen, so soll diese Commission einen Plan »entwerfen, wie eine Anzahl junger Leute zu der Art von »Zeichnung angewiesen werden mögen, welche den bil- »denden Handwerker, Fabrikanten nützlich und noth- »wendig ist.

»3) Ob nicht an der jährlichen Ausgabe von 5000 »Rthl. noch etwas füglich könne ersparet werden, (und »wenigstens alle Praemien und Pensionen für Künstler

»und ihre Wittwen davon könne abgehalt werden[1]) »zumahl da Ihre Majest. wollen, dass nur junge Leute »von ganz vorzüglichen Talenten künftig reisen, und also »die grössten Preise seltener, als bisher geschehen, aus- »getheilt werden sollen.

»4) Ueber alles was etwas in der itzigen Einrich- »tung mit Nutzen könne verändert oder derselbe hinzu- »gefüget werden — sich erklären.

»Der Legations-Rath Sturtz soll in dieser Commis- »sion die Feder führen und die Vorstellung an den König »entwerfen, jedoch in den Fall verschiedener Meynung, »soll jeder die seinige der Vorstellung beylegen.«

Denne Commission havde nu, som sagt, arbeidet et Aars Tid, uden at der var givet Akademiet eller Nogen fra Akademiet Leilighed til at udtale sig, saa at det ikke var til at undres over, at der her viste sig nogen Forstemthed.

Dette røbedes strax ved Begyndelsen af Aaret 1771, da man, efter Vedtægten fra forrige Aar, skulde forberede en Salon i Anledning af Kongens Fødselsdag.

Directeuren gjorde forgjeves opmærksom paa, at der endnu ikke var indkommet nogen Anmeldelse til »den lille Bog«, (Udstillings Cataloget) som skulde trykkes, og mindede om, »at det vilde være at mangle i sin Pligt«, om der ikke blev bragt en Udstilling istand. Grev Moltke blev raadført, og han var af samme Mening; men Ingen havde Noget at udstille. Midt under disse Vanskeligheder præsenterede Professor Preisler Forsamlingen et Arbeide af Mselle Angelica (Kauffmann) og proponerede hendes Optagelse; men Akademiet

[1]) Dette er tilføiet i Marginen.

var af den Formening, at det var bedst at afvente, hvad der vilde skee, inden man skred til Sager af denne Natur.

Saaledes hengik et Par Uger, indtil en Cabinetskrivelse af 21de Januar overraskede Akademiet med den Ordre, at det havde at oplyse, paa hvilken Maade det administreredes og hvilke Fonds det havde til Raadighed.

I en allerunderdanigst Promemoria aflagde Akademiet strax dette Regnskab og skilledes ikke ad, førend dette Svar var udfærdiget og underskrevet.

Regnskabet var letteligt opgjort. Man havde kun at henvise til de Kongelige Fundationer, som hidtil havde staaet ved Magt, og til det allernaadigste Tilsagn i Rescript af 25de Septbr. 1767, som indtil Dato havde været ganske uden Følger.

Imidlertid arbeidede Commissionen stadigt paa at besvare det Spørgsmaal, hvorledes det hidtilværende Skildrer-Billedhugger- og Bygnings-Akademi bedst kunde omdannes til en nyttig Tegneskole for Haandværkere og Fabrikanter.

Men besynderligt hvorledes det undertiden træffer!

I de samme mørke Novemberdage, 1770, da man saaledes var ifærd med at bryde Staven over den unge, danske Kunst, skete det Jertegn, at en fattig Haandværksmands Kone i store Grønnegade fødte en Søn til Verden, som, opfostret af den ydmygede Kunstskole, blev en Heros i Kunsten, der kastede sin Glands ud over den hele civiliserede Verden.

I Commissionen har der dog været En, som har søgt at redde, hvad der endnu stod til at redde. Derom vidner en Lap, som vi have fundet iblandt Wasserschlebes efterladte Papirer. Det er en Billet »sub rosa« fra en af hans Venner, som var Medlem af den nedsatte Commission, og den lyder saaledes:

»Voiçi mon cher Monsieur, le nouveau Règlement pour »l'Académie, fabriqué par votre tréshumble Serviteur, qui »a déjà été lu dans la Commission, mais sur lequel nous »allons encore une fois déliberer.

»Je vous prie de me le renvoyer, s'il est possible, »encore cette mâtin, pour que je puisse le faire circuler, »afin que chacun y ajoute ses observations.

»Si nous avions une belle Academie à fonder, — nous »ferions bien mieux, — mais il s'agit de sauver quelques »débris de cette, qui pens à faire naufrage!

»Cette communication est bien sub rosa.«

Directeur Saly og Akademiet.

(1771).

Directeur Saly sammenkaldte Akademiet til et Møde d. 21de Febr. 1771, for at forelægge Forsamlingen en af Hans Majestæt underskreven, allerhøieste Ordre af 16de s. M., ifølge hvilken de, Akademiet allernaadigst bevilgede eller belovede, 6000 Rd. aarligt, — de omtalte 16 Pensioner, der havde vakt saamegen Glæde, — være strøgne.

Der indtraadte ved dette Budskab en Pause i Forsamlingen. Da den blev altfor lang, vilde Professor Preisler afbryde den, ved atter at bringe Spørgsmaalet om den store Kunstnerindes, Angelica Kauffmanns, Reception paa Bane. Men Directeuren afviste ham med den Yttring, at saalænge

Akademiets Skjebne stod saa uafgjort, kunde der ikke tænkes paa Sligt.

Det var sidstegang Saly mødte i Akademiet. Ved Udgangen af Marts, meldte han, at en Beenskade hindrede ham i at indfinde sig, og under Forløbet af de tre følgende Maaneder, sendte han, med den samme Erklæring, alle indkomne Sager til Forsamlingens egen Afgjørelse.

I Midten af Juli modtog han fra det Kongl. danske Cancelli det ny Reglement for Maler-Billedhugger- og Bygnings-Akademiet af 21de Juni 1771, og sendte dette til Akademi-Forsamlingen den 15de Juli, tilligemed en Skrivelse, hvori han meldte sig fra Tjenesten som Directeur.

»Trouvant dans les nouveaux Règlemens«, — skriver han — »que le service des anciens Directeurs y est sup»primé, et que par là je me trouve totalement inutile de »l'Académie et par conséquent entièrement degagé de ma »parole, je Vous prie d'agréer, Messieurs, que je prenne »congé d'Elle par cette lettre.«

Professor Jardin og Akademiet.

(1771.)

Til den samme Forsamling, d. 25de Marts 1771, fra hvilken Directeur Saly førstegang udeblev paa Grund af en Beenskade, var der indkommen en anden Cancelliskrivelse, ifølge hvilken Akademiet havde at foreslaa en af de i Udlandet værende Pensionairer til Besættelsen af den vacante Stadsbygmester-Tjeneste.

Professor Jardin havde været hos Saly, førend han indfandt sig i Akademiet og har altsaa der haft Leilighed til at blive bekjendt med denne Sag, af hvilken vi maa antage, at han paa en ubehagelig Maade er bleven berørt. Dette fore-foreligger imidlertid ikke klart, men da denne Cancelliskrivelse var oplæst i Forsamlingen, udbad Professor Jardin sig Ordet, for at nedlægge sit Embede som Professor, idet han, paa den fraværende Directeurs Vegne og efter hans Anmodning, anbefalede Professor Harsdorffer til den ledige Plads som Professor i Architecturen, og sluttede med at forlange det tilført Protokollen, at hans Landsmand, Professor le Clerc, allerede den 8de Marts d. A. var afgaaet ved Døden i en Alder af 83 Aar.

Professor Jardin forlod dog endnu ikke ganske Akademiet, men forbeholdt sig sin Plads som »ancien professeur,« saalænge han endnu opholdt sig her. Hans Afreise var imidlertid, forsaavidt det stod til ham, nær for Haanden. — »Je compte de partir, quand le temp me le permettra,« skrev han. Men det Arbeide, han havde overtaget, og som allerede

havde kostet henimod 800,000 Rd.[1]), var langtfra endnu ikke færdigt.

Kunst-Akademiet.

(1771).

Uveiret, som var gaaet over Charlottenborg, havde dog kun afsviet Forgyldningen af den skjønne Veirhane, som man havde seet op til med saa stor Forventning om Medbør.

Det ny Reglement af 21de Juni 1771 havde dog kun væsentligst til Formaal, ved Oprettelsen af de saakaldte Ornamentskoler, at stille Akademiet i et nærmere Forhold til Haandværksdannelsen, saaledes som dette Forhold er vedblevet indtil den nyeste Tid.

Men de akademiske Herligheder vare borte, og det blev ikke engang ved Tabet af 6000 Rd. aarligt. En Cabinetsskrivelse fra Grev Struense af 6te Aug. reducerede Akademiets samtlige Indtægter til aarligt 4000 Rd.

Det fik saa at være! De faa indkaldte Professorer, som endnu sad tilbage i Akademiet, vare jo godt dækkede ved deres Contracter; de nyoptagne, danske Professorer var det jo en Ære at være Akademiets Medlemmer, og desuden havde de jo den kongelige Naade at støtte sig til.

Nu gik Alt ud paa at ordne det Fornødne med de forskjellige Haandværkslaug, og dette frembragte saamange

[1]) I. K. Høst, Struense og hans Ministerium II. p. 412

Rivninger og saameget Arbeide, at det næsten syntes, at Alt skulde gaa op heri.

Efter Saly's Fratrædelse blev Professor Pilo, i Forsamlingen d. 17de Juli, valgt til Directeur for de næste to Aar.

Den gamle Protokol afsluttedes og den ny, som aabnedes, skulde nu kun føres i det danske Sprog.

Man maatte nu ogsaa lægge sin Underdanighed for det ny Regimente for Dagen. Det besluttedes derfor i Akademiet, at man vilde optage Geheime-Cabinets-Ministeren, Grev I. F. Struense, Kammerherre, Grev E. Brandt, Justitsraad og Finantsdeputeret Struense, Justitsraad og Post-Directeur Sturz, samt Livlægen, Professor Berger, der nyligt havde nedlagt sit Embede som Akademiets Professor Anatomiæ, til Æresmedlemmer.

Men for at forvisse sig om, hvorvidt disse Æresbevisninger maatte være Vedkommende behagelige at modtage, reiste Directeur Pilo til Hirschholm og vendte tilbage med det Budskab, at» man inclinerede» til at modtage disse Valg; — kun at derunder ogsaa skulde indbefattes Oberstlieutenant, Hof-Intendant v. Wegener.

Optagelses Acten fandt derfor Sted i Forsamlingen den 19de Aug. 1771. Alle de Øvrige takkede Akademiet for denne Ære; — kun Geheime-Statsminister, Grev Struense fritog sig for denne Høflighed.

Under alt dette havde man dog i Trængselsdagene afholdt en Concours for Guldmedaillen. Opgaven havde været »Mardochai Triumf», og den, som dennegang vandt den store Guldmedaille, var — »En ved Navn Juel.«

Saaledes benævnede den ny Protokol, undtagelsesviis, Danmarks udødelige Jens Juel ved hans første Fremtræden.

Dog fik han ikke Medaillen endnu. Til saadanne Festligheder havde man i denne Tid neppe haft Sind eller Tanke. Den blev ham tilkjendt af Akademiet, og han havde den saaledes i Udsigt. Og han fik den ogsaa, da Akademiet Aaret efter fik sig en Præses.

Nicolas Henry Jardin.

(1771).

Efter i 16 Aar, med en aarlig Gage af 4000 Rd., at have beklædt et Professorat i Akademiet og tjent to Konger som Hof-Architect, havde Professor Jardin anmeldt sin nærforestaaende Afreise for Akademiet.

Da hans egentlige Hverv, Opførelsen af Frederikskirken, altsaa nu af ham selv maatte være opgivet, gaa vi lidt tilbage i Tiden, for af de yderst faa Spor at samle en tarvelig Beretning om denne mærkværdige Sag.

Hans Project til denne prægtige Bygning var, som vi allerede have omtalt, blevet approberet, og som en Følge heraf, var den tidligere foretagne Pilotage og Grundlægning betydeligt forandret og udvidet.

Men fra dette Tidspunkt af synes Arbeidet at være foretaget i al Stilhed, og det hedder, at der i de første fem Aar Intet blev foretaget. Dette turde dog maaskee forklares saaledes, at Arbeidet i denne Periode ikke kom tilsyne, førend det i 1760 naaede op over Grunden.

Professor Jardin var imidlertid bleven Intendant over de kongelige Bygninger, samme Aar (1759) som Broderen afgik ved Døden som Kongelig Hofbygmester, uden at have overtaget et eneste Bygningsarbeide for Regeringen.

I de sidste Regeringsaar, lader det til, at Frederik den Femte er bleven noget utaalmodig ved den langsomme Fremgang det havde med Frederikskirken. Hans Majestæts Længsel efter at see denne Pragtbygning færdig skulde imidlertid nogenlunde tilfredsstilles, var det endog kun ved foreløbigt at opreise Monumentet paa Papiret.

For at anskueliggjøre det kongelige Værk, han havde under Arbeide i Marmor, lod Jardin, paa kongelig Befaling og Bekostning, sine Bygningstegninger stikke i Kobber, og i Akademi-Forsamlingen, d. 14de Marts 1765, fremlagde han fem, store Blade, som fremstillede Kirkens Grundplaner, Gjennemsnit, Opstalt, samt et perspectiviskt Billede af Kirken med dens Omgivelser.

Naturligviis hilsede Directeur Saly sin Compatriot i denne Anledning med en smigrende Lovtale.

Disse kobberstukne Blade, som senere forøgedes med et Par andre, deriblandt med Dekorationerne i Slotskirken ved Frederik den Femtes Død og i Riddersalen paa Christiansborg ved Christian den Syvendes Formæling, bleve senere udgivne med en Text under Titel: »Plans, coupés & élévations de l'Eglise Royale de Frédéric V. Par N. H. Jardin, Architecte du Roi, Intendant des bâtimens de S. M. 1765. gr. fol.

I Akademiets Annaler fremtræder Professor N. H. Jardin forøvrigt næsten slet ikke, førend han i 1762 anmeldte, at han var bleven udnævnt til corresponderende Medlem af Akademiet i Paris, i hvilken Anledning han for en kortere

Tid reiste derhen; men vendte dog samme Aar tilbage til sin Byggeplads, hvor nu Marmorpillerne begyndte at hæve sig op over Jorden. Saaledes gik det uforstyrret indtil Sagens Physionomi i flere Henseender forandredes.

Vi have allerede omtalt, at han paa denne Tid i Akademiet anmeldte sin Hjemreise som nær forestaaende.

Nu hed det om den Bygning, han havde under Arbeide, at den, med den samme Arbeidskraft som hidtil, (omtrent 50 Arbeideres) endnu vilde kunne medtage et halvt Aarhundrede og en Totalsum af mere end 2 Millioner Rd. Hvad enten denne Erklæring grundede sig paa Bygmesterens Yttringer, eller den var udgaaet af Regeringens egne Betragtninger, saa passede dette dog nu ikke længer til Forholdene, og i August 1771 blev der derfor oprettet en Bygnings Commission under Forsæde af Justitsraad, Finantsdeputeret Struense, hvis egentlige Opgave det var, at undersøge denne Sag.

Følgen var, at Bygmesteren blev afskediget og Arbeidet paa Frederikskirken, ifølge en kongelig Resolution, standset. Og for at afskjære enhver Tanke om Fortsættelsen af dette Arbeide, blev Tømmerfolket beordret til »at nedbryde de opsatte Maskinerier af Træ og af Jern.«[1])

Saaledes forlod man den gamle, ny Kirkebygning mellem henslængte Marmorblokke og Brudstykker af Piller og Kapitæler, hvor den omsider blev en ganske smuk Ruin.

Henimod Slutningen af Aaret forlod Professor Jardin Kjøbenhavn. Paa Reisen igjennem Holsteen (?) aflagde han et Besøg hos sin Velynder, Grev Bernstorff, som dengang opholdt sig paa Wobense (?) og blev der i otte Dage.[2])

---

[1]) I. K. Høst, Struense. l. c.

[2]) Af Bernstorffs Brev til Wasserschlebe, dat. Wobense, d. 19de Juni 1771, seer man i hvilken Grad han vurderede denne Kunstner.

Allerede under 10de Januar 1772 kunde han fra Paris melde Akademiet, at han af Kongen af Frankrig var udnævnt til Kongelig Architect, og at han var bleven optagen som Medlem af Akademiet i Paris, i hvilken Stilling han haabede at kunne være Akademiet i Kjøbenhavn til Nytte. [1])

Saaledes endte den Historie.

Kunst-Akademiet.

(1772).

Hof-Revolutionen, d. 17de Januar 1772, havde ingen reactionaire Følger for Akademiet. Om de inddragne Fonds var der siden ingen Tale; den ny Regering var i dette Kapitel af samme Mening som Grev Struense.

Det eneste Spor af Rystelsen, som naaede til Charlottenborg, var en Cancelliskrivelse af 1ste Februar, der befalede, at alle Ordres, udstedede siden 15de Sept. 1770 fra Cabinettet til Akademiet, og Alt betræffende saadanne Affairer, der ellers

---

Han skriver nemlig om Jardin: »Je l'ai vu avec un regrèt extréme, et je l'accompagne de mes voeuz les plus tendres. Son bût, ses idées sont toujours charmantes. Je me les ai communiqués et je tâcherai bien d'en profiter.«

[1]) Til Wasserschlebe skrev han fra Paris, d. 8de Febr. 1773, blandt Andet: »Il paroissoit selon quelques nouvelles, que l'intention étoit de reprendre les travaux de l'Eglise R. de Frederic, mais les préparatifs de guerre annonciés dans le Nord ne paroissent pas y être propices. Si quelque chose dépendoit de moi pour le succes de ces travaux, Vous connoissez ma façon de penser à ce sujet.«

henhørte under Cancelliets Ressort, skulde in originali indsendes til Inquisitions Commissionen. Det kan altsaa ikke forundre os, at Akademiets Archiv ikke eier et eneste Actstykke fra Aaret 1772.

Men af Protokollen viser det sig dog, at man nu i Akademiet med en vis Uro saae tilbage til den nyligt stedfundne Optagelse af Æresmedlemmer. Tillykke vare Diplomerne endnu ikke afleverede, og Secretairen fik derfor i al Stilhed Ordre til at supprimere dem.

Akademiet havde nu til Udredelse af alle Fornødenheder kun de 4000 Rd. aarligt, som Cabinetsministeren dog havde ladet det beholde, men det var langtfra at de nuværende Magthavere fandt nogen Anledning til at indskride mod hin Tilsidesættelse af Hans Majestæts kongelige Tilsagn.

Den ny Directeur, Pilo, saae sig om til alle Sider, for at opdage, et eller andet Sted, en Redning for den Stiftelse, han havde overtaget at bestyre. I denne Situation fik han, utvivlsomt fra høiere Steder, et Vink, og dette fulgte han.

I Forsamlingen d. 24de Febr. 1772 dristede han sig til, tvertimod det nylig anordnede Reglement, at komme frem med det Forslag, at man skulde forsøge et Skridt, for atter at skaffe Akademiet en Præses, og hvem kunde man hertil hellere ønske, end Kongens Broder, Arveprinds Frederik?

Dette overraskende Forslag understøttede Directeuren, ved at lade fornemme, at han allerede iforveien havde forvisset sig om, at et saadant allerunderdanigst Andragende vilde faae det forønskede Udfald.

Naturligviis greb man med begge Hænder om en Proposition, der havde et saadant Underlag, og Forsamlingen reiste sig ikke, førend Secretairen havde faaet et allerunderdanigst Andragende bragt paa Papiret, for at det strax, forsynet med

Underskrifter, kunde betroes et tilstedeværende, meget formaaende Æresmedlem, som snarest muligt kunde faae det anbragt paa rette Sted.

Dette lykkedes! Et Par Dage efter laa den Kongelige Approbation af 29de Febr. paa Akademiets Bord.

Derpaa fulgte naturligviis en Opvartning hos den kongelige Præses, som tilsagde Akademiet sin Beskyttelse i de naadigste Udtryk.

Efter Overlæg med Akademiet havde Directeur Pilo under denne Audients tilladt sig at nedlægge i høie Præsidis Hænder det Ønske, at de Herrer Grev Scheel, Conferentsraad Schumacher og Etatsraad Guldberg, maatte, om det saaledes behagede, af Hans Kongelige Høihed blive optagne til Æresmedlemmer.

Dette Ønske synes dog kun at have fundet en Totrediedeels Gjenklang, idet Præses nemlig bifaldt Optagelsen af de to Førstnævnte, medens der, — besynderligt nok! — siden slet ikke var Tale om Guldberg.

Nu kom den 31te Marts, Akademiets Høitidsdag. Ved denne Leilighed skulde den ny Præses førstegang indtage Forsædet.

Næsten hele Akademiet var tilstede. Vi ville her lade dem optræde: Directeur Pilo, Professorerne Preisler, Wiedewelt, Mandelberg, Als, Harsdorffer, Schlegel, Weidenhaupt, Æresmedlemmerne: Grev Scheel, Conferentsraaderne Wasserschlebe og Schumacher, Etatsraad Möllmann, Hof-Intendanten, Oberstlieutenant v. Wegener, Medlemmerne Adzer, I. P. Lund og Cornel. Høyer.

Alle disse modtoge Prindsen »ved Trappens nederste Trin« og førte ham op i Forsamlingssalen, — men Directeur Pilo holdt, — saavidt vi kunne spore, — ingen Tale! —

Forunderligt! Noget man paa dette Sted jo var saa vant til! — Var det en forsætlig Feil af Directeuren? Han havde jo dog engang tidligere, — som man vil erindre, — holdt en ziirlig Tale, da Akademiets Stifter førstegang indfandt sig paa dette Sted!

Vi frygte, at han allerede her paadrog sig den Unaade, som skulde fælde ham inden Aaret var ude?

Skolerne bleve præsenterede, og to smaa, akademiske Handlinger fandt Sted, der smykke dette Aar i Akademiets Historie.

Vi have allerede under forrige Aar bebudet den ene: Maleren Jens Juel blev fremkaldt, og Præsidis første Handling i Akademiet var, at overrække ham den store Guldmedaille.

Den anden Sag angik et Reisestipendium. Efter den ny Tingenes Orden gjorde Ancienniteten ikke længer Udslaget i denne Henseende; der skulde concoureres.

Fire, unge Malere havde ansøgt om et ledigt Stipendium. En Concours skulde, som sagt, gjøre Udslaget. Opgaven havde været: Et historiskt Billede, efter eget Valg, men kun to halve Figurer i Legemsstørrelse.

Disse Arbeider, — der var kun tre, da Jens Juel var traadt tilbage, vare fremstillede og toges under Bedømmelse. Nicolai Abildgaard var den seirende, og han fik Stipendiet[1]).

Der gik nu et Par Maaneder, og Alt syntes, efter Omstændighederne at gaa saare godt; kun var man altid i Forlegenhed med det finantsielle Spørgsmaal.

I en Forsamling blev det yttret, at man dog maatte forsøge, hvad der kunde gjøres for at forbedre Kassens betænkelige Forfatning.

[1]) De to Andre vare Almer og Rüde.

Directeuren turde ikke smigre sig med at være i Yndest ved Hoffet; derimod var det en ganske anden Sag med Professor Wiedewelt, og, da han tilbød sin Bistand, begave disse to Akademikere sig en smuk Sommerdag, — det var den 29de Juni, — til Hirschholm, for at sondere Terrainet. Men det Svar, de bragte tilbage, var ligesaa naadigt som lidet trøsteligt: »Det var endnu ikke Tid til at melde sig; men Akademiet kunde være forsikkret om, at dets Tarv og Bedste skulde paa alle mulige Maader blive observerede.«

Carl Gustav Pilo.

(1772).

Men, — der var endnu bestandigt Torden i Luften.

Af Herlighederne havde man dog endnu een tilbage, — Localet paa Charlottenborg, men ogsaa dette svævede i disse Aar i Fare, da der ikke var Mangel paa Lysthavende til Boliger som dem, Professor Saly og Directeur Pilo vare i Besiddelse af.

Af det samme Skrift, af hvilket vi have Pilos Ungdoms Historie[1]), erfare vi ogsaa, hvad der ellers ikke andetsteds findes omtalt, at Kjøbenhavns Commandant skal paa denne Tid have forsøgt, at faae Charlottenborg ryddet til en Commandantbolig, og at Pilo, i Egenskab af Akademiets Directeur,

[1]) Svenske Biografen.

skal have lagt saamegen Nidkjærhed for Dagen i denne Sag, at han paadrog sig adskillige fornemme Folks Uvillie.

Han stod, — som allerede bemærket, i det Hele ikke godt anskreven ved Hoffet; især havde man taget ham det ilde op, at han, dekoreret af Gustav den Tredie med Vasaordenen, skulde have aflagt en Ridder-Ed, som man fandt utilbørlig i Hans Majestæt Kongen af Danmarks Tjeneste.

Da Akademiet var forsamlet d. 28de Septbr. 1772 og ventede paa sin Directeur, indløb der en Skrivelse fra Præses, dat. Fredensborg d. 26de s. M., hvori Forsamlingen underrettedes om, »at da Professor Pilo havde begjæret og af Hans Majestæt i Naade faaet sin Afsked fra Akademiet,« saa havde man nu at foretage et nyt Directeurvalg.

Fra Pilo selv indløb en Skrivelse af s. D., hvori han anbefalede sig i sine Collegers Erindring; han var allerede paa den anden Side af Sundet, eftersom den Afsked, han havde faaet i Naade, tillige var en Befaling til ufortøvet at forlade Hans Majestæts Riger og Lande.

Det hedder, at Professor Pilo først havde modtaget en Ordre, ifølge hvilken han skulde indsende en Afskrift af den Ridder-Ed, han havde aflagt, da han, i Anledning af Gustav den Tredies Kroning, havde modtaget Vasa-Ordenen, og at han derefter fik en Befaling, inden 24 Timer at reise til Holsteen, for at male Portraiter af Prindsen af Hessen og hans Familie.

Men, da det var almindeligt bekjendt, at Prindsen af Hessen paa samme Tid skulde reise til Norge, betragtede Pilo denne Ordre som en Forviisning og vægrede sig. Nu paafulgte en anden Ordre, at han skulde indgive sin Ansøgning om Afsked.

Dette gjorde han og, mod Formodning, bevilgedes ham en Pension af 300 Rd.; men uden Frist skulde han forlade Danmark.

I et Brev, som han to Aar efter (d. 21de April 1774) skrev til Kong Gustav, udtalte han sig herom saaledes: »Man »troede ikke, at en Belønning kunde finde Sted uden For»tjeneste, og man tiltroede mig ikke, at kunne have nogen »anden Fortjeneste, ihenseende til Sverrig, end at bevare et »svenskt Hjerte i dansk Tjeneste, hvilket jeg gjerne tilstaaer. »Men man gik saavidt, at man ansaa mig farlig for Frem»tiden og strafværdig for Fortiden. Under Prætext af Ridder»Eden, som jeg havde gjort D. M., blev jeg ihast skillet fra »mine Sysler, hvorved jeg havde 1000 danske Rd. i Indtægt »og blev forvist Danmark.«

Da Pilo havde forladt Kjøbenhavn, bosatte han sig først i Helsingborg. Derfra aflagde han Kongen et Besøg i Stokholm, hvor han blev modtagen paa det Naadigste, idet Gustav den Tredie tillagde ham en Pension af 2000 Daler.

I 1775 blev han Medlem af Akademiet i Stokholm; men han bosatte sig i Nykjöpping og syslede der i Stilhed med sin Kunst.

Da Kongen i 1777 paa en Reise gjorde ham et Besøg og overdrog ham at udkaste en Tegning til et Kronings Maleri, flyttede han nogle Aar efter tilbage til Stokholm og valgtes 1778 til Akademiets Directeur, hvilken Post han beklædte i tolv Aar.

I de sidste Dage af Februar 1794 blev han syg og døde d. 2den Marts, uden at efterlade sig Børn.

Jacques François Joseph Saly.

(1773—74.)

Det Hverv, hvortil Saly med kongelig Munificence var bleven indkaldet, var nu i artistisk Henseende forlængst fyldestgjort. Var det endog blevet et dyrekjøbt Monument, saa var det dog et Kunstværk, der indtog en hæderlig Plads i Rækken af hin Tids Heststatuer, og havde Kunstneren endogsaa, — som det jo rigtignok synes, — søgt at benytte denne Leilighed til at grundlægge en Formue, saa havde han da ogsaa i denne Sags Tjeneste offret sine bedste Aar og Kræfter. Ansvaret for de bortødslede Summer hvilede dog først og fremmest paa Regeringen.

Ifølge den Declaration som Directionen for det Asiatiske Compagni forelagde Generalforsamlingen, havde Heststatuen paa Frederikspladsen kostet 464,000 Rd.; — men af Revisionens Bemærkninger fremgik det, at der endvidere var medgaaet en Sum af 126,836 Rd. 8½ Sk. mere, end Directionen havde declareret, altsaa havde Monumentet i det Hele kostet en Sum af 590,836 Rd. 8½ Sk.

Om Directeur Saly's Fortjenester af Kunstakademiet har en tidligere Akademiets Secretair skrevet en Lovtale, som vi ikke her ville modsige. Vi indrømme gjerne, at det nuværende Kunstakademi for en meget stor Deel hviler paa den Grund, Saly har lagt; kun kunne vi ikke ret tilgive ham, at han lod sin Formands, Directeur Nicolai Eigtveds, Protokoller og Papirer brænde, da det altid bæres os for, at dette er skeet, for at have Æren af, at have gjort Alt, ligefra den første Begyndelse.

Nu, da han forlængst havde fuldført sit Arbeide og havde nedlagt Directeurposten, havde det været rimeligst, om han saasnart som muligt var vendt tilbage til Valenciennes, hvor man dog saalænge havde ventet paa ham, — hans Ven, Jardin, var allerede i Paris for et Aar siden, — men Saly haabede endnu bestandigt paa et Asiatiskt Compagni-Aar med gode Conjuncturer, at han dog kunde faae det omtalte Afskeds-Honorar.

Hans Stilling i Kjøbenhavu var under denne Ventetid ikke den behageligste. Vel oppebar han endnu aarligt de Summer, baade af Regeringen og af Compagniet, som vare ham tilstaaede under hans Ophold i Kjøbenhavn, og hidtil havde han ogsaa haft sin Bolig paa Charlottenborg i Besiddelse. Men denne sidste Behagelighed synes nu at være bleven ham berøvet. Idetmindste fortæller Reverdil i sine Memoirer[1]), at Saly i 1772 »blev jaget ud af sin Bolig paa Charlottenborg, for at gjøre Plads for Sturz.«

Han havde allerede gjentagne Gange skrevet til Directionen for det Kongl. Asiatiske Compagni, og i Mai 1772, selv nedsat den Skadesløsholdelse, der formeentlig tilkom ham, til i Et og Alt 50,000 Rd. Men Directionen synes ikke at være gaaet ind paa dette Tilbud.

Han ventede derfor endnu et Aar, og af de Wasserschlebeske Papirer »sub varia« erfare vi, at Compagniet, den 3die Februar 1773, har afholdt en Generalforsamling, paa hvilken det blev besluttet, at man vilde takke Hr. Saly og gjøre ham en Present af 8000 Rd., imod at de 1000 Rd., som han aarligt oppebar ifølge Contract, nu skulde ophøre, imedens Regeringen var villig til at indrømme ham som aarlig Pension de 1000 Rd.,

[1]) Reverdil mém. pag. 362.

som hidtil vare blevne ham udbetalte for hans Ophold i Kjøbenhavn.

Under 24de Marts 1773 erklærede han, at han nu agtede i Juni at tiltræde Hjemreisen, og nedsatte sin Fordring først til 12,000 Rd. derefter til 10,000 Rd. idet han beraabte sig paa sine trange Kaar.

Hvorvidt man indrømmede ham denne Begjering, erfares ikke, men d. 2den Juli 1774 forlod han Kjøbenhavn og kom til Paris, hvor han afgik ved Døden 1776.

Foruden Heststatuen efterlod Saly sig et Par mindre Arbeider her i Danmark, hvilke vi dog ikke skulle forbigaa. Af en Büste af Frederik den Femte, som Saly havde modeleret, blev der i 1765 paa Compagniets Regning støbt syv Exemplarer i Bronze, til hvilke Mr. Gor, ifølge en Revisionsbemærkning, havde requireret 8000 Pund Metal[1]).

En af disse opbevares i Kunstakademiets Forsamlingssal, en anden var tidligere opstillet i Dronning Juliane Maria's Audients-Værelse, men blev efter Slotsbranden flyttet til Sorgenfri Have.

Et mindre Bronzearbeide af Saly opbevares i det Grevelig Moltkeske Gravkapel i Karise, nemlig en Portraitmedaillon af Grev Adam Gottlob Moltke.

---

[1]) Af Revisionens Bemærkninger sees det, at Metalværdien af disse, til forskjellige høie Personer offererede, Büster skulde godtgjøres af Modtagerne; men denne Afregning synes at have haft sine Vanskeligheder.

Udgang.

Spørgsmaalet om Directeur Pilo's Eftermand var allerede afgjort ved Hove. Wiedewelt havde ligesiden Tilbagekomsten fra Udlandet staaet i en ualmindelig Gunst, og da nu Valget paa en ny Directeur skulde foretages i Forsamlingen d. 5te Octbr. 1772, indfandt Conferentsraad Schumacher sig med det Budskab, at han havde den Ære, saavel paa Høie Præsidis Befaling, som paa Grev Scheels, Oberstlieutenant v. Wegeners og egne Vegne, at stemme for Professor Wiedewelts Valg til Directoratet.

Naturligviis var Akademiet ganske af samme Mening, og herimod var heller Intet at sige, eftersom Wiedewelt allerede var en for sin Tid anseet Billedhugger og jo havde Ancienniteten iblandt de danske Kunstnere.

Med hans Directorat begynder et nyt Afsnit, — det nationale, — i Akademiets Historie, og her ere vi tilende med vor Fortælling.

Men ligesom vi havde vor Nød med at finde en Begyndelse, saa have vi nu ogsaa vor Nød med at finde Enden, — ikke af Traaden, — thi den spindes endnu fort i en Uendelighed, som vi haabe, — men Enden paa Begyndelsen af Kunstakademiets Historie.

Med Reglementet af 21de Juni 1771 skulde vi have sluttet; men vi kunde jo dog ikke lukke Døren, saalænge »de Fremmede« endnu ikke vare borte, og man skulde da ogsaa, førend man lagde denne Bog hen, have seet en Kongelig Præses i Høisædet, og i Secretairens Referat have hørt Navnene: Jens Juel og Nicolai Abraham Abildgaard nævnte.

Nu er alt dette skeet, og Spørgsmaalet, om hvordan det saa gik senere, overlade vi til den, der engang igjen optager Traaden, som nu ikke længer er saa vanskelig at finde.

Dog — ganske lidt ville vi trække Forhænget tilside, for dog at see, om den omtalte Tid til at hjælpe lidt paa denne fortrykte Stiftelse nu ikke snart skulde være forhaanden? —

Nei! — der er Intet at opdage!

Vi høre kun bestandigt Gjenlyden af de trøstefulde Ord fra Hirschholm, »at Akademiets Tarv og Bedste paa alle mulige Maader skulle blive observerede!«

Medens Haandværksstanden fik sig en god og bred Vei lagt igjennem Kunstskolen, og »den gode Smag« saaledes med al Flid »blev udbredet til Værkstederne« blev det, hvad Kunsten angik, stadigt ved den samme paatrængende Formaning, dog at bruge al Oekonomie og ikke at lade altfor mange unge Kunstnere vinde Medailler eller reise udenlands.

De daværende akademiske Kunstnere gjorde snart den Erfaring, at naar de blot rettede sig efter Forholdene, vilde deres Løn for Arbeidet i Akademiet tilflyde dem af kongelig Naade i de Bestillinger, som Hoffet og Regeringen nu og da gjorde hos dem, og Directeuren synes fremfor alle at være bleven fyldestgjort paa denne Maade.

Med Akademiet selv og med Skolen var det en ganske anden Sag, — der maatte man hjælpe sig, som man kunde, og man hjalp sig ogsaa taaleligt igjennem, indtil det i October 1780, da Vinterskolen skulde aabnes, kom for en Dag, at man hverken kunde tilveiebringe Lys eller Olie, fordi Leverandeurerne først vilde have det betalt, som de havde tilgode.

Men af denne Finantsnød slap man dog ud, ved Hjælp af et Tilskud af 1900 Rd. een Gang for alle. Aaret efter, da man havde fundet det nødvendigt, ved et nyt Reglement, af 14de Febr. 1781, »at give Akademiet en bedre Indretning«, blev det ene Tusinde Rigsdaler, som i 1772 var afkortet i det aarlige Tilskud, igjen tillagt den altid tomme Kasse, saa at man dog nu til alle Fornødenheder igjen havde den normerede Indtægt af 5000 Rd. aarligt, — og nu gik det ganske jevnt, — indtil en anden Anordning af 5te Febr. 1791 igjen kaldte de magre Aar tilbage, og med dem varede det længer end i syv Aar.

Den, som engang overtager at skrive Fortsættelsen af denne Historie, vil have det interessante Hverv, at gjøre Rede for Akademiets oekonomiske Forfatning i denne Periode.

Det vil da vise sig til Overraskelse, at det var en fordums Lærling af Skolen, der som velhavende Malermester her i Staden, først gav Exemplet for andre Velgjørere, da han betænkte den velgjørende og fattige Stiftelse med en Gave af sin efterladte Formue.

Men især vil det blive at fremhæve, hvorlunde det omsider lykkedes Kunstnerne selv, ved aarlige Udstillinger af deres egne Arbeider, at tilveiebringe et saa klækkeligt, aarligt Tilskud til Akademiets Fornødenheder, at Regeringen deri kunde finde en Beroligelse.

